

Universitätsbibliothek Wuppertal

Arrian's "Anabasis"

Arrianus, Flavius

Leipzig, 1875

Buch IV

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-2208](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-2208)

APPIANOT

ANABASEΩΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

BIBAION TETAPTON.

Οὐ πολλαῖς δὲ ἡμέραις ὕστερον ἀφικνοῦνται παρ' Ἀλε- 1
ξανδρον πρέσβεις παρὰ τε Σκυθῶν τῶν Ἀβίων καλουμένων,
(οὓς καὶ Ὅμηρος δικαιοτάτους ἀνθρώπους εἰπὼν ἐν τῇ ποι-
ήσει ἐπῆνεσεν· οἰκοῦσι δὲ ἐν τῇ Ἀσίᾳ οὗτοι αὐτόνομοι,
οὐχ ἥμιστα διὰ πενίαν τε καὶ δικαιοσύνην) καὶ παρὰ τῶν
ἐκ τῆς Εὐρώπης Σκυθῶν, οἳ δὴ τὸ μέγιστον ἔθνος ἐν τῇ
Εὐρώπῃ ἐποικοῦσι. καὶ τοῦτοις ξυμπέμπει Ἀλέξανδρος τῶν 2
ἐταίρων, πρόφασιν μὲν κατὰ πρεσβείαν φιλίαν ξυνθησομέ-
νους, ὁ δὲ νοῦς τῆς πομπῆς ἐς κατασκοπὴν τι μᾶλλον ἔφερε

Cap. 1.

**Ankunft skythischer Gesandten.
Gründung von Alexandria ultima.
Die im Lande der Skythen zurück-
gelassenen makedonischen Be-
satzungen werden von diesen
niedergemacht.**

1. Ὅμηρος. Vgl. II. XIII 6 Ἀβίων
τε δικαιοτάτων ἀνθρώπων. Allein
die homerischen Abier wohnten
offenbar im Norden Europa's,
während an unserer Stelle nur
asiatische Skythen gemeint sein
können. Vermutlich ist hier (wie
III 30) der Versuch gewagt, die
Eroberungszüge Alexanders zu er-
läutern. Auch Curtius nennt sie
iustissimos barbarorum. Vgl. VII
26, 11 *Legati deinde Abiorum
Scytharum superveniunt. Iustis-
simos barbarorum constabat: ar-
mis abstinebant, nisi lacessiti:*

*libertatis modico et aequali usu
principibus humiliores pares fece-
rant.* Hieraus erklärt sich auch ihr
Beiname Ἀβιοι (von α priv. und βία)
„nicht Gewalttat übende, Fried-
liche“. Andere leiten das Appella-
tium weniger wahrscheinlich von
α priv. und βίος („habelose“) oder
gar von βίος also „keine Bogen
führende“ ab. — μέγιστον ἔθνος ἐν
τῇ Εὐρώπῃ nach übereinstimmender
Angabe fast aller Historiker des
Altertums. Vgl. besonders Thukyd.
II 97, 5.

2. τῶν ἐταίρων genet. partitivus.
Vgl. c. 4, 1. — Nach Curtius VII
6, 12 schickte er nur Einen aus. —
πρόφασιν μὲν dem Vorgeben
nach ist thukydideisch (gegens. ὁ
δὲ νοῦς). I 25, 3 steht dem πρόφ.
μὲν gegenüber τῇ δὲ ἀληθείᾳ.
Gleichbedeutend ist das herodo-
teische λόγῳ μὲν — ἔργῳ δέ. — τι
μᾶλλον auch VII 17, 1. Sonst sagt

- φύσεώς τε τῆς χώρας τῆς Σκυθικῆς καὶ πλήθους αὐτῶν καὶ νομαίων καὶ ὀπλίσεως ἦντινα ἔχοντες στέλλονται ἐς τὰς μάχας.
- 3 Αὐτὸς δὲ πρὸς τῷ Τανάδι ποταμῷ ἐπενόει πόλιν οἰκίσαι, καὶ ταύτην ἑαυτοῦ ἐπώνυμον. ὃ τε γὰρ χῶρος ἐπιτήδειος αὐτῷ ἐφαίνετο ἀνέξῃσαι ἐπὶ μέγα τὴν πόλιν καὶ ἐν καλῷ οἰκισθῆσεσθαι τῆς ἐπὶ Σκύθας, εἴποτε ξυμβαίνοι, ἐλάσεως καὶ τῆς προφυλακῆς τῆς χώρας πρὸς τὰς καταδρομὰς
- 4 τῶν πέραν τοῦ ποταμοῦ ἐποικούντων βαρβάρων. ἐδόκει δ' αὖν καὶ μεγάλη γενέσθαι ἡ πόλις πλήθει τε τῶν ἐς αὐτὴν ξυνοικισμένων καὶ τοῦ ὀνόματος τῇ λαμπρότητι καὶ ἐν τούτῳ οἱ πρόσχωροι τῷ ποταμῷ βάρβαροι τοὺς τε τὰ φρούρια ἐν ταῖς πόλεσι σφῶν ἔχοντας στρατιώτας τῶν Μακεδόνων ξυλλαβόντες ἀπέκτειναν καὶ τὰς πόλεις ἐς ἀσφάλειάν τινα μᾶλλον
- 5 ὥχρουν. ξυνεπελάβοντο δὲ αὐτοῖς τῆς ἀποστάσεως καὶ τῶν Σογδιανῶν οἱ πολλοί, ἐπαρθέντες πρὸς τῶν ξυλλαβόντων Βῆσσον, ὥστε καὶ τῶν Βακτριανῶν ἔστιν οὓς σφισιν οὗτοι ξυναπέστησαν, εἴτε δὴ καὶ δείσαντας Ἀλέξανδρον, εἴτε καὶ λόγον ἐπὶ τῇ ἀποστάσει διδόντες, ὅτι ἐς ἓνα ξύλλογον ἐπηγέλκει Ἀλέξανδρος ξυνελθεῖν τοὺς ὑπάρχους τῆς χώρας ἐκείνης εἰς Ζαρίασπα, τὴν μερίστην πόλιν, ὥς ἐπ' ἀγαθῷ οὐδενὶ τοῦ ξυλλόγου γυνομένου.

Arrian stets μάλλον τι (Sintenis) eig. um etwas mehr ohne wesentlichen Unterschied von dem einfachen Comparativ μᾶλλον, welcher durch τι eigentlich eine Beschränkung erfährt. — ἔφερε. φέρειν ἐς spectare ad (= auf etwas abzwecken) auch c. 12, 6. V 28, 4. VII 17, 1.

3. ἀνέξῃσαι ἐπὶ μέγα. Vgl. VII 21, 3 αἱ χιῶνες αἱ ἐπὶ τοῖς ὄρεσι τοῖς Ἀρμενίοις κατατηκόμενα ἀνέχουσι τῷ Εὐφράτῃ τὸ ὕδωρ ἐπὶ μέγα. — ἐν καλῷ von günstiger Lage auch VII 21, 7, hier mit nachfolgendem Genetiv („günstig in Ansehung des Marsches“ Krüger). Zur Sache vgl. Curt. VII 26, 13 condendae urbi sedem super ripam Tanais elegerat, claustrum et iam perdomitorum et quos deinde adire decreverat. Gemeint ist Alexandria ultima am Tanais (Jaxartes), nordöstlich von Marakanda, welchem der Lage nach am meisten das heutige Khodjend in Ferghana entspricht.

5. εἴτε καὶ δείσαντας εἴτε καὶ διδόντες. Zwei im Casus verschiedene Participien sind hier durch εἴτε καὶ einander entgegengestellt, wie sie sonst durch καὶ auch mit einander verbunden werden können (z. B. VI 4, 5). S. zu c. 18, 6. — λόγον — διδόντες als Grund zu dem (von ihnen angeratenen) Abfall angebend. Zur Sache vgl. Curt. VII 26, 14 Alexander Spitamenem et Catenem, a quibus ei traditus erat Bessus, haud dubius, quin eorum opera redigi possent in potestatem, qui novaverant res, iussit accersi. At illi, defectionis ad quam coercendam evocabantur auctores, vulgaverant famam, Bactrianos equites a rege omnes ut occiderentur accersi — itaque sua sponte iam motos metu poenae haud difficulter concitaverunt ad arma. — Ζαρίασπα ist identisch mit Βάκτρα, welcher letztere Name ursprünglich das Land an beiden Ufern

Ταῦτα ὡς ἀπηγγέλθη Ἀλεξάνδρῳ, παραγγείλας τοῖς πε- 2
 ζοῖς κατὰ λόχους κλίμακας ποιεῖσθαι ὅσαι ἐκάστῳ λόχῳ
 ἐπηγγέλθησαν, αὐτὸς μὲν ἐπὶ τὴν πρώτην ἀπὸ τοῦ στρατο-
 πέδου ὀρμηθέντι πόλιν προῦχώρει, ἥ ὄνομα ἦν Γάζα· ἐς
 γὰρ ἑπτὰ πόλεις συμπεφενγέναι ἐλέγοντο οἱ ἐκ τῆς χώρας
 βάρβαροι· Κράτερον δὲ ἐκπέμπει πρὸς τὴν καλουμένην Κυρού- 2
 πόλιν, ἥπερ μερίστη πασῶν καὶ ἐς αὐτὴν οἱ πλείστοι ξυν-
 ειλεγμένοι ἦσαν τῶν βαρβάρων. παρήγγελλτο δὲ αὐτῷ στρατο-
 πεδεῦσαι πλησίον τῆς πόλεως καὶ τάφρον τε ἐν κύκλῳ αὐτῆς
 ὀρύξαι καὶ χάρακα περιβαλέσθαι καὶ τὰς μηχανὰς ὅσαις χρῆ-
 σθαι ξυμπηγνύναι, ὡς πρὸς τοὺς ἀμφὶ Κράτερον τὴν γνώμην
 τετραμμένοι οἱ ἐκ τῆς πόλεως ταύτης ἀδύνατοι ὦσι ταῖς
 ἄλλαις πόλεσιν ἐπωφελεῖν. αὐτὸς δὲ ἐπὶ τὴν Γάζαν ἐπεὶ 3
 ἀφίκετο, ὡς εἶχεν ἐξ ἐφόδου σημαίνει προσβάλλειν τῷ τείχει,
 γῆνυν τε καὶ οὐχ ὑψηλῶ ὄντι, προσθέντας ἐν κύκλῳ πάν-

des Oxos bezeichnet, dann aber auch auf die Hauptstadt Zariaspa übertragen wurde. Vgl. Strab. II p. 725 (Mein.): τὰ Βάντρα, ἥνπερ καὶ Ζαριάσπαν καλοῦσιν, ἦν διαγρεῖ ὁμώνυμος ποταμὸς ἐκβάλλων εἰς τον Ὀξον. Plin. VI 18 Zariaspe, quod postea Bactrum a flumine appellatum.

Cap. 2.

Alexander erobert fünf Städte in zwei Tagen.

1. κατὰ λόχους lochenweise, κατὰ hat also hier distributive Bedeutung wie c. 21, 10 κατὰ σκήνας VII 15, 2 κατὰ κόμας. — ἐπηγγέλθησαν, ἐπετάχθησαν. Vgl. Thuk. III 16 ὅστερον δὲ ναυτικὸν παρεσκεύαζον ὅτι πέμψουσιν ἐς τὴν Λέσβον καὶ κατὰ πόλεις ἐπηγγέλλοντες τεσσαράκοντα νεῶν πλῆθος. — ἐπὶ τὴν πρώτην ist eng mit ὀρμηθέντι zu verbinden, wozu τινὶ zu ergänzen. Im Deutschen werden derartige Participien am besten mit wenn man aufgelöst. Vgl. εἰσιόντι (VII 17, 4), ἀρξαμένῳ (II 8, 3), ἐλαύνοντι (III 20, 2), ξυντιθέντι (V 1, 2). — οἱ ἐκ τῆς χώρας. So wird ἐκ (auch ἀπό) öfter zur Umschreibung gebraucht, wenn diese Präpositionen mit einem Verbum der Bewegung

verbunden sind oder ein solches vorschwebt. Vgl. I 20, 9 οἱ δὲ ἐκ τῆς Ἀλικαρνασσοῦ νηκτὸς ἐκδραμοντες — ὑπὸ τῶν φυλακῶν τε τῶν Μακεδόνων οὐ χαλεπῶς κατεκλείσθησαν εἰς τὰ τεῖχη αὐτοῖς.

2. Κυρούπολις heisst auch Κυροῦσατα, weil es von Kyros im äussersten Osten seines Reichs als Grenzfestung gegen die Einfälle der nomadischen Skythen am Jaxartes errichtet war (Strab. p. 517). — ἥπερ μ. πασῶν erg. ἦν. — καὶ ἐς αὐτὴν für καὶ ἐς ἦν. Uebergang zum demonstrativen Satz. Vgl. VI 9, 3 ἀσπίδα φέρων, ἦν ἐκ τοῦ νεῶ τῆς Ἀθηνᾶς τῆς Ἰλιάδος λαβὼν ἅμα οἱ εἶχεν Ἀλέξανδρος καὶ πρὸ αὐτοῦ ἐφέρετο ἐν ταῖς μάχαις. — ὅσαις χρῆσθαι „die zum Gebrauch nötigen“. Dieselbe ziemlich ungewöhnliche Bedeutung von ὅσος mit Infin. auch V 15, 4. VII 28, 3.

3. ὡς εἶχεν auf der Stelle. In gleicher Bedeutung steht ὡς εἶχον V 2, 6. Ganz wie hier VI 7, 2. — ἐξ ἐφόδου „vom Ausmarsch aus“ d. h. sogleich beim Ausmarsch, daher auch so viel wie „beim ersten Anlauf“. Wie hier I 20, 2. II 11, 9. VI 16, 2. — ἐν κύκλῳ, dazu tritt πάντοθεν, um den ganzen Umfang zu bezeichnen, den ἐν κύκλῳ allein nicht notwendig ausdrückt. Vgl. II

- τοθεν τὰς κλίμακας· οἱ δὲ σφενδονῆται αὐτῷ καὶ οἱ τοξόται τε καὶ οἱ ἀκοντισταὶ ὁμοῦ τῇ ἐφόδῳ τῶν πεζῶν ἐσηκόντιζον εἰς τοὺς προμαχομένους ἀπὸ τοῦ τείχους καὶ βέλη ἀπὸ μηχανῶν ἤφριετο, ὥστε ὀξέως μὲν ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν βελῶν ἐγρυμνώθη τὸ τείχος τῶν προμαχομένων, ταχεῖα δὲ ἡ πρόσθεσις τῶν κλιμάκων καὶ ἡ ἀνάβασις τῶν Μακεδόνων ἡ ἐπὶ 4 τὸ τείχος ἐγίνετο. τοὺς μὲν δὴ ἄνδρας πάντας ἀπέκτειναν, οὕτως ἔξ Ἀλεξάνδρου προστεταγμένον· γυναικας δὲ καὶ παῖδας καὶ τὴν ἄλλην λεῖαν διήρπασαν. ἔνθεν δὲ εὐθύς ἤγεν ἐπὶ τὴν δευτέραν ἀπ' ἐκείνης πόλιν ὠκισμένην· καὶ ταύτην τῷ αὐτῷ τε τρόπῳ καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ λαμβάνει καὶ τοὺς ἀλόντας τὰ αὐτὰ ἔπραξεν. ὁ δὲ ἤγεν ἐπὶ τὴν τρίτην πόλιν, καὶ ταύτην τῇ ὑστεραίᾳ ἐπὶ τῇ πρώτῃ προσβολῇ εἶλεν.
- 5 Ἐν ᾧ δὲ αὐτὸς ξὺν τοῖς πεζοῖς ἀμφὶ ταῦτα εἶχε, τοὺς ἱππέας ἐκπέμπει εἰς τὰς δύο τὰς πλησίον πόλεις, προσταξας παραφυλάττειν τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἔνδον, μήποτε τὴν ἄλωσιν αἰσθόμενοι τῶν πλησίον πόλεων καὶ ἅμα τὴν αὐτοῦ οὐ διὰ μακροῦ ἐφοδον, οἱ δὲ εἰς φυγὴν τραπέντες ἄποροι αὐτῷ διώκειν γένωνται. καὶ ξυνέβη δὲ οὕτως ὅπως εἶκασε, 6 καὶ ἐν δέοντι ἐγένετο αὐτῷ ἡ πομπὴ τῶν ἱππέων. οἱ γὰρ τὰς δύο τὰς οὐπὼ ἐαλωκυίας πόλεις ἔχοντες τῶν βαρβάρων, ὡς καπνὸν τε εἶδον ἀπὸ τῆς πρὸ σφῶν πόλεως ἐμπιπραμένης καὶ τινες καὶ ἀπὸ τοῦ πάθους αὐτοῦ διαφυγόντες αὐτάγρελοι τῆς ἀλώσεως ἐγένοντο, ὡς τάχους ἕκαστοι εἶχον ἀθρόοι ἐκ τῶν πόλεων φεύγοντες ἐμπίπτουσιν εἰς τὸ στίφος τῶν ἱππέων ξυντεταγμένον καὶ κατεκόπησαν οἱ πλεῖστοι αὐτῶν.

27, 3 ἐν κύκλῳ πάντοθεν γῶμα χωννύναι. Ueber den etwas abweichenden Sprachgebrauch des Herodot, Thukydides, Xenophon s. z. I 27, 3.

4. προστεταγμένον. Ganz wie hier VII 4, 6. Aehnlich absolut gebrauchte Accusative der Neutra von Participien sind νεομισμένον da es Brauch war (I 23, 7), παρηγγελμένον (IV 19, 3), τεταγμένον (I 24, 5), προσταχθέν, ἐφειμένον, εἰρημένον, προσήκον (VI 1, 5), δεόν, ἐξόν, παρόν, ὑπάρξαν (VII 29). — ἐπὶ τὴν δευτέραν ἀπ' ἐκείνης „in die als die zweite nächst jener gelegene Stadt“. δευτέραν ist also Prädicat, womit ἀπ' ἐκείνης eng zu verbin-

den ist. — ἔπραξεν. πράττειν findet sich nur an dieser Stelle nach Analogie der gleichbedeutenden Verba ἐργάζεσθαι, δοῦν u. a. mit doppeltem Accusativ verbunden.

5. ἐν ᾧ. Das Neutrum des Relativs dient in Verbindung mit den Präpositionen ἐν, εἰς, ἐκ zur Bezeichnung einer Zeitbestimmung; ἐν ᾧ während, εἰς ᾧ bis, ἐξ οὗ seit. — ἀμφὶ τι ἔχειν mit etwas beschäftigt sein auch I 11, 3 öft. — οἱ δὲ steht wie hier nach einem Participium, den in diesem enthaltenen Subjectsbegriff wieder aufnehmend, auch c. 18, 6. — ἐν δέοντι opportune.

6. ὡς τάχους εἶχον. S. z. V 13, 2.

Οὕτω δὴ τὰς πέντε πόλεις ἐν δυσὶν ἡμέραις ἐλὼν τε³ καὶ ἐξανδραποδισάμενος ἦει ἐπὶ τὴν μερίστην αὐτῶν τὴν Κυρουπόλιν. ἡ δὲ τετειχισμένη τε ἦν ὑψηλοτέρῳ τείχει ἥπερ αἱ ἄλλαι, οἷα δὴ ὑπὸ Κύρου οἰκισθεῖσα, καὶ τοῦ πλείστου καὶ μαχιμωτάτου τῶν ταύτῃ βαρβάρων ἐς ταύτην συμπεφυγότος οὐχ ὥσαντως ὄχδία ἐξ ἐφόδου ἐλεῖν τοῖς Μακεδόσιν ἐγγίνετο. ἀλλὰ μηχανὰς γὰρ προσάγων τῷ τείχει Ἀλέξανδρος ταύτῃ μὲν κατασεῖειν ἐπενόει τὸ τεῖχος καὶ κατὰ τὸ αἰε παραρρηγνύμενον αὐτοῦ τὰς προσβολὰς ποιεῖσθαι. αὐτὸς δὲ ὡς κατείδε τοὺς ἔκρους τοῦ ποταμοῦ, ὃς διὰ τῆς πόλεως χειμάρρους ὦν διέρχεται, ξηροὺς ἐν τῷ τότε ὕδατος καὶ οὐ ξυνεχεῖς τοῖς τεύχεσιν, ἀλλ' οἷους παρασχεῖν πάροδον στρατιώταις διαδύναι ἐς τὴν πόλιν, ἀναλαβὼν τοὺς τε σωματοφύλακας καὶ τοὺς ὑπασπιστάς καὶ τοὺς τοξότας καὶ τοὺς Ἀγριᾶνας, τετραμμένων τῶν βαρβάρων πρὸς τὰς μηχανὰς καὶ τοὺς ταύτῃ προσμαχομένους λανθάνει κατὰ τοὺς ἔκρους ξὺν ὀλίγοις τὸ πρῶτον παρελθὼν ἐς τὴν πόλιν· ἀναρρήξας³ δὲ ἐνδοθεν τῶν πυλῶν αἰ κατὰ τοῦτο τὸ χωρίον ἦσαν, δέχεται καὶ τοὺς ἄλλους στρατιώτας εὐπετῶς. ἐνθα δὴ οἱ βάροιοι ἐχομένην ἤδη τὴν πόλιν αἰσθόμενοι ἐπὶ τοὺς ἄμφ' Ἀλέξανδρον ὅμως ἐτράπησαν· καὶ γίνεται προσβολὴ αὐτῶν καρτερὰ· καὶ βάλλεται λίθῳ αὐτὸς Ἀλέξανδρος βιαίως τὴν τε κεφαλὴν καὶ τὸν ἀνχένα καὶ Κράτερος τοξεύματι καὶ πολλοὶ ἄλλοι τῶν ἡγεμόνων· ἀλλὰ καὶ ὡς ἐξέωσαν ἐκ τῆς

Cap. 3.

Erstürmung von Kyrupolis.
Neuer Aufstand der Skythen.

1. δυοί dieselbe unnatürliche Form (statt δυοῖν) noch III 25, 6. — ἥπερ gebraucht Arrian öfter nach dem Comparativ statt des att. ἤ. — οἷα δὴ mit Partic. gebraucht Arrian nach dem Vorgang Herodots sehr häufig für das attische αἶτε δὴ zur Bezeichnung des objectiven, in der Sache liegenden Grundes. Vgl. VI 6, 3. 10, 2. VII 12, 7. 22, 2. — τοῦ πλείστου καὶ μαχιμωτάτου. S. z. V 15, 3 (τὸ καρτερώτατον). — ἐξ ἐφόδου wie c. 2, 3. — ἀλλὰ — γὰρ. Die elliptische Verbindung ἀλλὰ γὰρ (wobei der durch γὰρ zu begründende Gedanke nach ἀλλὰ aus dem Zusammenhang zu entnehmen ist) gebraucht Arr. sehr oft schlecht-

weg für ἀλλά. — ταύτῃ μὲν im Gegensatz zu dem Angriff, welchen Alex. selbst von der Flussseite her unternahm. — κατὰ τὸ παραρρηγνύμενον, dafür steht II 23, 1 τὸ παραρρηγμένον (= Bresche). Vgl. unt. c. 26, 5 ἥπερ παρέρηκτο τοῦ τεύχους.

2. χειμάρρους ὦν, woraus sich erklärt, dass im Sommer sein Flussbett meist ausgetrocknet ist. — ἐν τῷ τότε. S. z. c. 5, 1. — οἷους παρασχεῖν. οἷος mit Infinitiv heisst geeignet zu (eig. „von der Art dass“). Wie hier V 4, 5. VII 20, 2 öft.

3. τῶν πυλῶν αἰ portarum eam quam. — βιαίως. Vgl. Xen. Anab. I 8, 26 παίοντα δ' αὐτὸν ἀκοντίζει τις καλῶς ὑπὸ τὸν ὀφθαλμὸν βιαιώς. — ἀλλὰ καὶ ὥς. Wie in dieser Verbindung (καὶ ὥς), so steht in der attischen Prosa nur noch in

- 4 ἀγορᾶς τοὺς βαρβάρους. καὶ ἐν τούτῳ οἱ κατὰ τὸ τεῖχος προσβεβληκότες ἔρημον ἤδη τὸ τεῖχος τῶν προμαχομένων αἰρούσιν. ἐν μὲν δὴ τῇ πρώτῃ καταλήψει τῆς πόλεως ἀπέθανον τῶν πολεμίων μάλιστα ἐς ὀκτακισχιλίους· οἱ δὲ λοιποὶ (ἦσαν γὰρ οἱ πάντες ἐς μυρίους καὶ πεντακισχιλίους μαχίμους οἱ ξυνεληλυθότες) καταφεύγουσιν ἐς τὴν ἄκραν. καὶ τούτους περιστρατοπεδεύσας Ἀλέξανδρος ἡμέραν μίαν ἐφρούρησεν· οἱ δὲ ἐνδεία ὕδατος ἐνεχείρισαν σφᾶς Ἀλεξάνδρῳ.
- 5 Τὴν δὲ ἐβδόμην πόλιν ἐξ ἐφόδου ἔλαβε, Πτολεμαῖος μὲν λέγει ὅτι αὐτοὺς σφᾶς ἐνδόντας· Ἀριστόβουλος δὲ ὅτι βία καὶ ταύτην ἐξεῖλε καὶ ὅτι πάντας τοὺς καταληφθέντας ἐν αὐτῇ ἀπέκτεινε. Πτολεμαῖος δὲ κατανεῖμαι λέγει αὐτὸν τοὺς ἀνθρώπους τῇ στρατιᾷ καὶ δεδμεμένους κελεῦσαι φυλάττεσθαι ἔστ' ἂν ἐκ τῆς χώρας ἀπαλλάττῃται αὐτός, ὥς μηδένα ἀπολείπεσθαι τῶν τὴν ἀπόστασιν πραξάντων.
- 6 Ἐν τούτῳ δὲ τῶν τε ἐκ τῆς Ἀσίας Σκυθῶν στρατιὰ ἀφικνεῖται πρὸς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ τοῦ Ταναΐδος, ἀκούσαντες οἱ πολλοὶ αὐτῶν ὅτι ἔστιν οἱ καὶ τῶν ἐπ' ἐκεῖνα τοῦ ποταμοῦ βαρβάρων ἀπ' Ἀλεξάνδρου ἀφεςτᾶσιν, ὥς εἰ δὴ τι λόγου ἀντάξιον νεωτερίζοιτο, καὶ αὐτοὶ ἐπιθησόμενοι τοῖς Μακεδόσι. καὶ οἱ ἀμφὶ Σπιταμένην δὲ ἀπηγγέλησαν ὅτι τοὺς ἐν Μαρακάνδοις καταλειφθέντας ἐν τῇ ἄκρᾳ πολιορκούσιν. ἔνθα δὴ Ἀλέξανδρος ἐπὶ μὲν τοὺς ἀμφὶ Σπιταμένην Ἀνδρομάχον τε ἀποστέλλει καὶ Μενέδημον καὶ Κάρανον, ἱππέας μὲν ἔχοντας τῶν ἐταίρων ἐς ἐξήκοντα καὶ τῶν μισθοφόρων ὀκτακοσίους, ὧν Κάρανος ἡγεῖτο, πεζοὺς δὲ μισθοφόρους ἐς χιλίους πεντακοσίους· ἐπιτάσσει δὲ αὐτοῖς Φαρνούχην τὸν ἐρμηνέα, τὸ μὲν γένος Λύκιον τὸν Φαρνούχην, ἐμπείρους δὲ τῆς τε φωνῆς τῶν ταύτῃ βαρβάρων ἔχοντα καὶ τὰ ἄλλα ὁμιλῆσαι αὐτοῖς δεξιὸν φαινόμενον.

den Verbindungen ὡς δέ (c. 28, 1) und οὐδ' ὡς (= ne sic quidem c. 26, 5) ὡς für οὕτως.

4. ἐν τῇ πρώτῃ καταλήψει, zuerst wurde die Stadt, nachher die Burg eingenommen. — ἡμέραν μίαν ist nach Sintonis Vorschlag für ἡμέρα μία geschrieben.

5. ἐξ ἐφόδου wie o. 1. — αὐτοὺς. Die Einwohner hier (wie oft) auf die Stadt bezogen (= αὐτὴν ἐαυτὴν ἐνδοῦσαν).

6. ἐπ' ἐκεῖνα τοῦ jenseits des (oppos. ἐπὶ τὰς τοῦ c. 22, 6). Wie hier V 2, 1. VI. 25, 5 oft. — λόγον ἀντάξιον ist für λόγον ἂν ἄξιον geschrieben, da sich εἰ — ἂν bei Arrian so nicht findet. — καὶ — δέ (= atque etiam). Das zwischen καὶ und δέ eingeschobene Wort ist stets betont. Vgl. c. 17, 4. V 20, 4.

7. Φαρνούχην. Ueber die Wiederholung s. z. c. 29, 4.

Αὐτὸς δὲ τὴν πόλιν ἣν ἐπενόει τειχίσας ἐν ἡμέραις εἴκοσι 4 καὶ ξυνοικίσας ἐς αὐτὴν τῶν τε Ἑλλήνων μισθοφόρων καὶ ὅσους τῶν προσοικούντων βαρβάρων ἐθέλοντῆς μετέσχε τῆς ξυνοικήσεως καὶ τινὰς καὶ τῶν ἐκ τοῦ στρατοπέδου Μακεδόνων, ὅσοι ἀπόμαχοι ἤδη ἦσαν, θύσας τοῖς θεοῖς ὡς νόμος αὐτῷ καὶ ἀγῶνα ἵππικόν τε καὶ γυμνικὸν ποιήσας, ὡς οὐκ ἀπαλλασσομένους ἑώρα τοὺς Σκυθὰς ἀπὸ τῆς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ, ἀλλ' ἐκτοξεύοντες ἐς τὸν ποταμὸν ἐωρῶντο, οὐ 2 πλατὺν ταύτῃ ὄντα, καὶ τινὰ καὶ πρὸς ὕβριν τοῦ Ἀλεξάνδρου βαρβαρικῶς ἐθρασύνοντο, ὡς οὐκ ἂν τολμήσαντα Ἀλέξανδρον ἄψασθαι Σκυθῶν ἢ μαθόντα ἂν ὅτι περὶ τὸ διάφορον Σκυθαῖς τε καὶ τοῖς Ἀσιανοῖς βαρβάροις, ὑπὸ τούτων παροξυνόμενος ἐπενόει διαβαίνειν ἐπ' αὐτούς καὶ τὰς διφθέρας παρεσκεύαζεν ἐπὶ τῷ πόρῳ. θυομένῳ δὲ ἐπὶ τῇ διαβάσει 3 τὰ ἱερὰ οὐκ ἐρίγνετο· ὁ δὲ βαρέως μὲν ἔφερεν οὐ γιγνομένων· ὅμως δὲ ἐκαρτέρει καὶ ἔμενεν. ὡς δὲ οὐκ ἀνίσταν

Cap. 4.

Auf die Nachricht von der Vernichtung des gegen Spitamenes beorderten Corps zieht Alex. persönlich gegen den Empörer und nimmt blutige Rache.

1. ἐπενόει. Vgl. c. 1, 3. — τειχίσας. Vgl. Curtius VII 6, 25. *Interim Alexander ad Tanaim amnem redit et quantum soli occupaverant muro circumdedit. Hanc quoque urbem Alexandriam appellari jussit.* — *Incolae novae urbi dati captivi, quos reddito pretio dominis liberavit.* — ἀγῶνα ἵππικόν τε καὶ γυμνικόν. Die gymnischen Wettkämpfe bestanden im Pentathlon (ἄλμα, ποδωκείην, δίσκον, ἄκοντα, πάλην).

2. καὶ τι καὶ „und in etwas auch“ fügt einen Umstand hinzu, der auch mit in Betracht kommt, wenn auch das Hauptgewicht nicht auf ihn zu legen ist. Wie hier I 13, 6. II 6, 10. — ὡς οὐκ ἂν τολμήσαντα. In Verbindung mit ὡς (= als ob) und ὥσπερ (= gerade wie wenn) findet sich mit Hinzufügung des Subjects auch der Accusativus absol. (statt des Genetivs). Wie αἷς andeutet, ist der Accusativ ursprünglich als Object

eines vorschwebenden Verbums des Meinens oder Glaubens anzusehen, worauf auch ἂν hindeutet (= οὐκ ἂν τολμήσειε). Vgl. c. 10, 6 (ὡς ἂν νομιζόμενον), VII 29, 2. — Σκυθῶν mit Skythen. In gleichem Sinne fehlt unten (3) der Artikel bei Σκυθαῖς. — διφθέρας. Vgl. Xen. Anab. I 5, 10 διφθέρας ὡς εἶχον στεγάσματα ἐπιμπλάσαν χρότου κούφου, εἶτα συνήγον καὶ συνεσπων ὡς μὴ ἀπτεσθαι τῆς κάρφης τὸ ὕδωρ· ἐπὶ τούτων διέβαινον. Noch heute gebrauchen manche asiatische Völkerschaften fest zusammengenähte Tierhäute zu Kähnen und Flößen, die sie Kelleks nennen. Nachdem sie die Häute mit Luft gefüllt und darauf mit einer Schnur zugezogen haben, befestigen sie dieselben auf einem Balken- oder Rohrgestell in der Art, dass die zugebundene Oeffnung nach oben zu gerichtet ist, damit die Felle während der Fahrt vom Flosse aus mit frischer Luft gefüllt werden können.

3. θύεσθαι ἐπὶ τῇ διαβ. „zum Zweck des Uebergangs“. — τὰ ἱερὰ οὐκ ἐρίγνετο, ohne καλὰ od. χρηστά wie V 3, 6. VI 28, 4. — γιγνομένων, τῶν ἱερῶν. — ἀνίσταν, θρασύν-

οὐκ ἔσθαι, αὐτὸς ἐπὶ τῇ διαβάσει ἐθύετο· καὶ αὐτὸς ἐς κίνδυνον αὐτῷ σημαίνεσθαι Ἀρίστανδρος ὁ μάντις ἔφραζεν· ὁ δὲ κρείσσον ἔφη ἐς ἔσχατον κινδύνου ἔλθειν ἢ κατεστραμμένον ξύμπασαν ὀλίγον δεῖν τὴν Ἀσίαν γέλωτα εἶναι Σκύθαις, καθάπερ Δαρεῖος ὁ Ξέρξου πατὴρ πάλαι ἐγένετο. Ἀρίστανδρος δὲ οὐκ ἔφη παρὰ τὰ ἐκ τοῦ θεοῦ σημαινόμενα ἄλλα ἀποδείξασθαι, ὅτι ἄλλα ἐθέλει ἀκούσαι Ἀλέξανδρος.

- 4 Ὁ δέ, ὥς αἴ τε διφθέραι αὐτῷ παρεσκευασμένα ἦσαν ἐπὶ τῷ πόρῳ καὶ ὁ στρατὸς ἐξωπλισμένος ἐφειστήκει τῷ ποταμῷ, αἴ τε μηχαναὶ ἀπὸ ξυνθήματος ἐξηκόντιζον ἐς τοὺς Σκύθας περιπνέοντας ἐπὶ τῇ ὄχθῃ καὶ ἔστιν οἱ αὐτῶν ἐπιρῶσκοντο ἐκ τῶν βελῶν, εἰς δὲ δὴ διὰ τοῦ γέροντος τε καὶ τοῦ θώρακος διαμπὰξ πληγεῖς πίπτει ἀπὸ τοῦ ἵππου, οἱ μὲν ἐξεπλήγησαν πρὸς τε τῶν βελῶν τὴν διὰ μακροῦ ἄφειν καὶ οὐκ ἀνὴρ ἀγαθὸς αὐτοῖς τετελευτῇ, καὶ ὀλίγον
5 ἀνεχώρησαν ἀπὸ τῆς ὄχθης· Ἀλέξανδρος δὲ τεταραγμένους πρὸς τὰ βέλη ἰδὼν ὑπὸ σαλπύγγων ἐπέρα τὸν ποταμὸν αὐτὸς ἡγούμενος· εἶπετο δὲ αὐτῷ καὶ ἡ ἄλλη στρατιά. πρῶτον μὲν δὴ τοὺς τοξότας καὶ τοὺς σφενδονήτας ἀποβιβάσας σφενδονᾶν τε καὶ ἐκτοξεύειν ἐκέλευσεν ἐς τοὺς Σκύθας, ὥς μὴ πελάξειν αὐτοὺς τῇ γάλαγγι τῶν πεζῶν ἐκβαίνουσῃ, πρὶν
6 τὴν ἵππον αὐτῷ διαβῆναι πᾶσαν. ὥς δὲ ἄνθρωποι ἐπὶ τῇ ὄχθῃ ἐγένοντο, ἀφῆκεν ἐπὶ τοὺς Σκύθας τὸ μὲν πρῶτον μίαν ἱππαρχίαν τῶν ξένων καὶ τῶν σαρισσοφόρων ἱλας τέσσαρας· καὶ τούτους δεξάμενοι οἱ Σκύθαι καὶ ἐς κύκλους περιπνέοντες ἐβαλλόν τε πολλοὶ ὀλίγους, αὐτοὶ δὲ οὐ χαλεπῶς διεφύγγανον. Ἀλέξανδρος δὲ τοὺς τε τοξότας καὶ τοὺς

νόμιοι. — Σκύθαις, siehe ob. zu Σκυθῶν. — Δαρεῖος ὁ Ξέρξου. Den unglücklichen Skythenzug des Darius erzählt Herodot IV 122 ff. — ἄλλα abundiert nach παρὰ (= wider).

4. ὁ δὲ steht anakolutisch ausserhalb des Satzgefüges; das erst weiter unten (5) folgende Ἀλέξανδρος δὲ schwebte schon hier vor. — ἀπὸ ξυνθήματος auf ein verabredetes Zeichen, auch V 7, 3. Ebenso Herodot V 74. — ἐξεπλήγησαν πρὸς τὴν διὰ μακροῦ ἄφειν, die weit tragenden Geschosse der Makedoner setzten die Skythen in Bestürzung. Ueber ἐκπλήγηται πρὸς vgl. c. 30,

2. V 14, 2. — διὰ μακροῦ steht wie hier vom räumlichen Abstand V 24, 7.

5. ὥς — πελάζειν. Ueber ὥς mit Infin. s. z. V 23, 6.

6. ἐς κύκλους περιπνέειν in Umkreisungen umschwärmen. Wie hier VI 8, 6. — ἐβαλλον τε steht im Gegensatz zu αὐτοὶ δὲ. Von der copulativen Satzverbindung wird zur adversativen übergegangen, um die Wichtigkeit des mit δὲ eingeleiteten Gedankens kräftig hervorzuheben. Ganz wie hier entspricht δὲ einem vorausgegangenen τε VII 11, 3.

Αργιῶνας καὶ τοὺς ἄλλους ψιλοῦς, ὃν Βάλακρος ἤρχεν, ἀναμίξας τοῖς ἱππεῦσιν ἐπῆγεν ἐπὶ τοὺς Σκυθὰς. ὥς δὲ 7 ὁμοῦ ἤδη ἐγένοντο, ἐλάσαι ἐκέλευσεν ἐς αὐτοὺς τῶν τε ἐταίρων τρεῖς ἱππαρχίας καὶ τοὺς ἱππακοντιστὰς ξύμπαντας· καὶ αὐτὸς δὲ τὴν λοιπὴν ἵππον ἄγων σπουδῇ ἐνέβαλλεν ὀρθαίαις ταῖς ἱλαῖς. οὐκ οἶοί τε ἦσαν ἐξελίσσειν τὴν ἱππασίαν ἐς κύκλους, ὥς πρόσθεν ἔτι ὁμοῦ μὲν γὰρ ἡ ἵππος προσέκειτο αὐτοῖς, ὁμοῦ δὲ οἱ ψιλοὶ ἀναμεμιγμένοι τοῖς ἱππεῦσι οὐκ εἶον τὰς ἐπιστροφὰς ἀσφαλεῖς ποιῆσθαι. ἐνθα λαμπρὰ ἤδη φυγὴ τῶν Σκυθῶν ἦν· καὶ πίπτουσι μὲν 8 αὐτῶν ἐς χιλλοὺς καὶ εἰς τῶν ἡγεμόνων, Σατράκης, ἐάλωσαν δὲ ἐς ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα. ὥς δὲ ἡ δίωξις ὀξεῖά τε καὶ διὰ καύματος πολλοῦ τалаπωρώς ἐρίγνυτο, δίψει τε ἡ στρατιὰ πᾶσα εἶχετο, καὶ αὐτὸς Ἀλέξανδρος ἐλαύνων πίνει ὅποιον ἦν ὕδωρ ἐν τῇ γῇ ἐκείνῃ. καὶ ἦν γὰρ πονηρόν 9 τὸ ὕδωρ, ρεῦμα ἀθρόον κατασκήπτει αὐτῷ ἐς τὴν γαστέρα· καὶ ἐπὶ τῷδε ἡ δίωξις οὐκ ἐπὶ πάντων Σκυθῶν ἐγένετο· εἰ δὲ μὴ, δοκοῦσιν ἂν μοι καὶ πάντες διαφθαρεῖναι ἐν τῇ φυγῇ, εἰ μὴ Ἀλέξανδρος τὸ σῶμα ἔκαμε. καὶ αὐτὸς ἐς ἔσχατον κινδύνου ἐλθὼν ἐκομίσθη ὀπίσω ἐς τὸ στρατόπεδον. καὶ οὕτω ξυνέβη ἡ μαντεία Ἀριστάνδρου.

Ὀλίγον δὲ ὕστερον παρὰ τοῦ βασιλέως Σκυθῶν ἀφ' 5 ἱκνοῦνται παρ' Ἀλέξανδρον πρέσβεις, ὑπὲρ τῶν προχθέντων ἐς ἀπολογία ἐκπεμφθέντες, ὅτι οὐκ ἀπὸ κοινοῦ τῶν Σκυ-

7. ὀρθαίαις ταῖς ἱλαῖς „in geschlossenen Geschwadercolonnen“. ἱλαὶ ὀρθ. oder λόχοι ὀρθιοὶ (eig. gerade Colonnen) liess der Führer bilden, wenn die einzelnen neben einander aufgestellten Abteilungen, deren Tiefe weit grösser als die Front war, durch Zwischenräume von einander getrennt gegen den Feind rückten. Man wandte sie namentlich bei Erstürmung einer von Feinden besetzten Höhe an, weil sie neben der Geschlossenheit der Phalanxstellung den Vorzug grösserer Beweglichkeit hatten. Vgl. c. 25, 2. — Die Stellung des Artikels (ὀρθαίαις ταῖς ἱλαῖς) erklärt sich aus der prädicativen Bedeutung des Attributivum ὀρθαίαις; mit demselben Sinne hätte auch ταῖς

ἱλαῖς ὀρθαίαις gesetzt sein können. — πρόσθεν ἔτι. S. z. c. 22, 8.

8. λαμπρά. Vgl. V 18, 1 ὡς νικῶντα λαμπρῶς κατεῖδον Ἀλέξανδρον.

9. καὶ ἦν γὰρ. Der vorgeschobene begründende Satz ist dem zu begründenden vorausgeschickt, welchem er bei einem weniger lebhaften Gang der Erzählung eigentlich folgen sollte. Diese Satzordnung ist häufig bei Homer und Herodot. Vgl. bei Arrian VII 22, 2. — εἰ μὴ — ἔκαμε führt das vorausgehende εἰ δὲ μὴ erklärend aus.

Cap. 5.

1. ὑπὲρ τῶν προχθέντων. ὑπὲρ gebrauchen Spätere oft gleichbedeu-

θῶν ἐπράχθη, ἀλλὰ καθ' ἄρπαγὴν ληστικῶ τρόπῳ σταλέντων, καὶ αὐτὸς ὅτι ἐθέλει ποιεῖν τὰ ἐπαγγελόμενα. καὶ τοῦτῳ φιλάνθρωπα ἐπιστέλλει Ἀλέξανδρος, ὅτι οὔτε ἀπιστοῦντα μὴ ἐπέξιέναι καλὸν αὐτῷ ἐφαίνετο, οὔτε κατὰ καιρὸν ἦν ἐν τῷ τότε ἐπέξιέναι.

- 2 Οἱ δὲ ἐν Μαρακάνδοις ἐν τῇ ἄκρᾳ φρουρούμενοι Μακεδόνες προσβολῆς γενομένης τῇ ἄκρᾳ ἐκ Σπιταμένους τε καὶ τῶν ἀμφ' αὐτὸν ἐπεκδραμόντες ἀπέκτεινάν τε τῶν πολεμίων ἔστιν οὓς καὶ ἀπόσσαντο ξύμπαντας, καὶ αὐτοὶ ἀπαθεῖς ἀπεχώρησαν ἐς τὴν ἄκραν. ὥς δὲ καὶ οἱ ὑπ' Ἀλεξάνδρου ἐσταλμένοι ἐς Μαράκανδα ἤδη προσάγοντες Σπιταμένει ἐξηγγέλλοντο, τὴν μὲν πολιορκίαν ἐκλείπει τῆς ἄκρας, αὐτὸς δὲ ὥς ἐς τὰ βασίλεια τῆς Σογδιανῆς ἀνεχώρει. Φαρνούχης δὲ καὶ οἱ ἐὺν αὐτῷ στρατηγοὶ σπεύδοντες ἐξελάσαι αὐτὸν παντάπασιν ἐπὶ τε τὰ ὄρια τῆς Σογδιανῆς ξυνείποντο ὑποχωροῦντι καὶ εἰς τοὺς Νομάδας τοὺς Σκύθας οὐδενὶ λογισμῷ ξυνεσβάλλουσιν. ἔνθα δὴ προσλαβὼν ὁ Σπιταμένης τῶν Σκυθῶν ἱππέων ἐς ἑξακοσίους προσεπήρθη ὑπὸ τῆς ξυμμαχίας τῆς Σκυθικῆς δέξασθαι ἐπιόντας τοὺς Μακεδόνας· παραταξάμενος δὲ ἐν χωρίῳ ὁμαλῷ πρὸς τῇ ἐρήμῳ τῆς Σκυθικῆς ὑπομεῖναι μὲν τοὺς πολεμίους ἢ αὐτὸς ἐς αὐτοὺς ἐμβαλεῖν οὐκ ἤθελε, περὶ ἱππέων δὲ ἐτόξευεν ἐς τὴν φάλαγγα τῶν πεζῶν.
- 5 καὶ ἐπελαυνόντων μὲν αὐτοῖς τῶν ἀμφὶ Φαρνούχην ἔφενγεν εὐπετῶς, οἷα δὴ ὠκυτέρων τε αὐτοῖς καὶ ἐν τῷ τότε ἀκμαιότερων ὄντων τῶν ἵππων, τοῖς δ' ἀμφὶ Ἀνδρόμαχον ὑπὸ τε τῆς ξυνεχοῦς πορείας καὶ ἅμα χιλοῦ ἀπορίᾳ κενάκωτο ἡ ἵππος· μένουσι δὲ ἢ ὑποχωροῦσιν ἐπέκειντο εὐρώστως οἱ
- 6 Σκύθαι. ἔνθα δὴ πολλῶν μὲν τιτρωσκομένων ἐκ τῶν τοξευμάτων, ἔστι δ' ὧν καὶ πιπτόντων ἐς πλαίσιον ἰσόπλευρον

tend mit περί. — σταλέντων (sc. τινῶν) ist Genet. absol., der durch ἀλλὰ mit οὐκ ἀπὸ κοινοῦ verbunden ist. — ἀπιστοῦντα. Sinn: Einerseits hielt er es seiner für unwürdig, nicht gegen ihn zu ziehen, wenn er sein Mistrauen zu erkennen gäbe, anderseits hielt er eine Unternehmung gegen denselben augenblicklich nicht für zeitgemäss. — ἐν τῷ τότε eo tempore, vom Nomin. τὸ τότε. S. c. 3, 2. VI 2, 4 öft.

3. ἐσταλμένοι. S. c. 3, 7. — βασίλεια τῆς Σογδιανῆς. Da III 30, 6 Marakanda genannt wird, also der Ort, von dem Spitamenes zurückwich, so ist hier Arrian mit sich selbst im Widerspruch. Vermutlich ist τὰ βασίλεια verdorben. Dem Sinne nach würde etwa entsprechen: ἐπὶ τὰ ὄρια τῆς Σογδιανῆς (s. das Folg.).

6. ἐς πλαίσιον τάξαντες. Die Marschordnung im Viereck (agmen quadratum) wählte man, um nach

τάξαντες τοὺς στρατιώτας ἀνεχώρουν ὡς ἐπὶ τὸν ποταμὸν τὸν Πολυτίμητον, ὅτι νάπος ταύτῃ ἦν, ὡς μήτε τοῖς βαρβάροις εὐπετές ἐτι εἶναι ἐκτοξεύειν ἐς αὐτούς, σφίσι τε οἱ πεζοὶ ὠφελιμώτεροι ᾤσι.

Κάρνος δὲ ὁ ἱππάρχης οὐκ ἀνακρινάσας Ἀνδρομάχῳ⁷ διαβαίνειν ἐπεχείρησε τὸν ποταμὸν ὡς ἐς ἀσφαλὲς ταύτῃ καταστήσων τὴν ἵππον· καὶ οἱ πεζοὶ αὐτῷ ἐπηκολούθησαν, οὐκ ἐκ παραγγέλματος, ἀλλὰ φοβερὰ τε καὶ οὐδενὶ κόσμῳ ἐγένετο αὐτοῖς ἢ ἔσθασις ἢ ἐς τὸν ποταμὸν κατὰ κρημνῶδεις τὰς ὄχθας. καὶ οἱ βάρβαροι αἰσθόμενοι τὴν ἀμαρτίαν⁸ τῶν Μακεδόνων αὐτοῖς ἵπποις ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐσβάλλουσιν ἐς τὸν πόρον. καὶ οἱ μὲν τῶν ἤδη διαβεβηκότων καὶ ἀποχωρούντων εἶχοντο, οἱ δὲ τοὺς διαβαίνοντας ἀντιμέτωποι ταχθέντες ἀνείλουν ἐς τὸν ποταμόν, οἱ δὲ ἀπὸ τῶν πλαγίων⁹ ἐξετόξενον ἐς αὐτούς, οἱ δὲ τοῖς ἐτι ἐσβαίνουσιν ἐπέκειντο, ὥστε ἀπορία πάντοθεν ξυνεχόμενοι οἱ Μακεδόνες ἐς νῆσόν τινα τῶν ἐν τῷ ποταμῷ ξυμφεύουσιν οὐ μεγάλην. καὶ περισπάντες αὐτούς οἱ Σκύθαι τε καὶ οἱ ξὺν Σπιταμένει ἱππεῖς ἐν κύκλῳ πάντας κατετόξευσαν· ὀλίγους δὲ ἠνδραποδίσαντο αὐτῶν, καὶ τούτους πάντας ἀπέκτειναν.

Ἀριστόβουλος δὲ ἐνέδρα τὸ πολὺ τῆς στρατιᾶς διαφθα-⁶ ρῆναι λέγει, τῶν Σκυθῶν ἐν παραδείσῳ κρυφθέντων οἱ ἐκ τοῦ ἀφανοῦς ἐπεγείνοντο τοῖς Μακεδόσιν ἐν αὐτῷ τῷ ἔργῳ· ἵνα τὸν μὲν Φαρνούχην παραχωρεῖν τῆς ἡγεμονίας τοῖς ξυμπεμφθεῖσι Μακεδόσιν, ὡς οὐκ ἐμπείρως ἔχοντα ἔργων πολεμικῶν, ἀλλ' ἐπὶ τῷ καθομιλῆσαι τοὺς βαρβάρους μᾶλλον τι

allen Seiten gegen etwaige Angriffe der den Marsch beunruhigenden Feinde rasch kampffertig zu sein. — Πολυτίμητος ist der heutige Sogd (auch Namy od. Kohik genannt). Er entspringt in den Gebirgen östlich von Samarkand und fließt nördlich von dieser Stadt nach Westen zu (Strab. p. 518) — μήτε — τε wie sonst oft οὐτε — τε (c. 7, 4) = einerseits nicht — andererseits. Vgl. V 15, 6, VI 5, 2. — εἶναι abhängig von ὡς, das in Folge eines Constructionswechsels einmal mit Infin. (s. z. V 23, 6), nachher mit Conjunctiv verbunden ist.

8. ἐνθεν καὶ ἐνθεν also ober- und unterhalb des Uebergangs.

Cap. 6.

1. τῶν Σκυθῶν — κρυφθέντων ist als Erweiterung der Angabe des Aristobulos zu fassen, während der Satz οἱ — ἔργῳ eine erklärende Anmerkung Arrians ist (Sintenis). — ἐκ τοῦ ἀφανοῦς ex occulto. Vgl. V 27, 1 ἐκ τοῦ εὐθέος. — ἐν αὐτῷ τῷ ἔργῳ vom Beginn der Schlacht zu verstehen. Zur Bedeutung von ἔργον vgl. V 14, 2. — ἵνα da, in diesem Augenblick. — παραχωρεῖν ist Infin. imperfecti, dem Indicativ des Imperfecti de conatu entsprechend. — τοῖς ξυμπεμφθεῖσι. S. c. 3, 7.

- πρὸς Ἀλεξάνδρου ἢ ἐπὶ τῷ ἐν ταῖς μάχαις ἐξηγεῖσθαι ἐσταλ-
 μένον, τοὺς δὲ Μακεδόνας τε εἶναι καὶ ἐταίρους βασιλέως.
 2 Ἀνδρόμαχον δὲ καὶ Κάρανον καὶ Μενέδημον οὐ δέξασθαι
 τὴν ἡγεμονίαν, τὸ μὲν τι ὥς μὴ δοκεῖν παρὰ τὰ ἐπηγγελ-
 μένα ὑπὸ Ἀλεξάνδρου αὐτοὺς τι κατὰ σφᾶς νεωτερίζειν· τὸ
 δὲ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ δεινῷ οὐκ ἐθελήσαντας, εἰ δὴ τι πται-
 σιαν, μὴ ὅσον κατ' ἄνδρα μόνον μετέχειν αὐτοὺς, ἀλλὰ
 καὶ ὥς τὸ πᾶν αὐτοὺς κακῶς ἐξηγησαμένους. ἐν τούτῳ δὴ
 τῷ θορύβῳ τε καὶ τῇ ἀταξίᾳ ἐπιθεμένους αὐτοῖς τοὺς βαρ-
 βάρους κατακόψαι πάντας, ὥστε ἱππέας μὲν μὴ πλείονας
 τῶν τεσσαράκοντα ἀποσώθῃναι, πεζοὺς δὲ ἐς τριακοσίους.
 3 Ταῦτα δὴ ὥς ἡγγέλθη Ἀλεξάνδρῳ, ἡλγησέ τε τῷ πάθει
 τῶν στρατιωτῶν καὶ ἔγνω σπουδῇ ἐλαύνειν ὥς ἐπὶ Σπιτα-
 μένην τε καὶ τοὺς ἄμφ' αὐτὸν βαρβάρους. ἀναλαβὼν οὖν
 τῶν τε ἐταίρων ἱππέων τοὺς τοξότας καὶ τοὺς Ἀγριῶνας καὶ
 τῆς φάλαγγος τοὺς κουφοτάτους ἦει ὥς ἐπὶ Μαράκανδα, ἵνα
 ἐπανήκειν Σπιταμένην ἐπυνθάνετο καὶ αὐτῷς πολιορκεῖν τοὺς
 4 ἐν τῇ ἄκρᾳ. καὶ αὐτὸς μὲν ἐν τρισὶν ἡμέραις διελθὼν
 χιλίους καὶ πεντακοσίους σταδίους τῇ τετάρτῃ ὑπὸ τὴν ἕω
 προσῆγε τῇ πόλει. Σπιταμένης δὲ καὶ οἱ ἄμφ' αὐτόν, ὥς
 ἐξηγγέλθη προσάγων Ἀλέξανδρος, οὐκ ἔμειναν, ἀλλ' ἐκλιπόν-
 5 τες τὴν πόλιν φεύγουσιν. ὁ δὲ ἐχόμενος αὐτῶν ἐδίωκεν
 ὥς δὲ ἐπὶ τὸν χῶρον ἦκεν οὗ ἡ μάχη ἐγένετο, θάψας τοὺς
 στρατιώτας ἐκ τῶν παρόντων εἶπετο ἔστε ἐπὶ τὴν ἔρημον
 τοῖς φεύγουσιν. ἐκεῖθεν δ' ἀναστρέφων ἐπόρθει τὴν χώραν
 καὶ τοὺς ἐς τὰ ἐρύματα καταπεφευγότες τῶν βαρβάρων ἐκτει-
 νεν, ὅτι ξυνεπιθέσθαι ἐξηγγέλλοντο καὶ αὐτοὶ τοῖς Μακεδόσι·
 καὶ ἐπῆλθε πᾶσαν τὴν χώραν ὅσην ὁ ποταμὸς ὁ Πολυτίμη-
 6 τος ἐπάρδων ἐπέρχεται. ἵνα δὲ ἀφανίζεται τῷ ποταμῷ τὸ

2. τὸ μὲν — τὸ δὲ teils — teils.
 Vgl. II 15, 3 τοὺς Θεβαίους εὐθὺς
 ἀφῆκε, τὸ μὲν τι κατοικίσει τῶν
 Θεβαίων, τὸ δὲ ὅτι συγγνωστὰ δε-
 δεακέναι ἐφαίνοντο. — κατὰ σφᾶς
 für sich, auf eigne Hand wie
 III 21, 4, dafür ἐπὶ σφῶν (= ἐφ'
 ἐαυτῶν) I 21, 1. — ὅσον κατ' ἄν-
 δρα eig. so viel als nach ihrer
 Person allein. — ἐξηγησαμένους. Es
 schwebt μετέχειν vor, aus welchem
 ein Begriff wie ἔχειν τὴν αἰτίαν
 oder ein sinngleicher zu entnehmen
 ist; denn ihre Meinung geht dahin,

dass sie als Führer alle Verantwort-
 lichkeit allein zu tragen hätten.

4. χιλίους κ. π. Wahrscheinlich
 ist die Zahl verdorben, da eine
 solche Schnelligkeit fast unmöglich
 erscheint (40 Stad. = 1 deutsch.
 Meile).

5. θάψας ἐκ τῶν παρόντων wie
 VI 2, 1 (= den vorhandenen Mitteln
 gemäss). Vgl. Xen. Anab. VI 4, 9
 ἐθαψαν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ὥς
 ἐδύναντο κάλλιστα. — Πολυτίμη-
 τος. S. z. c. 6, 6.

ὕδαρ, ἐντεῦθεν ἤδη τὸ ἐπ' ἐκεῖνα ἔρημος ἡ χώρα ἐστίν· ἀφανίζεται δέ, καίπερ πολλοῦ ὦν ὕδατος, ἐς τὴν ψάμμον. καὶ ἄλλοι ποταμοὶ ὡσαύτως ἐκεῖ ἀφανίζονται μεγάλοι καὶ ἀέναιοι, ὃ τε Ἐπαρδος, ὃς ῥέει διὰ Μάρδων τῆς χώρας, καὶ Ἄρειος, ὅτου ἐπάνυμος ἡ τῶν Ἀρείων γῆ ἐστὶ, καὶ Ἐτύμανδρος, ὃς δι' Εὐεργετῶν ῥέει. καὶ εἰσὶ ξύμπαντες οὗτοι 7 τηλικούτοι ποταμοὶ ὥστε οὐδεὶς αὐτῶν μείων ἐστὶ τοῦ Πηνειοῦ τοῦ Θεσσαλικοῦ ποταμοῦ, ὃς διὰ τῶν Τεμπῶν ῥέων ἐκδιδοῖ ἐς θάλασσαν· ὃ δὲ Πολυτίμητος πολὺ ἔτι μείζων ἢ κατὰ τὸν Πηνειὸν ποταμὸν ἐστὶ.

Ταῦτα δὲ διαπραξάμενος ἐς Ζαρίασπα ἀφίκετο· καὶ αὐτοῦ 7 κατέμενευ ἔστε παρελθεῖν τὸ ἀκμαῖον τοῦ χειμῶνος. ἐν τούτῳ δὲ ἀφίκοντο παρ' αὐτὸν Φραταφέρνης τε ὁ Παρθυαίων σατράπης καὶ Στασάνωρ ὁ ἐς Ἀρείους ἀποπεμφθεὶς ὡς Ἀρσάμην συλληψόμενος, τὸν τε Ἀρσάμην δεδεμένον ἄγοντες καὶ Βαζάνην, ὄντινα Βῆσσος τῆς Παρθυαίων σατράπην κατέστησε, καὶ τινας ἄλλους τῶν τότε ξὺν Βῆσσῳ ἀποστάντων. ἦγον δὲ ἐν τῷ αὐτῷ Ἐπόκιλλος καὶ Μελαμνίδας καὶ Πτο- 2 λεμαῖος ὁ τῶν Θρακῶν στρατηγὸς ἀπὸ θαλάσσης, οἱ τὰ τε χρήματα ξὺν Μένητι πεμφθέντα καὶ τοὺς ξυμμάχους ὡς ἐπὶ θάλασσαν κατήγαγον. καὶ Ἀσανδρος δὲ ἐν τούτῳ ἦκε καὶ Νέαρχος, στρατιὰν Ἑλλήνων μισθοφόρων ἄγοντες, καὶ Ἀσκληπιόδωρός τε ὁ Συρίας σατράπης καὶ Μένης ὁ ὑπαρχος ἀπὸ θαλάσσης, καὶ οὗτοι στρατιὰν ἄγοντες.

Ἐνθα δὲ ξύλλογον ἐκ τῶν παρόντων ξυναγαγὼν Ἀλέξαν- 3 δρος παρήγαγεν ἐς αὐτοὺς Βῆσσον· καὶ κατηγορήσας τὴν Δαρείου προδοσίαν τὴν τε ὅτινα Βῆσσου ἀποτμηθῆναι καὶ

6. τὸ ἐπ' ἐκεῖνα die Strecken jenseits der Stelle, wo der Fluss im Sande verläuft. — Ἐπαρδος wird sonst nirgends erwähnt, Ἄρειος j. Heri-rud, der einzige Fluss in Arien, der Hauptprovinz Ostpersiens (entspricht dem südl. Teil des heutigen Khorasan), Ἐτύμανδρος j. Hilmend. — Πηνειός j. Salambria.

7. ἐκδιδοῖ in intransit. Bedeutung auch I 3, 2. — κατὰ c. acc. in der Bedeutung gemäss, vergleichbar auch c. 16, 7. V 26, 5. VI 22, 4.

Cap. 7.

Verurtheilung des Bessos. — Lob der Selbstbeherrschung.

1. Ζαρίασπα scheint der ältere Namen der später Baktra genannten uralten Hauptstadt Baktriens gewesen zu sein (c. 1, 5). — ἔστε verbinden spätere Schriftsteller nach der Analogie von πρίν auch mit Infinitiv. Vgl. V 16, 1. VI 5, 7. — τὸ ἀκμαῖον τοῦ χειμῶνος. Dafür steht I 19, 6 ἡ ἀκμή τοῦ χειμῶνος (= Winterstrenge). — Στασάνωρ. Zur Sache vgl. III 29, 4. Ueber Ἐπόκιλλος III 19, 6, über Μένης III 16, 9.

3. ἐκ τῶν παρόντων. Es ist an

τὰ ὅτα ἄκρα ἐκέλευσεν, αὐτὸν δὲ ἐς Ἐκβάτανα ἄγεσθαι, ὡς ἐκεῖ ἐν τῷ Μήδων τε καὶ Περσῶν ξυλλόγῳ ἀποθανού-
 4 μενον. καὶ ἐγὼ οὔτε τὴν ἄγαν ταύτην τιμωρίαν Βήσσου ἐπαινῶ, ἀλλὰ βαρβαρικὸν εἶναι τίθεμαι τῶν ἀκρωτηρίων τὴν λῶβην καὶ ὑπαχθῆναι Ἀλέξανδρον ξύμφημι ἐς ξῆλον τοῦ Μηδικοῦ τε καὶ Περσικοῦ πλούτου καὶ τῆς κατὰ τοὺς βαρ-
 βάρους βασιλείας οὐκ ἴσης ἐς τοὺς ὑπηκόους ξυνδιαιτήσεως, ἐσθῆτά τε ὅτι Μηδικὴν ἀντὶ τῆς Μακεδονικῆς τε καὶ πα-
 τριῶν Ἡρακλείδης ὧν μετέλαβεν, οὐδαμῇ ἐπαινῶ, καὶ τὴν κίταριν τὴν Περσικὴν τῶν νενικημένων ἀντὶ ὧν αὐτὸς ὁ
 5 νικῶν πάσαι ἐφόρει ἀμείψαι οὐκ ἐπηδέσθη, οὐδὲν τούτων ἐπαινῶ, ἀλλ' εἴπερ τι ἄλλο, καὶ τὰ Ἀλεξάνδρου μεγάλα πράγματα ἐς τεκμηρίωσιν τίθεμαι ὡς οὔτε τὸ σῶμα ὅτῳ εἴη καρτερόν, οὔτε ὅστις γένει ἐπιφανής, οὔτε κατὰ πόλεμον εἰ δὴ τις διευτυχοίη ἔτι μᾶλλον ἢ Ἀλέξανδρος, οὐδὲ εἰ τὴν Λιβύην τις πρὸς τῇ Ἀσίᾳ, καθάπερ οὖν ἐπενοίει ἐκεῖνος, ἐκπεριπλεύσας κατάσχοι, οὐδὲ εἰ τὴν Εὐρώπην ἐπὶ τῇ Ἀσίᾳ τε καὶ Λιβύῃ τρίτην, τούτων οὐδὲν τι ὄφελος ἐς εὐδαιμονίαν ἀνθρώπου, εἰ μὴ σωφρονεῖν ἐν ταυτῷ ὑπάρχει

die Standesgenossen des Bessos zu denken (vgl. IV 1, 5). — ἀποθανού-μενον. Plat. Alex. c. 43, Diodor. 17, 83 weichen in ihren Berichten von Arrians Angaben über die Art der Hinrichtung ab.

4. οὔτε es entspricht weiter unten ἐσθῆτά τε. S. z. c. 5, 6. — πλού-τον insofern er sich in Pracht- und Prunkliebe kundgibt. Vgl. Arist. gr. Mor. 2 ὁ πλοῦτος πολὺς γενόμενος ὑπερόπτας καὶ ἀηδεῖς ἐποίησεν. — τῆς κατὰ τοὺς βαρβάρους — ξυν-διαιτήσεως. Sinn: Barbarische Kö-nige haben nicht die Gewohnheit, mit ihren Untertanen wie mit ihres gleichen zu leben. — ἐσθῆτά τε (über τὴν s. o. zu οὔτε). Auch Diodor. 17, 77 (τό τε περσικὸν διάδημα περιέθετο καὶ τὸν διάλευκνον χιτῶνα καὶ τὴν περσικὴν ζώνην καὶ τὰλλα πλὴν τῶν ἀναξυρίδων καὶ τοῦ κάν-δρος) so wie Justin. 12, 3 sprechen sich tadelnd über Alexanders ver-änderte Sitte und Lebensart aus; doch nahm Alexander (nach Plat. Alex. c. 45) die persische Tiara nicht an (vgl. Arr. VII 9, 9), wiewol

nicht in Abrede zu stellen (was an sich übrigens kaum tadelnswert sein dürfte), dass er auch in seiner Tracht Fremdes und Vaterländisches zu verschmelzen bedacht war. Vgl. VII 29, 3. — Ἡρακλείδης ὧν. Vgl. c. 10, 6. Der Stifter des makedonischen Königshauses, Karanos, war ein Abkömmling des Herakliden Temenos, Königs von Argos. Vgl. II 5, 9 αὐτὸς δὲ (Ἀλέξανδρος) ἀπ' Ἀργεὺς τῶν Ἡρακλείδων εἶναι ἡξίου.

5. εἴπερ τι ἄλλο καὶ hat die Be-deutung „wenn irgend etwas anders so (vorzüglich)“. Vgl. II 1, 3 καὶ εἴπερ τι ἄλλο καὶ τοῦτο ἐν τῷ τότε ἔβλαψε τὰ βασιλέως πράγματα; ebenso V 27, 9. In gleichem Sinne ist εἴπερ τινὲς ἄλλοι aufzufassen (V 27, 9. VI 2, 5 öft.). — ἐς τεκμη-ρίωσιν. Das Wort auch V 4, 2. — εἰ τὴν Λιβύην — κατάσχοι. Diesen Plan Alexanders erwähnt Arrian auch VII 1, 2. — εἰ μὴ σωφρονεῖν. Gedanke: Alle Grosstaten können die Glückseligkeit des Helden nicht fördern, wenner, der die vermeint-lichen (= ὡς δοκεῖ) Grosstaten

τούτω τῷ ἀνθρώπῳ τῷ τὰ μεγάλα, ὥς δοκεῖ, πράγματα
πράξαντι.

Ἐνθα δὴ καὶ τὸ Κλείτου τοῦ Δρωπίδου πάθημα καὶ 8
τὴν Ἀλεξάνδρου ἐπ' αὐτῷ συμφορὰν, εἰ καὶ ὀλίγον ὕστε-
ρον ἐπράχθη, οὐκ ἔξω τοῦ καιροῦ ἀφηγήσομαι. εἶναι μὲν
γὰρ ἡμέραν ἱερὰν τοῦ Διονύσου Μακεδόσι καὶ θύειν Διο-
νύσῳ ὅσα ἔτη ἐν αὐτῇ Ἀλεξάνδρου· τὸν δὲ τοῦ Διονύσου 2
μὲν ἐν τῷ τότε ἀμελήσαι λέγουσι, Διοσκούροι δὲ θύσαι,
ἐξ ὅτου δὴ ἐπιφρασθέντα τοῖν Διοσκούροι τὴν θυσίαν·
πόρρω δὲ τοῦ πότου προϊόντος (καὶ γὰρ καὶ τὰ τῶν πότων
ἤδη Ἀλεξάνδρῳ ἐς τὸ βαρβαρικώτερον νενεωτέριστο) ἀλλ'
ἔν γε τῷ πότῳ τότε ὑπὲρ τοῖν Διοσκούροι λόγους γίνε-
σθαι, ὅπως ἐς Δία ἀνῆνέχθη αὐτοῖν ἡ γένεσις ἀφαιρεθεῖσα
Τυνδάρεω. καὶ τινὰς τῶν παρόντων κολακείᾳ τῇ Ἀλεξάν- 3
δρου, οἳ δὴ ἄνδρες διέφθειράν τε αἰὲ καὶ οὐποτε πύ-
σονται ἐπιτρίβοντες τὰ τῶν αἰὲ βασιλέων πράγματα, κατ'
οὐδὲν ἀξιοῦν συμβάλλειν Ἀλεξάνδρῳ τε καὶ τοῖς Ἀλεξάν-

ausgeführt hat, sich nicht die Tu-
gend der Besonnenheit bewahrt.
In dem Zusatz ὥς δοκεῖ erkennt
man, wie überhaupt in dem ganzen
Gedanken, den Schüler des Stoikers
Epiktet. (S. Bd. I Einl. S. 4.) —
ἐν αὐτῷ zu gleicher Zeit auch
II 17, 4. III 22, 5. — Ueber die
Bedeutung von ὑπάρχει μοι s. z.
VII 29, 1.

Cap. 8.

Ermordung des Kleitos.

1. πάθημα *caedes* wie I 12, 3.
— συμφορὰ Misgeschick. — ὅσα
ἔτη eig. *τοσαῦτα ἔτη ὅσα ἐστὶ*, dann
wie ὅσαι ἡμέραι (= *quotidie*) III
26, 2 auch adverbial = *quotannis*.
Wie hier III 17, 6.

2. ἀμελήσαι. Aus diesem Grunde
fasste man Alexanders Untat als
eine vom Dionysos verhängte Strafe
auf (s. c. 9, 5). Vgl. Curtius VIII
2, 6 *subit anniversarium sacrificium*
Libero patri non esse redditum
statuto tempore: itaque inter vinum
et epulas caede commissa iram dei
fuisse manifestam. — ἐξ ὅτου δὴ
ἐπιφρ. = ἐκ τινός, ὅ τι δη ἦν, ἐπι-

φρασθέντα „indem er, sei es aus
welchem Grunde es wolle, ein Opfer
ersann“. — ἐπιφράζεσθαι aussin-
nen ist herodoteisch. Bei Arrian
noch III 2, 1. — καὶ γὰρ καὶ
(= *etenim etiam*), einen neuen Grund
anfügend, ist im Attischen selten,
bei Arrian ziemlich häufig (I 7, 3.
II 3, 8. III 8, 7. IV 18, 6. V 4, 5).
— ἀλλ' ἐν γε. ἀλλά nimmt (wie
im Latein. *sed*) den durch die Par-
enthese unterbrochenen Gedanken
wieder auf, indem es das adversative
δέ (s. o.) erneuert.

3. οἳ — διέφθειραν. Zum Gedan-
ken vgl. II 6, 4: *Δαρεῖος καὶ ὑπὸ*
τῶν καθ' ἡδονὴν ξυνόντων τε καὶ
ξυνεσόμενων ἐπὶ κακῷ τοῖς αἰὲ βα-
σιλεύουσιν ἐπαιρόμενος ἔγνω μη-
κέτι Ἀλέξανδρον ἐθέλειν προΐεναι.
Vgl. auch VII 29, 1 und Curtius
VIII 5, 6 *perniciosa adulatio, per-*
petuum malum regum, quorum opes
saepius assentatio quam hostis ever-
tit. — τῶν αἰὲ βασιλέων „der jedes-
maligen Könige“. Meist findet sich
in dieser Bedeutung αἰὲ mit Par-
ticip verbunden. Vgl. die oben (3)
ausgeschriebene Stelle (II 6, 4):
τοῖς αἰὲ βασιλεύουσι und V 13,
2 (τοὺς αἰὲ ἐκβαίνοντας). —

δρου ἔργοις τὸν Πολυδεύκην καὶ τὸν Κάστορα. οἱ δὲ οὐδὲ τοῦ Ἡρακλέους ἀπείχοντο ἐν τῷ πότῳ· ἀλλὰ τὸν φθόρον γὰρ ἐμποδῶν ἴστασθαι τοῖς ζῶσι τὸ μὴ οὐ τὰς δικαίας τιμὰς αὐτοῖς ἐκ τῶν ξυνόντων γίγνεσθαι.

- 4 Κλείτον δὲ δῆλον μὲν εἶναι πάλαι ἤδη ἀχθόμενον τοῦ τε Ἀλεξάνδρου τῇ ἐς τὸ βαρβαρικώτερον μετακινήσει καὶ τῶν κολακευόντων αὐτὸν τοῖς λόγοις· τότε δὲ καὶ αὐτὸν πρὸς τοῦ οἶνον παροξυνόμενον οὐκ ἔαν οὔτε ἐς τὸ θεῖον ὑβρίζειν, οὔτε τὰ τῶν πάλαι ἡρώων ἔργα ἐκφανλίζοντας
- 5 χάριν ταύτην ἄχαριν προστιθέναι Ἀλεξάνδρῳ. εἶναι γὰρ οὖν οὔτε τὰ Ἀλεξάνδρου οὕτω τι μεγάλα καὶ θαυμαστὰ ὥς ἐκεῖνοι ἐπαίρουσιν· οὔτε αὐτὸν μόνον γε καταπαῤῥαξι αὐτὰ, ἀλλὰ τὸ πολὺ γὰρ μέρος Μακεδόνων εἶναι τὰ ἔργα. καὶ τοῦτον τὸν λόγον ἀνιάσαι Ἀλεξάνδρον λεχθέντα. οὐδὲ ἐγὼ ἐπαινω τὸν λόγον, ἀλλὰ ἱκανὸν γὰρ εἶναι τίθεμαι ἐν τοιαύτῃ παροιμίᾳ τὸ καθ' αὐτὸν σιγῶντα ἔχειν μὴδὲ τὰ αὐτὰ τοῖς
- 6 ἄλλοις ἐς κολακείαν πλημελεῖν. ὥς δὲ καὶ τῶν Φιλίππου τινὲς ἔργων, ὅτι οὐ μεγάλα οὐδὲ θαυμαστὰ Φιλίππῳ κατεπράχθη, οὐδεμιᾶ ξὺν δίκῃ ἐπεμνήσθησαν, χαριζόμενοι καὶ οὗτοι Ἀλεξάνδρῳ, τὸν Κλείτον ἤδη οὐκέτι ἐν ἑαυτοῦ ὄντα πρεσβεύειν μὲν τὰ τοῦ Φιλίππου, καταβάλλειν δὲ Ἀλέξανδρόν τε καὶ τὰ τούτου ἔργα, παροινούντα ἤδη τὸν Κλείτον,

Πολυδεύκην. Curtius VIII 5, 8: *Hic tum caelum illi aperiebant Herculesque et patrem Liberum et cum Polluce Castorem novo numini cessuros iactabant.* — οἱ δέ. S. z. V 10, 1. — ἀλλὰ γὰρ gebraucht Arrian häufig ganz im Sinne des einfachen ἀλλά. Ebenso unten (5). — τὸ μὴ οὐ — γίγνεσθαι. τὸ γίγνεσθαι „in Bezug auf das Werden“ ist Accusativ. Vgl. Xen. Anab. IV 8, 14 οὗτοι εἰσὶν ἡμῶν ἐμποδῶν τὸ μὴ ἤδη εἶναι ἐνθάδε πάλαι σπεύδομεν und Arrian II 27, 2 καὶ τούτους μὲν ἔσχε τὸ μὴ οὐκ ἀλσχεῖν φρυγῇ ὥσθῃναι κατὰ τοῦ χόματος. Dem attischen Sprachgebrauch zuwider verbindet Arrian μὴ οὐ mit Infinitiv mit den Begriffen des Abhaltens, Widersprechens u. ä., auch wenn diese keine Negation bei sich haben. Vgl. c. 23, 3.

4. χάρις ἄχαρις „eine Gefälligkeit, die keinen Dank verdient“.

5. οὖν in Wirklichkeit. — τὸ καθ' αὐτὸν σιγῶντα ἔχειν „dass sich ein jeder für seine Person still verhalte“.

6. οὐδεμιᾶ ξὺν δίκῃ. Diese Stellung der Praeposition ist im Attischen ungewöhnlich. Vgl. V 26, 1 ἐκπεριέρχεται γὰρ γῆν περὶ πᾶσαν ἢ μεγάλην θάλασσαν. — οὐκ ἐν ἑαυτοῦ ὄντα. οὐκ ἐν ἑαυτοῦ (sc. δυνάμει) εἶναι ist gleichbedeutend mit οὐκ ἑαυτοῦ εἶναι ausser sich sein. Vgl. c. 19 κατεργὰς αὐτοῦ sui compos. Demosthenes gebraucht in diesem Sinne οὐκ ἐντὸς αὐτοῦ εἶναι. — παροινούντα ἤδη τὸν Κλείτον, erneuert mit einem erläuternden Zusatz (παροινούντα) das vorausgegangene τὸν Κλείτον ἤδη. — τὰ

τά τε ἄλλα καὶ πολλὴν εἶναι ἐξονειδίζοντα Ἀλεξάνδρῳ ὅτι πρὸς αὐτοῦ ἄρα ἐσώθη, ὁπότε ἡ ἱππομαχία ἡ ἐπὶ Γρανικῷ ξυνεστῆκει πρὸς Πέρσας· καὶ δὴ καὶ τὴν δεξιὰν τὴν αὐτοῦ τσοβαρῶς ἀνατείναντα, αὕτη σε ἡ χεὶρ, φάναι, ὦ Ἀλέξανδρε, ἐν τῷ τότε ἔσωσε. καὶ Ἀλέξανδρον οὐκέτι φέρειν τοῦ Κλείτου τὴν παροιμίαν τε καὶ ὕβριν, ἀλλὰ ἀναπηδᾶν γὰρ ξὺν ὀργῇ ἐπ' αὐτόν, κατέχεσθαι δὲ ὑπὸ τῶν ξυμπινόντων. Κλείτου δὲ οὐκ ἀνιέναι ὑβρίζοντα. Ἀλέξανδρος δὲ ἐβόα 8 ἀνακαλῶν τοὺς ὑπασπιστάς· οὐδενὸς δὲ ὑπακούοντος ἐς ταυτὰ ἔφη καθεστῆκέναι Δαρείῳ, ὁπότε πρὸς Βήσσου τε καὶ τῶν ἀμφὶ Βῆσσον ξυλληφθεὶς ἤγετο οὐδέ τι ἄλλο ὅτι μὴ ὄνομα ἦν βασιλέως. οὐκ οὐν ἔτι οἷους τε εἶναι κατέχειν αὐτόν τοὺς ἐταίρους, ἀλλ' ἀναπηδήσαντα γὰρ οἱ μὲν λόγῃν ἀρπάσαι λέγουσι τῶν σωματοφυλάκων τινὸς, οἱ δὲ σάρισαν παρὰ τῶν φυλάκων τινὸς καὶ ταύτῃ παίσαντα τὸν Κλείτου ἀποκτεῖναι. Ἀριστόβουλος δὲ ὄθεν μὲν ἡ παροιμία 9 ὠρμήθη οὐ λέγει· Κλείτου δὲ γενέσθαι μόνου τὴν ἁμαρτίαν, ὅν γε ὠργισμένου Ἀλεξάνδρου καὶ ἀναπηδήσαντος ἐπ' αὐτόν ὡς διαχρησομένου ἀπαχθῆναι μὲν διὰ θυρῶν ἔξω ὑπὲρ τὸ τεῖχος τε καὶ τὴν τάφρον τῆς ἄκρας, ἵνα ἐγένετο, πρὸς Πτολεμαίου τοῦ Λάγου τοῦ σωματοφύλακος· οὐ κατερέχοντα δὲ ἀναστρέψαι αὐτὸς καὶ περιπετῇ Ἀλεξάνδρῳ γενέσθαι Κλεί-

τε ἄλλα (erg. ἔργα) hängt noch von καταβάλλειν ab. — πολλὴν εἶναι ἐξονειδίζοντα. πολὺς hat in Verbindung mit einem Participium adverbiale Bedeutung. Vgl. Herod. IX 91 ὡς δὲ πολλὸς ἦν λισσόμενος ὁ ξείνος ὁ Σάμιος, εἶρετο Λευτυχίδης. — ἄρα begreiflich; ἄρα hat den Begriff des aus einem entweder als Tatsache vorliegenden oder angenommenen Fall Ersichtlichen. — ξυνεστῆκει s. z. V 17, 3.

7. καὶ δὴ καί, „und nun gar auch“ ist eine herodoteische Verbindung. Wie hier VI 1, 4. — οὐκ ἀνιέναι ὑβρίζοντα. Zur Construction vgl. oben (3) οὐποτε παύσονται διατρίβοντες und unten c. 9, 4 οὐ διαλείπειν ἀνακαλοῦντα.

8. Δαρείῳ hängt von ἐς ταυτὰ ab. S. z. V 6, 8. — ὅτι μὴ herodoteisch = πλὴν ἢ. — ἀλλ' ἀναπηδήσαντα κτλ. Dieser Satz ist

nach Sintenis Vorschlag hergestellt; die handschriftliche Ueberlieferung (ἀλλ' ἀναπηδήσαντα οἱ μὲν λόγῃν ἀρπάσαι λέγουσι τῶν σωματοφυλάκων τινὸς καὶ ταύτῃ παίσαντα Κλείτου ἀποκτεῖναι οἱ δὲ σάρισαν παρὰ τῶν φυλάκων τινὸς καὶ ταύτην) leidet an mehrfacher Verworrenheit.

9. διαχρησομένου. διαχρᾶσθαι ist in dieser Bedeutung (= tödten) herodoteisch (I 34. 82); in anderer Bedeutung c. 27, 3. — διὰ θυρῶν. θύραι steht bei einer Praeposition öfter ohne Artikel (c. 26, 7). S. z. V 10, 4 (ἐπὶ στρατοπέδον). Doch vgl. VII 11, 4. 25, 6. — ἵνα ἐγένετο „wo es (der Vorfall) stattfand“. — περιπετῇ γίνεσθαι findet sich öfter bei späteren in der Bedeutung von περιπίπτειν gebraucht. Vgl. Plut. Pompej. c. 62 μικροῦ μὲν ἐδέησε διώκων τοῖς σταυροῖς καὶ τοῖς ὀρύγμασι περιπετῆς γενέσθαι. —

- τον ἀνακαλοῦντι, καὶ φάναι ὅτι οὗτός τοι ἐγὼ ὁ Κλείτος,
 ὦ Ἀλέξανδρε καὶ ἐν τούτῳ πληγέντα τῇ σαρίσῃ ἀποθανεῖν.
- 9 Καὶ ἐγὼ Κλείτον μὲν τῆς ὕβρεως τῆς ἐς τὸν βασιλέα
 τὸν αὐτοῦ μεγαλῶσι μέμφομαι Ἀλέξανδρον δὲ τῆς συμ-
 φορᾶς οἰκτεῖρω, ὅτι δυοῖν κακοῖν ἐν τῷ τότε ἡττημένον
 ἐπέδειξεν αὐτόν, ὅφ' ὅτων δὴ καὶ τοῦ ἑτέρου οὐκ ἐπέοικεν
 ἄνδρα σωφρονοῦντα ἐξηττάσθαι, ὀργῆς τε καὶ παροιτίας.
- 2 ἀλλὰ τὰ ἐπὶ τοῖσδε αὖ ἐπαινῶ Ἀλέξανδρον, ὅτι παραντίκα
 ἔγνω σχέτιον ἔργον ἐργασάμενος. καὶ λέγουσιν εἰσὶν οἱ τὰ
 Ἀλέξανδρον ἀναγράφαντες ὅτι ἐρείσας τὴν σάρισαν πρὸς
 τὸν τοῖχον ἐπιπίπτειν ἐγνώκει αὐτῇ, ὥς οὐ καλὸν αὐτῷ ξὺν
 ἀποκτείναντι φίλον αὐτοῦ ἐν οἴῳ. οἱ πολλοὶ δὲ ξυγγρα-
- 3 φεῖς τοῦτο μὲν οὐ λέγουσιν ἀπελθόντα δὲ ἐς τὴν εὐνὴν
 κεῖσθαι ὀδυρόμενον, αὐτόν τε τὸν Κλείτον ὀνομαστὶ ἀνα-
 καλοῦντα καὶ τὴν Κλείτου μὲν ἀδελφὴν, αὐτὸν δὲ ἀνα-
 θρεψαμένην, Λανίην τὴν Λρωπίδου παῖδα, ὥς καλὰ ἄρα
- 4 αὐτῇ τροφεῖα ἀποτετικῶς εἴη ἀνδρωθεῖς, ἥ γε τοὺς μὲν
 παῖδας τοὺς ἑαυτῆς ὑπὲρ αὐτοῦ μαχομένους ἐπέιδεν ἀπο-
 θανόντας, τὸν ἀδελφὸν δὲ αὐτῆς αὐτὸς αὐτοχειρίᾳ ἔκτεινε·
 φρονεῖα τε τῶν φίλων οὐ διαλείπειν αὐτὸν ἀνακαλοῦντα,

φάναι ὅτι. S. z. VII 14, 6. — οὗ-
 τος τοι ἐγὼ „da bin ich ja“. Vgl.
 Indic. 35, 1 (ἐλεγε) ὅτι οὗτος τοι
 Νέαρχος.

Cap. 9.

1. μέμφομαι τινά τινος. Der Ge-
 netiv der Relation findet sich sehr
 häufig mit Verben der Gefühle
 und ihrer Aeusserungen verbun-
 den. So auch gleich im folgenden:
 Ἀλέξανδρον δὲ τῆς συμφορᾶς οἰ-
 κτεῖρω. Vgl. II 12, 8 ἐπαινῶ Ἀλέ-
 ξανδρον τῆς τε ἐς τὰς γυναῖκας
 κατοικτίσεως καὶ τῆς ἐς τὸν ἑταί-
 ρον πίστεως καὶ τιμῆς συμφορᾶς.
 S. z. c. 8, 1. — ὅτων (st. ὧν τινῶν)
 eine bei den Attikern sehr seltene
 Form; wie hier noch VII 19, 1.
 καὶ τοῦ ἑτέρου „auch nur von
 dem einen. geschweige von beiden“.

2. τὰ ἐπὶ τοῖσδε das spätere
 Verhalten. ἐπὶ c. dat. hat hier
 (wie VII 11, 9) temporale Bedeu-
 tung. — εἰσὶν οἱ (= ἐνιοί) ist bei
 Arrian seltener (unten 7. VII 27,
 4), der meist (das im Attischen we-

niger gebräuchliche) ἔστιν οἱ ge-
 braucht (V 4, 4. VI 11, 8 öft.).

3. Λανίην. Vgl. Curt. VIII 1, 21
*Hellanice, quae Alexandrum edu-
 caverat, soror Cliti, haud secus
 quam mater a rege diligebatur* und
 2, 8 *hanc inquit. nutrici meae gra-
 tiam rettuli, cuius duo filii apud
 Miletum pro mea gloria occubuerunt
 mortem, hic frater, unicum orbitatis
 solatium, a me inter epulas occisus
 est.*

4. ἥ γε — ἐπέιδεν „die es er-
 leben musste“. ἐπιδεῖν erleben,
 gewöhnlich von unglücklichen Er-
 eignissen. Vgl. III 23, 4 *Δαρείος*
τὴν τε μητέρα αἰχμαλωτισθεῖσαν
καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τοὺς παῖδας
ἐπέιδεν. — ἀποθανόντας bei der
 Belagerung von Milet (s. o. z. 3).
 — τὸν ἀδελφὸν δὲ αὐτῆς. Hier
 wie häufig ist um die Wiederholung
 des Relativs im zweiten Gliede zu
 vermeiden, welches einen anderen
 Casus des Relativs erfordern würde,
 das demonstrative (determinative)
 Pronomen gesetzt. — οὐ διαλείπειν

ἄσιτόν τε καὶ ἄποτον καρτερεῖν ἔσθε ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, οὐδέ τινα ἄλλην θεραπείαν θεραπεῦσαι τὸ σῶμα.

Καὶ ἐπὶ τούτοις τῶν μάντεων τινες μῆνιν ἐκ Διονύσου 5 ἦδον, ὅτι ἡ Θυσία ἐξελείφθη Ἀλεξάνδρῳ ἢ τοῦ Διονύσου. καὶ Ἀλέξανδρος μόγῃς πρὸς τῶν ἐταίρων πεισθεὶς σίτου τε ἤψατο καὶ τὸ σῶμα κακῶς ἐθεράπευσεν· καὶ τῷ Διονύσῳ τὴν Θυσίαν ἀπέδωκεν, ἐπεὶ οὐδὲ αὐτῷ ἄκοντι ἦν ἐς μῆνιν τοῦ θεοῦ μᾶλλον τι ἢ τὴν αὐτοῦ κακότητα ἀναφέρεσθαι τὴν ξυμφοράν. ταῦτα μεγαλωστὶ ἐπαινῶ Ἀλεξάνδρου, τὸ 6 μῆτε ἀπανθαδιάσασθαι ἐπὶ κακῷ, μῆτε προστάτην τε καὶ ξυνήγορον κακίονα ἔτι γενέσθαι τοῦ ἀμαρτηθέντος, ἀλλὰ συμφῆσαι γὰρ ἐπταικένας ἄνθρωπον γε ὄντα.

Εἰσὶ δὲ οἱ λέγουσιν Ἀνάξαρχον τὸν σοφιστὴν ἐλθεῖν μὲν 7 παρ' Ἀλέξανδρον κληθέντα, ὡς παραμυθησόμενον· εὐρόντα δὲ κείμενον καὶ στένοντα ἐπιγελάσαντα, ἀγνοεῖν, φάναι, διότι ἐπὶ τῷδε οἱ πάλοι σοφοὶ ἄνδρες τὴν Δίκην πάρεδρον τῷ Διὶ ἐποίησαν ὡς ὅτι ἂν πρὸς τοῦ Διὸς κυρωθῇ, τοῦτο ξὺν Δίκῃ πεπραγμένον· καὶ οὖν καὶ τὰ ἐκ βασιλέως μεγά- 8 λου γιννόμενα δίκαια χρῆναι νομίζεσθαι, πρῶτα μὲν πρὸς αὐτοῦ βασιλέως, ἔπειτα πρὸς τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. ταῦτα 8 εἰπόντα παραμυθησάσθαι μὲν Ἀλέξανδρον ἐν τῷ τότε· κακὸν δὲ μέγα, ὡς ἐγὼ φημι, ἐξεργάσασθαι Ἀλεξάνδρῳ καὶ μείζον ἔτι ἢ ὅτῳ τότε ξυνείχετο· εἶπερ οὖν σοφοῦ ἀνδρὸς τήνδε

ἀνακαλοῦντα. S. z. c. 8, 7 (οὐκ ἀνίεναι ὑβρίζοντα). — οὐδέ. Hier wie oft steht bei Arrian οὐδέ sätzeverbindend nach einem affirmativen Satz, wo ein Attiker καὶ οὐ gesetzt haben würde (s. c. 11, 3). Ebenso steht μηδέ für καὶ μή. c. 29, 4, οὐδὲ γάρ für καὶ γάρ οὐ V 14, 5.

5. ἦδον. αἰδεῖν ist wie das lat. canere der eigentliche Ausdruck von den Sprüchen der Seher. — καλῶς gebührend. — ἀπέδωκε. ἀποδιδόναι heisst „geschuldetes (ἀπο) zurückgeben“. Vgl. ἀπαιτεῖν, ἀποπέμπειν. — ἄκοντι ἦν. Ebenso steht der Dativ der Neigung oder Abneigung in den Verbindungen ἀσμένῳ μοι ἔστι (c. 27, 3), βουλομένῳ, ἡδομένῳ, ἀχθομένῳ, προσδεχομένῳ (c. 16, 5).

6. ξυνήγορον κακίονα ἔτι γ. τ. α. Sinn: Schlimmer noch (als der Fre-

vel) wäre es gewesen, wenn Alexander sein Vergehen hätte verteidigen wollen.

7. εἰσὶ δὲ οἱ. S. o. z. 2. — Ἀνάξαρχον. Anaxarchos, aus Abdera gebürtig, Schüler des Demokritos, begleitete Alexander auf seinen Zügen. Sonst durch seinen Freimut bekannt, misbrauchte er diesmal seinen Einfluss als Seelsorger (ὡς παραμυθησόμενος). — στένοντα ist für das handschriftl. ἐπιστένοντα geschrieben. — διότι steht bei Arrian nur hier für ὅτι. — ἐπὶ τῷδε causal wie V 3, 4. VII 1, 5. — Δίκην παρέδρον ἐποίησαν. Vgl. Soph. Oed. Col. 1382 Δίκη, ξυνέδρος Ζηνὸς ἀρχαίοις νόμοις. Demosth. 25, 11 τὴν ἀπαράλητον καὶ σεμνὴν Δίκην Ὀρφεὺς παρὰ τὸν τοῦ Διὸς θεῖονον φησὶ καθήμενὴν πάντα τὰ τῶν ἀνθρώπων ἐφορᾶν. — ὡς πεπραγμένον. S. z. c. 4, 2.

ἔγνω τὴν δόξαν, ὥς οὐ τὰ δίκαια ἄρα χρὴ σπουδῇ ἐπιλεγόμενον πράττειν τὸν βασιλέα, ἀλλὰ ὁ τι ἂν καὶ ὅπως οὖν ἐκ βασιλέως παραχθῇ, τοῦτο δίκαιον νομίζειν. ἐπεὶ καὶ προσκυνεῖσθαι ἐθέλειν Ἀλέξανδρον λόγος κατέχει, ὑποῦσης μὲν αὐτῷ καὶ τῆς ἀμφὶ τοῦ Ἀμμωνος πατρὸς μᾶλλον τι ἢ Φιλίππου δόξης, θαυμάζοντα δὲ ἤδη τὰ Περσῶν καὶ Μήδων τῆς τε ἐσθῆτος τῇ ἀμείψει καὶ τῆς ἄλλης θεραπειας τῇ μετακοσμήσει. οὐκ ἐνδεῆσαι δὲ οὐδὲ πρὸς τοῦτο αὐτῷ τοὺς κολακείας ἐς αὐτὸ ἐνδιδόντας, ἄλλους τέ τινας καὶ δὴ καὶ τῶν σοφιστῶν τῶν ἀμφ' αὐτὸν Ἀνάξαρχόν τε καὶ Ἄγιν Ἀργεῖον, ἐποποιούν.

- 10 Καλλισθένην δὲ τὸν Ὀλύνθιον Ἀριστοτέλους τε τῶν λόγων διακηκοότα καὶ τὸν τρόπον ὄντα ὑπαγοικότερον οὐκ ἐπαινεῖν ταῦτα. τούτου μὲν δὴ ἔνεκα καὶ αὐτὸς Καλλισθένει ξυμφέρομαι· ἐκεῖνα δὲ οὐκέτι ἐπιεικῇ δοκῶ τοῦ Καλλισθένους, εἶπερ ἀληθῇ ξυγγέγραπται, ὅτι ὑφ' αὐτῷ εἶνα

8. ἄρα, wie man doch hätte erwarten sollen.

9. ἐπεὶ καὶ ja auch; ebenso V 4, 2. VI 11, 4. — λόγος κατέχει (od. ἔχει). S. z. VI 11, 3. VII 2, 1. 16, 8. 30, 3. — προσκυνεῖσθαι. προσκυνεῖν ist der stehende Ausdruck für die abgöttische Verehrung, welche alle Perser ihrem König dadurch bewiesen, dass sie sich vor ihm niederwarfen (προσπίπτειν) und die Erde küssten. — Φιλίππου erg. πατρός. Gedanke: Alexander gab sich der Einbildung (δόξα) hin, dass vielmehr Ammon als Philipp sein Vater sei. — θαυμάζοντα — τῇ seiner Bewunderung Ausdruck gebend durch. — Ἄγιν. Curt. VIII 5, 8. *Agis quidam Argivus pessimorum carminum post Choerilum conditor.* Als Schmeichler des Alexander erwähnt denselben auch Plut. Mor. p. 60 B.

Cap. 10.

Der Philosoph Kallisthenes und sein Verhältniss zu Alexander.

1. Καλλισθένην. Kallisthenes, geb. 360 zu Olynth, ein Schüler und naher Verwandter des Philosophen Aristoteles, dessen Zuhörer er gewesen war (Αριστοτέλους λόγων διακηκοώς), widmete sich anfäng-

lich in Athen dem Studium der Geschichte; später begleitete er Alexander auf seinem Zuge nach Persien (Justin. XII 6, 17 *Callisthenes — condiscipulus apud Aristotelem familiaris Alexandro et tunc ab ipso rege ad prodenda memoriae acta eius accitus*), zog sich aber durch den Freimut, mit welchem er des Königs Hinneigung zu persischer Sitte und Lebensweise tadelte, so wie durch sein wenig hofmännisches Verhalten, das ihn zum abgesagten Feind aller schmeichelnden Kriecherei machte, Alexanders Unnade zu (Plut. Alex. c. 52). — ὑπαγοικότερον. Sowol in ὑπό (vgl. das lat. *sub*) als in dem Comparativ liegt die Annäherung an den Begriff des Simplex: etwas, ziemlich bäurisch (vgl. lat. *agrestis* im Gegensatz zu *urbanus*). So heisst bei Herodot IV 94 ὑπαφρονέστερος ziemlich einfältig; vgl. VI 38 ὑποθερμότερος, III 29 ὑπομαργότερος. — ἔνεκα findet sich in der Bedeutung „was anlangt“ auch öfter bei Herodot (z. B. III 85 θάρσσε τούτου εἵνεκεν καὶ θυμὸν ἔχε ἀγαθόν). Wie hier V 6, 7 (πλήθους ἔνεκα τοῦ ὕδατος). — ἐκεῖνα τοῦ Καλλ. „jene Aeusserung des Kallisthenes“. — ὑφ' αὐτῷ. Pflugk:

ἀπέβαινε καὶ τῇ αὐτοῦ ξυγγραφῇ Ἀλεξάνδρον τε καὶ τὰ Ἀλεξάνδρου ἔργα. οὐκ οὖν αὐτὸς ἀφ᾽ ἑαυτοῦ ἐξ Ἀλεξάνδρου² δόξαν κτησόμενος, ἀλλὰ ἐκείνον εὐκλεῖα ἐς ἀνθρώπους ποιήσων. καὶ οὖν καὶ τοῦ θείου τὴν μετουσίαν Ἀλεξάνδρῳ οὐκ ἐξ ὧν Ὀλυμπιάς ὑπὲρ τῆς γενέσεως αὐτοῦ ψεύδεται ἀνηγορεύειν, ἀλλ' ἐξ ὧν ἂν αὐτὸς ὑπὲρ Ἀλεξάνδρου συγγράψας ἐξενέγκῃ ἐς ἀνθρώπους. εἰσὶ δὲ οἱ καὶ τὰδε ἀνέγραψαν,³ ὥς ἄρα ἤρετό ποτε αὐτὸν Φιλώτας ὄντινα οἰοίτο μάλιστα τιμηθῆναι πρὸς τῆς Ἀθηναίων πόλεως· τὸν δὲ ἀποκρίνασθαι Ἀρμόδιον καὶ Ἀριστογείτονα, ὅτι τὸν ἕτερον τοῖν τυράννοις ἐκτείναν καὶ τυραννίδα ὅτι κατέλυσαν. ἐρέσθαι τε αὐτῷ⁴ τὸν Φιλώταν εἰ τῷ τυράννῳ κτείναντι ὑπάρχει παρ' οὔστινας ἐθέλει τῶν Ἑλλήνων φυγόντα σώζεσθαι· καὶ ἀποκρίνασθαι αὐτῷ Καλλιθέτην, εἰ καὶ μὴ παρ' ἄλλους, παρὰ γε Ἀθηναίους ὅτι φυγόντι ὑπάρχει σώζεσθαι. τούτους γὰρ καὶ πρὸς Εὐρυσθέα πολεμήσαι ὑπὲρ τῶν παίδων τῶν Ἡρακλέους, τυραννοῦντα ἐν τῷ τότε τῆς Ἑλλάδος.

ὑπὲρ δὲ τῆς προσκυνήσεως ὅπως ἡναντιώθη Ἀλεξάνδρῳ,⁵ καὶ τοιόσδε κατέχει λόγος. ξυγκείσθαι μὲν γὰρ τῷ Ἀλεξάν-

ξφ' αὐτῷ von ihm abhängig, wohl richtig. ἐπὶ τινι εἶναι (od. γίγνεσθαι) in jemandes Gewalt sein (od. kommen) auch III 17, 2 τῶν στενῶν κρατοῦντες ἐπὶ σφίσι ἐδόκουν τὴν πόρον εἶναι τὴν ἐς Πέρσας. — ξυγγραφῇ. Vermutlich enthielten die von ihm verfassten Περσικά eine Beschreibung der Taten Alexanders.

2. εὐκλεῖα ἐς. εἰς (od. ἐς) steht öfter brachylogisch den Begriff der einer Handlung folgenden Bewegung mit umfassend. Welcher Begriff etwa vorschwebt, lehrt das Folgende (ἀλλ' ἐξ ὧν ἂν αὐτὸς ὑπὲρ Ἀλεξάνδρου συγγράψας ἐξενέγκῃ ἐς ἀνθρώπους). Vgl. VI 15, 3 πόλις ἐπιφανὴς ἐς ἀνθρώπους. — Ὀλυμπιάς ψεύδεται, dass ein Gott Alexanders Vater sei. — ἀνηγορεύειν ἐν pendere ab aliqua re. — ἀλλ' ἐξ ὧν — ἐξενέγκῃ ἐς ἀνθρώπους. Vgl. I 12, 2 καὶ μέντοι καὶ ἦν Ἀλεξάνδρῳ οὐκ ἥμισυ τούτου ἔνεκα εὐδαιμονιστέος Ἀχιλλεύς, οὗ αὐτῷ γε Ἀλεξάνδρῳ, οὐ κατὰ τὴν ἁλλήν εὐτυχίαν, τὸ χαρίον τούτο ἐκλιπὲς ξυνέβη οὐδὲ ἐξ-

ηνέχθη ἐς ἀνθρώπους τὰ Ἀλεξάνδρου ἔργα ἐπαξίως.

3. τὸν ἕτερον, den Hipparch (s. z. III 16, 7), welcher 514 v. Chr. ermordet wurde, während Hippas, der eigentliche Tyrann, erst 510 mit Hilfe der Lacedaemonier zur Flucht gezwungen wurde (Thuc. VI 53, 59).

4. ἐρέσθαι. Im Wechsel der Rede und Gegenrede ist das Asyndeton, welches den hinzutretenden Gedanken gleichsam als etwas ganz neues eintreten lässt und denselben als ein wichtiges und überraschendes Moment hervorhebt, nicht ungewöhnlich. — τυραννοῦντα τῆς Ἑλλάδος. „Nur insofern konnte Eurystheus tyrannos τῆς Ἑλλάδος heissen, als er überwiegende Macht besass, welche die übrigen Griechen mit Ausnahme der Athener abschreckte, den Herakliden Hilfe zu leisten“. König war Eurystheus nur über Argos und Mycenae.

5. προσκυνήσεως. S. z. c. 9, 9. — κατέχει λόγος. S. z. VI 11, 3. — ξυγκείσθαι wird für das Perfect Pass. von ξυντιθέναι (= verab-

- δρῶν πρὸς τοὺς σοφιστάς τε καὶ τοὺς ἀμφ' αὐτὸν Περσῶν καὶ Μήδων τοὺς δοκιμωτάτους μνήμην τοῦ λόγου τοῦδε ἐν
 6 πτότῳ ἐμβαλεῖν· ἄρξαι δὲ τοῦ λόγου Ἀνάξαρχον, ὡς πολὺ δικαιότερον ἂν θεὸν νομιζόμενον Ἀλέξανδρον Διονύσου τε καὶ Ἡρακλέους, μὴ ὅτι τῶν ἔργων ἕνεκα ὅσα καὶ ἡλικία καταπέπρακται Ἀλεξάνδρῳ, ἀλλὰ καὶ ὅτι Διόνυσος Θηβαῖος μὲν ἦν, οὐδέν τι προσήκων Μακεδόσι, καὶ Ἡρακλῆς Ἀργεῖος, οὐδὲ οὗτος προσήκων, ὅτι μὴ κατὰ γένος τὸ Ἀλε-
 7 ξάνδρου· Ἡρακλείδην γὰρ εἶναι Ἀλέξανδρον· Μακεδόνας δὲ αὐτὸν τὸν σφῶν βασιλέα δικαιότερον θείαις τιμαῖς κοσμοῦντας. καὶ γὰρ οὐδὲ ἐκεῖνο εἶναι ἀμφίλογον ὅτι ἀπελθόντα γε ἐξ ἀνθρώπων ὡς θεὸν τιμήσουσι· πόσῳ δὴ δικαιότερον ζῶντα γεραίρειν ἢ περ τελευτήσαντα ἐς οὐδὲν ὄφελος τῷ τιμωμένῳ.
 11 Λεχθέντων δὲ τούτων τε καὶ τοιούτων λόγων πρὸς Ἀνα-
 ξάρχου τοὺς μὲν μετεσχηκότας τῆς βουλῆς ἐπαινεῖν τὸν λό-
 γον καὶ ἤδη ἐθέλειν ἄρχεσθαι τῆς προσκυνήσεως· τοὺς Μακεδόνας δὲ τοὺς πολλοὺς ἀχθομένους τῷ λόγῳ σιγῇ
 2 ἔχειν. Καλλισθένην δὲ ὑπολαβόντα, Ἀλέξανδρον μὲν, εἰπεῖν, ὦ Ἀνάξαρχε, οὐδεμιᾶς ἀνάξιον ἀποφαίνω τιμῆς ὅσαι ξύμμετροι ἀνθρώπῳ· ἀλλὰ διακεκρίσθαι γὰρ τοῖς ἀνθρώποις ὅσαι τε ἀνθρώπιναι τιμαὶ καὶ ὅσαι θείαι πολλοῖς μὲν καὶ ἄλλοις, καθάπερ ναῶν τε οἰκοδομήσει καὶ ἀγαλμάτων ἀναστήσει καὶ τεμένῃ ὅτι τοῖς θεοῖς ἐξαιρεῖται καὶ θύεται ἐκείνοις καὶ σπένδεται, καὶ ὕμνοι μὲν ἐς τοὺς θεοὺς ποιοῦνται, ἔπαινοι δὲ ἐς ἀνθρώπους· ἅτῳ οὐχ ἥμιστά τῳ τῆς προσκυνήσεως
 3 νόμῳ. τοὺς μὲν γὰρ ἀνθρώπους φιλεῖσθαι πρὸς τῶν ἀσπα-

reden) gebraucht, wie ἀποκρίσθαι (V 6, 8) für ἀποτεθεῖσθαι.

6. Ἀνάξαρχον. Statt seiner wird von Curtius VIII 5, 10 ein sonst unbekannter Siculer Cleo genannt. (Cleo, non ingenii solum sed etiam nationis vitio adulator.) — ὡς ἂν νομιζόμενον. S. z. c. 4, 2. — μὴ ὅτι steht hier wie V 6, 7 und öfter in der Bedeutung von οὐχ ὅτι (= nicht nur). Ganz verschieden ὅτι μὴ (= πλην ἤ); so gleich im Folgenden. — Ἡρακλείδην. S. z. c. 7, 4.

7. κοσμοῦντας abhängig von einem aus ἀρξαι τοῦ λόγου (6) vorschwebenden Verbum des Sagens.

Cap. 11.

1. ἐπαινεῖν hängt noch von κατέχει λόγος (c. 10, 5) ab. — ἀχθομένους Yxem. Die Handschriften: μαχομένους. — σιγῇ ἔχειν eine herodoteische Wendung, ebenso wie σιγῇ ἔχειν V 1, 4. Wie hier I 6, 1. — ἀλλὰ διακεκρίσθαι. Uebergang aus der oratio recta (ἀποφαίνω) in die obliqua. — καὶ ὅτι „und dadurch dass“ einem Dativ angefügt. Vgl. V 10. 1. VI 25, 2. III 26, 2 ἐξελέγξαι ἄλλοις τε ἐλέγχους καὶ ὅτι συνέφη. — ἅτῳ οὐχ ἥμιστά (= ἀλλὰ μάλιστά) entspricht dem vorausgehenden πολλοῖς μὲν καὶ ἄλλοις.

3. φιλεῖσθαι. Dieser Infinitiv steht

ζομένων· τὸ θεῖον δέ, ὅτι ἄνω που ἰδρυμένον οὐδὲ ψαῦσαι αὐτοῦ θέμις, ἐπὶ τῷδε ἄρα τῇ προσκυνήσει γεραίρεται, καὶ χοροὶ τοῖς θεοῖς ἴστανται καὶ παιᾶνες ἐπὶ τοῖς θεοῖς ᾄδονται. καὶ οὐδὲν θαυμαστόν, ὅποτε γε καὶ αὐτῶν τῶν θεῶν ἄλλοις ἄλλαι τιμαὶ πρόσκεινται, καὶ ναὶ μὰ Δία ἤρωσιν ἄλλαι, καὶ αὗται ἀποκεκριμέναι τοῦ θείου. οὐκ οὖν εἰκὸς ξύμπαντα 4 ταῦτα ἀναταράσσοντας τοὺς μὲν ἀνθρώπους ἐς σχῆμα ὑπερόγκον καθιστάναι τῶν τιμῶν ταῖς ὑπερβολαῖς, τοὺς θεοὺς δὲ τότε ἐπὶ σφίσιν ἐς ταπεινότητα οὐ πρότερον καταβάλλειν τὰ ἴσα ἀνθρώποις τιμῶντας. οὐκ οὖν οὐδὲ Ἀλέξανδρον ἀνασχέσθαι ἔν, εἰ τῶν ἰδιωτῶν τις εἰσποιοῖτο ταῖς βασιλικαῖς τιμαῖς χειροτονίᾳ ἢ ψήφῳ οὐ δικαίᾳ. πολὺ ἂν οὖν δικαίον 5 τερον τοὺς θεοὺς δυσχεραίνειν ὅσοι ἄνθρωποι ἐς τὰς θείας τιμὰς σφᾶς εἰσποιοῦσιν ἢ πρὸς τῶν ἄλλων εἰσποιοῦμενοι ἀνέχονται. Ἀλέξανδρον δὲ πόρρω τοῦ ἱκανοῦ ἀνδρῶν ἀγαθῶν τὸν ἄριστον εἶναί τε καὶ δοκεῖν, καὶ βασιλέων τὸν βασιλικώτατον καὶ στρατηγῶν τὸν ἀξιοστρατηγότατον. καὶ 6 σέ, εἴπερ τινὰ ἄλλον, ὦ Ἀνάξαρχε, εἰσηγητὴν τε τούτων τῶν λόγων ἐχρῆν γίνεσθαι καὶ κωλυτὴν τῶν ἐναντίων, ἐπὶ σοφίᾳ τε καὶ παιδεύσει Ἀλεξάνδρῳ ξυνόντα. οὐκ οὖν ἄρχειν γε τοῦδε τοῦ λόγου πρότερον ἦν, ἀλλὰ μεμνησθαι γὰρ οὐ Καμβύσῃ οὐδὲ Ξέρξῃ ξυνόντα ἢ συμβουλευόντα, ἀλλὰ Φιλίππου μὲν παιδί, Ἡρακλείδῃ δὲ ἀπὸ γένους καὶ Αἰακίδῃ, ὅτον οἱ πρόγονοι ἐξ Ἀργεῶν εἰς Μακεδονίαν ἦλθον, οὐδὲ βίᾳ, ἀλλὰ νόμῳ Μακεδόνων ἄρχοντες διετέλεσαν. οὐκ οὖν οὐδὲ 7

grammatisch parallel zu διακεκρίσθαι; beide sind abhängig von Καλίσθηνην εἰπεῖν. Zur Bedeutung von φιλεῖσθαι vgl. Xen. Cyrop. I 4, 27 λέγεται τοὺς συγγενεῖς φιλοῦντας τῷ στόματι ἀποπέμπεσθαι αὐτὸν νόμῳ Περσικῷ. — οὐδέ. S. z. c. 9, 4. — ἰδρυμένον erg. ἐστίν. — ὅποτε γε *quandoquidem* (I 12, 3). — τοῦ θείου brachylogisch für τῶν τιμῶν τοῦ θείου (= τῶν θεῶν).

4. ἀναταράσσοντας, τινὰς „dass man verwirrend“. — τότε ἐπὶ σφίσιν *quantum quidem in ipsis* (i. e. in hominibus) est („denn wirkliche Erniedrigung der Götter ist nicht möglich“ Sinnenis). σφίσιν bezieht sich auf das beim Infinitiv als Sub-

iect zu denkende τινὰς, das auch bei den Participien ἀνακηρύσσοντας und τιμῶντας vorschwebt.

5. ὅσοι, τοσούτοις ὅσοι. — πόρρω τοῦ ἱκανοῦ „mehr als hinreichend“, vgl. πόρρω τοῦ ἀληθοῦς VII 9, 6. — εἴπερ τινὰ ἄλλον. S. z. V 27, 9.

6. ἐπὶ σοφίᾳ. ἐπὶ c. dat. bezeichnet hier den Zweck. — Ἡρακλείδῃ. S. z. c. 7, 4. — Αἰακίδῃ. Olympias, Alexanders Mutter, war eine Tochter des Molosserkönigs Neoptolemos, der sein Geschlecht auf den gleichnamigen Sohn des Achilles zurückführte; Achilles Grossvater war Aecus. — οὐδὲ βίᾳ ἀλλὰ νόμῳ ἄρχοντες. Aus dieser Stelle geht hervor, dass die makedonischen

- αὐτῷ τῷ Ἡρακλεῖ ζῶντι ἔτι θεῖαι τιμαὶ παρ' Ἑλλήνων ἐγέ-
νοντο, ἀλλ' οὐδὲ τελευτήσαντι πρόσθεν ἢ πρὸς τοῦ θεοῦ
τοῦ ἐν Δελφοῖς ἐπιθεσπισθῆναι ὥς θεὸν τιμᾶν Ἡρακλέα.
εἰ δέ, ὅτι ἐν τῇ βαρβάρῳ γῇ οἱ λόγοι γίνονται, βαρβαρικά
χρὴ ἔχειν τὰ φρονήματα, καὶ ἐγὼ τῆς Ἑλλάδος μεμνησθαι
σε ἄξιῶ, ὧ Ἀλέξανδρε, ἧς ἕνεκα ὁ πᾶς στόλος σοι ἐρένετο,
8 προσθεῖναι τὴν Ἀσίαν τῇ Ἑλλάδι. καὶ οὖν ἐνθυμήθητι,
ἐκέῖσε ἐπαυελθὼν ἄρά γε καὶ τοὺς Ἑλληνας τοὺς ἐλευθερω-
τάτους προσαναγκάσεις ἐς τὴν προσκύνησιν, ἢ Ἑλλήνων μὲν
ἄφραξ, Μακεδόσι δὲ προσθήσεις τήνδε τὴν ἀτιμίαν, ἢ δια-
κεκριμένα ἔσται σοι αὐτῷ τὰ τῶν τιμῶν εἰς ἅπαντας, ὥς
πρὸς Ἑλλήνων μὲν καὶ Μακεδόνων ἀνθρωπίνως τε καὶ Ἑλ-
ληνικῶς τιμᾶσθαι, πρὸς δὲ τῶν βαρβάρων μόνων βαρβαρικῶς.
9 εἰ δὲ ὑπὲρ Κύρου τοῦ Καμβύσου λέγεται πρῶτον προσ-
κυνηθῆναι ἀνθρώπων Κύρον καὶ ἐπὶ τῷδε ἐμμεῖναι Πέρσαις
τε καὶ Μήδοις τήνδε τὴν ταπεινότητα, χρὴ ἐνθυμῆσθαι ὅτι
τὸν Κύρον ἐκείνον Σκύθαι ἐσωφρόνισαν, πένητες ἄνδρες καὶ
αὐτόνομοι, καὶ Λαρεῖον ἄλλοι αὖ Σκύθαι, καὶ Ξέρξην Ἀθη-
ναῖοι καὶ Λακεδαιμόνιοι, καὶ Ἀρταξέρξην Κλέαρχος καὶ Ξενο-
φῶν καὶ οἱ ξὺν τούτοις μύριοι, καὶ Λαρεῖον τοῦτον Ἀλέ-
ξανδρος μὴ προσκυνούμενος.
- 12 Ταῦτα δὴ καὶ τοιαῦτα εἰπόντος Καλλισθένους ἀνιᾶσαι
μὲν μεγαλωστὶ Ἀλέξανδρον, Μακεδόσι δὲ πρὸς θυμοῦ εἰπεῖν.
καὶ τοῦτο γνόντα Ἀλέξανδρον πέμψαντα κωλύσαι Μακεδόνας
2 μεμνησθαι ἔτι τῆς προσκυνήσεως. ἀλλὰ σιγῆς γὰρ γενομένης

Könige ursprünglich nicht unbe-
schränkt, sondern gesetzlich ver-
pflichtet waren, alle wichtigen Fälle
dem Adel und dem im Felde durch
das Heer repräsentierten Volk zur
Entscheidung vorzulegen. Doch
hatten sowohl Philipp als Alexander
diese beengenden Schranken mehr
als einmal durchbrochen, wie z. B.
der Process des Philotas und Par-
menio beweist (III 26), den Nie-
buhr mit Recht nebst dem Unter-
gang des Kleitos (c. 10) und Kal-
listhenes (c. 14) „zu den entsetz-
lichen Dingen im Leben Alexanders
rechnet, deren dunkle Schatten kein
Tatenglanz, keine noch so hoch
strahlende Hochherzigkeit zu be-
decken vermag“.

8. καὶ ἐγώ, im Gegensatz zu de-
nen, welche dem Alexander den
dem Kallisthenes misfälligen Rat
erteilt hatten. — ἄρα — ἢ = utrum
— an. — ἐς ἅπαντας ist statt des
undeutlichen ἐς ἅπαν aus einer
Handschrift hergestellt.

9. ἐπὶ τῷδε darnach. Ebenso
steht ἐπὶ c. dat. in temporaler Be-
deutung c. 9, 2, VII 11, 9. Wie hier
II 17, 3. — Σκύθαι. Ueber den mis-
glückten Zug des Dareios gegen
den skythischen Stamm der Massa-
geten vgl. Herod. I 214 ff. — Λα-
ρεῖον. S. z. c. 4, 3.

Cap. 12.

1. πρὸς θυμοῦ nach Wunsch,
genehm wie V 2, 1. VII 6, 2. 12, 7.

ἐπὶ τοῖς λόγοις ἀναστάντας Περσῶν τοὺς πρεσβυτάτους ἐφεξῆς προσκυνεῖν. Λεοννάτον δέ, ἓνα τῶν ἐταίρων, ἐπειδή τις ἐδόκει τῶν Περσῶν αὐτῷ οὐκ ἐν κόσμῳ προσκυνῆσαι, τὸν δὲ ἐπιγελᾶσαι τῷ σχήματι τοῦ Περσοῦ, ὡς ταπεινόν· καὶ τοῦτῳ χαλεπήναντα τότε Ἀλέξανδρον ξυλλαγαῖν αὐτίς. ἀναγέγραπται δὲ δὴ καὶ τοιόσδε λόγος. προπίνειν φιάλην 3 χρυσὴν ἐν κύκλῳ Ἀλέξανδρον πρώτοις μὲν τούτοις πρὸς οὓσυνας ξυνέκειτο αὐτῷ τὰ τῆς προσκυνήσεως· τὸν δὲ πρῶτον ἐκπιόντα τὴν φιάλην προσκυνῆσαι τε ἀναστάντα καὶ φιληθῆναι πρὸς αὐτοῦ, καὶ τοῦτο ἐφεξῆς διὰ πάντων χωρῆσαι. ὡς δὲ ἐς Καλλισθένην ἦκεν ἢ πρόποσις, ἀναστῆναι 4 μὲν Καλλισθένην καὶ ἐκπιεῖν τὴν φιάλην, καὶ προσελθόντα ἐθέλειν φιλῆσαι οὐ προσκυνήσαντα. τὸν δὲ τυχεῖν μὲν τότε διαλεγόμενον Ἡφαιστίῳ· οὐκ οὖν προσέχειν τὸν νοῦν, εἰ καὶ τὰ τῆς προσκυνήσεως ἐπιτελῇ αὐτῷ Καλλισθένει ἐρένετο. ἀλλὰ Δημήτριον γὰρ τὸν Πινθώνακτος, ἓνα τῶν ἐταίρων, 5 ὡς προσήει αὐτῷ ὁ Καλλισθένης φιλήσων, φάναι ὅτι οὐ προσκυνήσας πρόσεισι· καὶ τὸν Ἀλέξανδρον οὐ παρασχεῖν φιλῆσαι ἑαυτόν· τὸν δὲ Καλλισθένην, φιλήματι, φάναι, ἔλαττον ἔχων ἄπειμι.

Καὶ τούτων ἐγὼ ὅσα ἐς ὕβριν τε τὴν Ἀλεξάνδρου τὴν 6 ἐν τῷ παραντίκα καὶ ἐς σκαιότητα τὴν Καλλισθένους φέροντα, οὐδὲν οὐδαμῇ ἐπαινῶ· ἀλλὰ τὸ καθ' αὐτὸν γὰρ κοσμίως τίθεσθαι, ἐξαρκεῖν φημί, αὖξοντα ὡς ἀνυστὸν τὰ βασιλέως πράγματα ὅτῳ τις ξυνεῖναι οὐκ ἀπηξίωσεν. οὐκ οὖν ἀπ- 7 εικότως δι' ἀπεχθείας γενέσθαι Ἀλεξάνδρῳ Καλλισθένην τίθεμαι ἐπὶ τῇ ἀκαίρῳ τε παρορησίᾳ καὶ ὑπερόγκῳ ἀβελτη-

2. τὸν δὲ ernenert nach dem Zwischensatz den Subiectsaccusativ (Λεόννατον δέ). Vgl. c. 28, 6. Den ganzen Vorgang erzählt Curtius vom Polypercon (Curtius VIII 22, 1). — ὡς ταπεινόν erg. ὄν. —

3. ξυνέκειτο. Vgl. c. 10, 5 (ξυνεῖσθαι μὲν γὰρ Ἀλεξάνδρῳ πρὸς τοὺς σοφιστάς τε καὶ τοὺς ἀμφ' αὐτὸν Περσῶν δοκιμωτάτους μνήμην τῆς προσκυνήσεως ἐν πότῳ ἐμβαλεῖν). — τοῦτο, τὸ προσκυνῆσαι καὶ φιληθῆναι.

5. αὐτῷ, τῷ Ἀλεξάνδρῳ. — φιλήματι, Dativ der Differenz.

6. τὴν ἐν τῷ παραντίκα. Arrian

glaubt den Freimut des Kallisthenes, weil ἄκαιρος, um so mehr tadeln zu müssen, als Kallisthenes gerade den Augenblick zur Beschimpfung des Alexander gewählt, wo so viele Gäste Zeugen derselben waren. — τὸ καθ' αὐτόν sein eigenes (καθ' αὐτόν = für sich) Verhalten. Vgl. III 9, 7. — ὡς ἀνυστόν = ὡς δυνατόν. Der seltene Ausdruck bei Arrian nur noch I 14, 7; einmal auch bei Xen. Anab. I 8, 11.

7. δι' ἀπεχθείας γενέσθαι. Zum Genetiv vgl. die Wendungen I 10, 7 διὰ φιλίας ἐλθεῖν I 12, 9 διὰ κινδύνου ἵνα, I 12, 4 δι' ὑποψίας

ρία. ἐφ' ὅτῳ τεκμαίρομαι μὴ χαλεπῶς πιστευθῆναι τοὺς κατειπόντας Καλλισθένους ὅτι μετέσχε τῆς ἐπιβουλῆς τῆς γενομένης Ἀλεξάνδρῳ ἐκ τῶν παίδων, τοὺς δὲ ὅτι καὶ ἐπῆρεν αὐτὸς εἰς τὸ ἐπιβουλεῦσαι. ξυνέβη δὲ τὰ τῆς ἐπιβουλῆς ὧδε.

- 13 Ἐκ Φιλίππου ἦν ἡδὴ καθεστηκὸς τῶν ἐν τέλει Μακεδόνων τοὺς παῖδας ὅσοι ἐς ἡλικίαν ἐμειρακιοῦντο καταλέγεσθαι ἐς θεραπείαν τοῦ βασιλέως, τὰ τε περὶ τὴν ἄλλην διαίταν τοῦ σώματος διακονεῖσθαι βασιλεῖ καὶ κοιμώμενον φυλάσσειν τούτοις ἐπετέτραπτο· καὶ ὁπότε ἐξελαῖνοι βασιλεὺς, τοὺς ἵππους παρὰ τῶν ἱπποκόμων δεχόμενοι ἐκεῖνοι προσῆγον καὶ ἀνέβαλλον οὗτοι βασιλεῖα τὸν Περσικὸν τρόπον καὶ τῆς
- 2 ἐπὶ θήρᾳ φιλοτιμίας βασιλεῖ κοινωνοὶ ἦσαν. τούτων καὶ Ἑρμολάος ἦν, Σωπόλιδος μὲν παῖς, φιλοσοφία δὲ ἐδόκει προσέχειν τὸν νοῦν καὶ Καλλισθένην θεραπεύειν ἐπὶ τῷδε. ὑπὲρ τούτου λόγος κατέχει ὅτι ἐν θήρᾳ προσφερομένου Ἀλεξάνδρῳ σὺς ἐφθῇ βαλὼν τὸν σὺν ὃ Ἑρμολάος· καὶ ὁ μὲν σὺς πίπτει βληθεὶς, Ἀλέξανδρος δὲ τοῦ καιροῦ ὑστερήσας ἐχαλέπηνε τῷ Ἑρμολάῳ καὶ κελεύει αὐτὸν πρὸς ὄργην πλη-

ῆχειν, VII 18, 4 δι' ἐπιμελείας ἔχειν. — ἐφ' ὅτῳ weshalb, auch VI 4, 3. VII 10, 3. — τοὺς δὲ (erg. κατειπόντας) als wenn vorausgegangen wäre τοὺς μὲν κατειπόντας. — ἐπῆρεν αὐτὸς εἰς τὸ ἐπιβουλεῦσαι, sie beschuldigten ihn also nicht allein der Teilnahme an der Verschwörung, sondern sogar (καί) der Anstiftung.

Cap. 13.

Kallisthenes wird in die Verschwörung der Edelknaben verwickelt. Sein Tod.

1. τῶν ἐν τέλει. οἱ ἐν τέλει (ὄντες) heißen ursprünglich die Obrigkeiten, insofern ihnen die Ausführung der Beschlüsse obliegt (vgl. Herod. III 18). An unserer Stelle sind mehr die hohen Würdenträger und makedonischen Grossen überhaupt zu verstehen. Schon Philipp hatte die Söhne derselben unter die Zahl der königlichen Edelknaben (βασιλικοὶ παῖδες) aufgenommen, um durch dieses Institut die vornehmen jungen Makedoner mili-

tärisch zu organisieren und an seine Person zu knüpfen. Der Dienst in diesem Pagencorps bildete eine Vorbereitung für die Leibwache (σωματοφύλακες) des Königs. Vgl. Curtius V 1, 41. VIII 6, 2 mos erat principibus Macedonum adultos liberos regibus tradere ad munia haud multum servilibus ministeriis abhorrentia. Excubabant servatis noctium vicibus proximi foribus eius aedis, in qua rex acquiescebat. — Iidem acceptos ab agasonibus equos, quum res ascensurus esset, admovebant comitabanturque et venantem et in proeliis, omnibus artibus studiorum liberalium exculiti. Praecipuus honos habebatur, quod licebat sedentibus vesci cum rege; castigandi eos verberibus nullius potestatis praeter ipsum erat. Haec cohors velut seminarium ducum praefectorumque apud Macedonas erat. — ἀνέβαλλον, ἐπὶ τὸν ἵππον. Daher ἀναβολεύς (= Stallmeister) I 15, 6. — τὸν Περσικὸν τρόπον Acc. modi.

2. πρὸς ὄργην, wie hier II 16, 8.

γὰς λαβεῖν ὀρώντων τῶν ἄλλων παίδων, καὶ τὸν ἵππον αὐτοῦ ἀφείλετο.

Τοῦτον τὸν Ἑρμόλαον ἀλγήσαντα τῇ ὕβρει φράσαι πρὸς 3
Σώστρατον τὸν Ἀμύντου, ἡλικιώτην τε ἑαυτοῦ καὶ ἐραστὴν
ὄντα, ὅτι οὐ βιωτόν οἷ ἔστι μὴ τιμωρησαμένῳ Ἀλέξανδρον
τῆς ὕβρεως, καὶ τὸν Σώστρατον οὐ χαλεπῶς συμπεῖσαι μετα-
σχεῖν τοῦ ἔργου, ἅτε ἐρῶντα. ὑπὸ τούτων δὲ ἀναπεισθῆναι 4
Ἀντίπατρόν τε τὸν Ἀσκληπιοδώρου τοῦ Συρίας σατραπεύ-
σαντος καὶ Ἐπιμένην τὸν Ἀρσέου καὶ Ἀντικλέα τὸν Θεοκρίτου
καὶ Φιλώταν τὸν Κάρσιδος τοῦ Θρακός. ὥς οὖν περιῆκεν
ἐς Ἀντίπατρον ἡ νυκτερινὴ φυλακὴ, ταύτῃ τῇ νυκτὶ ξυγκεί-
μενον εἶναι ἀποκτεῖναι Ἀλέξανδρον, κοιμωμένῳ ἐπιπεσόντας.

Ἐνυμῆναι δὲ οἱ μὲν αὐτομάτως λέγουσιν ἔστε ἡμέραν 5
πίνειν Ἀλέξανδρον· Ἀριστόβουλος δὲ ὧδε ἀνέγραψε. Σύραν
γυναικα ἐφομαρτεῖν Ἀλεξάνδρῳ κάτοχον ἐκ τοῦ θείου γιγνο-
μένην· καὶ ταύτην τὸ μὲν πρῶτον γέλωτα εἶναι Ἀλεξάνδρῳ
τε καὶ τοῖς ἄμφ' αὐτόν· ὥς δὲ τὰ πάντα ἐν τῇ κατοχῇ
ἀληθεύουσα ἐφαίνετο, οὐκέτι ἀμελεῖσθαι ὑπ' Ἀλεξάνδρῳ,
ἀλλ' εἶναι γὰρ τῇ Σύρᾳ πρόσδοτον πρὸς τὸν βασιλέα καὶ
νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν, καὶ καθεύδοντι πολλάκις ἤδη ἐπι-
στῆναι. καὶ δὴ καὶ τότε ἀπαλλασσομένου ἐκ τοῦ πότου 6
κατεχομένην ἐκ τοῦ θείου ἐντυχεῖν, καὶ δεῖσθαι ἐπανελθόντα
πίνειν ὅλην τὴν νύκτα· καὶ Ἀλέξανδρον θεῖόν τι εἶναι νομί-
σαντα ἐπανελθεῖν τε καὶ πίνειν, καὶ οὕτω τοῖς παισὶ δια-
πεσεῖν τὸ ἔργον.

Τῇ δὲ ὕστεραίῃ Ἐπιμένης ὁ Ἀρσέου τῶν μετεχόντων 7
τῆς ἐπιβουλῆς φράζει τὴν πρᾶξιν Χαρικλεῖ τῷ Μενάνδρῳ,
ἐραστῇ ἑαυτοῦ γεγονότι· Χαρικλῆς δὲ φράζει Εὐρύλοχῳ τῷ
ἀδελφῷ τοῦ Ἐπιμένους. καὶ ὁ Εὐρύλοχος ἐλθὼν ἐπὶ τὴν
σκηνὴν τὴν Ἀλεξάνδρου Πτολεμαίῳ τῷ Λάγῳ τῷ σωματο-
φύλακι καταλέγει ἅπαν τὸ πρᾶγμα· ὁ δὲ Ἀλεξάνδρῳ ἔφρασε.

Zur adverbialen Bedeutung von
πρὸς c. accus. vgl. πρὸς βίαν (= ge-
zwungen) VII 14, 3, πρὸς χάριν,
πρὸς ἡδονήν.

3. μὴ τιμωρησαμένῳ. Man beachte
μὴ. — τιμωρεῖσθαι τινά τινός auch
I 10, 3 Ἀλέξανδρος τοὺς Θηβαίους
τοῦ νεωτερισμοῦ ἐτιμωρήσατο.

5. ἔστε ἡμέραν. Arrians Sprach-
gebrauch lässt ἔστε ἐφ' ἡμέραν er-

warten (I 3, 2, 8, 4). — κατόχον
ἐκ τοῦ θείου γιγνομένην, dafür
unten (6) κατεχομένην ἐκ τοῦ θείου.

6. διαπεσεῖν. Polyb. V 26, 6 δια-
πεσοῦσης αὐτῷ τῆς ἐπιβουλῆς. Dio-
nys. Halic. A. R. ἐπειδὴ δὲ διέπεσεν
αὐτῶν τὸ βούλημα.

7. τῶν μετεχόντων ist Genetiv der
Angehörigkeit, der von Ἐπιμένης
abhängt.

καὶ Ἀλέξανδρος ξυλλαβεῖν κελεύει ὧν τὰ ὀνόματα εἶπεν ὁ Εὐρύλοχος· καὶ οὗτοι στρεβλούμενοι σφῶν τε αὐτῶν κατεῖπον τὴν ἐπιβουλὴν καὶ τινες καὶ ἄλλους ὀνόμασαν.

- 14 Ἀριστόβουλος μὲν λέγει ὅτι καὶ Καλλισθένην ἐπάραι σφᾶς ἔφασαν ἐς τὸ τόλμημα· καὶ Πτολεμαῖος ὡσανύτως λέγει. οἱ δὲ πολλοὶ οὐ ταύτῃ λέγουσιν, ἀλλὰ διὰ μῖσος γὰρ τὸ ἤδη ὄν πρὸς Καλλισθένην ἐξ Ἀλεξάνδρου καὶ ὅτι ὁ Ἐρμόλαος ἐς τὰ μάλιστα ἐπιτήδειος ἦν τῷ Καλλισθένει, οὐ χαλεπῶς
2 πιστεῦσαι τὰ χεῖρω ὑπὲρ Καλλισθένους Ἀλέξανδρον. ἥδη δὲ τινες καὶ τὰδε ἀνέγραψαν, τὸν Ἐρμόλαον προαχθέντα ἐς τοὺς Μακεδόνας ὁμολογεῖν τε ἐπιβουλεύσαι — καὶ γὰρ οὐκ εἶναι ἔτι ἐλευθερῶ ἀνδρὶ φέρειν τὴν ὕβριν τὴν Ἀλεξάνδρου — πάντα καταλέγοντα, τὴν τε Φιλῶτα οὐκ ἐνδικον τελευτῆν καὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Παρμενίωνος ἔτι ἐκνομωτέραν καὶ τῶν ἄλλων τῶν τότε ἀποθανόντων, καὶ τὴν Κλείτου ἐν μέθῃ ἀναίρεσιν, καὶ τὴν ἐσθῆτα τὴν Μηδικήν, καὶ τὴν προσκύνησιν τὴν βουλευθεῖσαν καὶ οὕτω πεπαυμένην, καὶ πότους τε καὶ ὕπνους τοὺς Ἀλεξάνδρου· ταῦτα οὐ φέροντα ἔτι ἐλευθερῶσαι ἔθε-
3 λῆσαι ἑαυτὸν τε καὶ τοὺς ἄλλους Μακεδόνας. τοῦτον μὲν δὴ αὐτὸν τε καὶ τοὺς ξὺν αὐτῷ ξυλληφθέντας καταλευσθήναι πρὸς τῶν παρόντων. Καλλισθένην δὲ Ἀριστόβουλος μὲν λέγει δεδμεμένον ἐν πέδαις ξυμπεριάγεσθαι τῇ στρατιᾷ, ἔπειτα νόσφ

Cap. 14.

1. διὰ μῖσος — ἐξ Ἀλεξάνδρου. Vgl. c. 9, 5 καὶ τῶν μόντεων τινες μὴνιν ἐκ Διονύσου ἦδον. — καὶ ὅτι mit διὰ μῖσος verbunden. S. z. c. 11, 2. ἥδη δὴ gebraucht Arrian öfter in hervorhebender Bedeutung beim Uebergang zu etwas neuem und wichtigem. Wie hier V 21, 6. VI 4, 2.

2. προαχθέντα ἐς τοὺς Μακεδόνας. Zur Bedeutung von ἐς (= vor) vgl. III 26, 1 Πτολεμαῖος ὁ Λάγον λέγει εἰσαχθῆναι ἐς Μακεδόνας Φιλῶταν. Zur Sache vgl. zu c. 11, 6 (οὐδὲ βία ἀλλὰ νόμῳ ἄρχοντες). — ὁμολογεῖν τε ἐπιβουλεύσαι, dem entsprechend erwarteten wir im folgenden καὶ εἰπεῖν ἐλευθερῶσαι ἐθέλῃσαι (s. u.); statt dieser oder einer ähnlichen Fortsetzung schliesst sich das Folgende (πάντα καταλέγοντα u. s. w.) grammatisch an den

Zwischensatz an, und erst nach dem den Inhalt des Voraufgegangenen zusammenfassenden ταῦτα οὐ φέροντα folgten anakoluthisch die logische Ergänzung des ὁμολογεῖν τε ἐπιβουλεύσαι mit den Worten ἐλευθερῶσαι ἐθέλῃσαι nach. — Φιλῶτα. Die Verschwörung des Philotas erzählt Arrian III 26, 1 ff. — ἐκνομωτέραν, weil ihm das makedonische Rechtsmittel der Verteidigung vor dem Ausspruch des Urteils nicht gewährt war. (S. z. c. 11, 6.) — Κλείτου. S. c. 8, 1 ff. — πότους. Auch andere Schriftsteller berichten, dass Alexander, anfänglich wegen seiner Mässigkeit gerühmt, sich später (wol nach Besiegung der Perser) vielfach unmässigem Weingenuß hingegen habe. Vgl. VII 29, 4.

3. δεδμεμένον ἐν πέδαις. Nach festem Sprachgebrauch tritt stets zu diesem Verbum ἐν πέδαις hinzu. Vgl. I 16, 6 τούτους δῆσας ἐν πέ-

τελευτῆσαι, Πτολεμαῖος δὲ ὁ Λάγον στρεβλωθέντα καὶ κρε-
μασθέντα ἀποθανεῖν. οὕτως οὐδὲ οἱ πάνυ πιστοὶ ἐς τὴν
ἀφήγησιν καὶ ξυγγενόμενοι ἐν τῷ τότε Ἀλεξάνδρῳ ὑπὲρ τῶν
γνωρίμων τε καὶ οὐ λαθόντων σφᾶς ὅπως διεπράχθη ξύμ-
φωνα ἀνέγραψαν. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα ὑπὲρ τούτων αὐτῶν 4
ἄλλοι ἄλλως ἀφηγήσαντο· ἀλλ' ἐμοὶ ταῦτα ἀποχρῶντα ἔστω
ἀναγεγραμμένα. ταῦτα μὲν δὴ οὐ πολλῷ ὕστερον πραχθέντα
ἐγὼ ἐν τοῖσδε τοῖς ἀμφὶ Κλεῖτον ξυνενεχθεῖσιν Ἀλεξάνδρῳ
ἀνέγραψα, τούτοις μᾶλλον τι οἰκεῖα ὑπολαβὼν ἐς τὴν ἀφ-
ήγησιν.

Παρ' Ἀλεξάνδρῳ δὲ ἦκεν αὐθις Σκυθῶν τῶν ἐκ τῆς 15
Εὐρώπης πρεσβεία ξὺν τοῖς πρέσβεσιν οἷς αὐτὸς ἐς Σκύθας
ἔστειλεν. ὁ μὲν δὴ τότε βασιλεὺς τῶν Σκυθῶν ὅτε οὗτοι
ὑπ' Ἀλεξάνδρου ἐπέμποντο τετελευτηκῶς ἐτύγχανεν· ἀδελφὸς
δὲ ἐκείνου ἐβασίλευεν. ἦν δὲ ὁ νοὺς τῆς πρεσβείας ἐθέλειν 2
ποιεῖν πᾶν τὸ ἐξ Ἀλεξάνδρου ἐπαγγελλόμενον Σκύθας· καὶ
δῶρα ἔφερον Ἀλεξάνδρῳ παρὰ τοῦ βασιλέως τῶν Σκυθῶν
ὅσα μέγιστα νομίζεται ἐν Σκύθαις· καὶ τὴν θυγατέρα ὅτι
ἐθέλει Ἀλεξάνδρῳ δοῦναι γυναῖκα βεβαιότητος οὐνεκα τῆς
πρὸς Ἀλεξάνδρον φιλίας τε καὶ συμμαχίας. εἰ δὲ ἀπαξιοῖ 3
τὴν Σκυθῶν βασιλίσσαν γῆμαι Ἀλέξανδρος, ἀλλὰ τῶν γε
σατραπῶν τῶν τῆς Σκυθικῆς χώρας καὶ ὅσοι ἄλλοι δυνάσται
κατὰ τὴν γῆν τὴν Σκυθίδα, τούτων τὰς παῖδας ἐθέλειν

δαίς, ebenso Herod. I 86. Xen. Anab. IV 3, 8. — πιστοὶ ἐς τὴν ἀφήγησιν. Vgl. Prooem. 2. ἀλλ' ἐμοὶ Πτολεμαῖος τε καὶ Ἀριστόβουλος πιστότεροι ἔδοξαν ἐς τὴν ἀφήγησιν.

4. οὐ πολλῷ ὕστερον nach c. 22, 2 einige Monate später nach Alexanders Rückkehr nach Baktra. — τοῖς ἀμφὶ Κλεῖτον ξυνενεχθεῖσι. τὰ ξυνενεχθέντα gebraucht Arrian nach Herodots Vorgang im Sinne von τὰ συμβάντα (ξυνηρέχθη = συνέβη). Vgl. c. 22, 2.

Cap. 15.

Freundschaftsbund mit den Chorasmiern. Unruhen in Sogdiana.

1. Hier nimmt Arrian die c. 6 abgebrochene Erzählung wieder auf. ξὺν τοῖς πρέσβεσιν. In Wider-

spruch mit Arrian berichtet Curtius (VIII 1, 7: Alexander Sogdianis rursus subactis Maracanda repetit: ibi Berdes, quem ad Scythas super Istrum colentes miserat, cum legatis gentis occurrit), dass die im folgenden erzählten Vorgänge nicht in Zariaspa (Baktra), sondern zu Marakanda stattgefunden hätten.

2. ἦν δὲ ὁ νοὺς τῆς πρεσβείας „Zweck der Gesandtschaft war“. Vgl. I 11, 5 καὶ ὁ νοὺς τῆς θυσίας ἦν ἐπιτυχεστέραν οἱ γενέσθαι ἢ Πρωτεσιλάῳ τὴν ἀπόβασιν. In πρεσβείας ist der Begriff des Meldens enthalten, von dem sowol der Infinitiv ἐθέλειν als auch der mit ὅτι angeschlossene Satz (καὶ τὴν θυγατέρα ὅτι ἐθέλει Ἀλεξάνδρῳ δοῦναι γυναῖκα) abhängig gedacht ist.

3. ἀλλὰ — γε at — saltem. — ἐθέλειν, τὸν βασιλέα.

- δοῦναι τοῖς πιστοτάτοις τῶν ἀμφ' Ἀλέξανδρον· ἤξιν δὲ καὶ αὐτὸς ἔφασκεν, εἰ κελεύοιτο, ὡς παρ' αὐτοῦ Ἀλέξανδρον
- 4 ἀκούσαι ὅσα ἐπαγγέλλοι. ἀφίκετο δὲ ἐν τούτῳ παρ' Ἀλέξανδρον καὶ Φαρασμάνης ὁ Χωρασμίων βασιλεὺς ξὺν ἱππεῦσι χιλίοις καὶ πεντακοσίοις. ἔφασκε δὲ ὁ Φαρασμάνης ὁμορος οἰκεῖν τῷ τε Κόλῳ γένει καὶ ταῖς γυναιξὶ ταῖς Ἀμαζόσι, καὶ εἰ ἐθέλοι Ἀλέξανδρος, ἐπὶ Κόλῳ τε καὶ Ἀμαζόνας ἐλάσας καταστρέφασθαι τὰ ἐπὶ τὸν πόντον τὸν Εὐξεινον ταύτῃ καθήκοντα γένῃ, ὁδῶν τε ἡγεμὼν ἔσεσθαι ἐπηγγέλλετο καὶ τὰ ἐπιτήδεια τῇ στρατιᾷ παρασκευάσειν.
- 5 Τοῖς τε οὖν παρὰ τῶν Σκυθῶν ἡκουσι φιλάνθρωπα ἀποκρίνεται Ἀλέξανδρος καὶ ἐς τὸν τότε καιρὸν ἑξυμφορα, γάμον δὲ οὐδὲν δεῖσθαι Σκυθικοῦ, καὶ Φαρασμάνην ἐπαινέσας τε καὶ φίλῃ καὶ ξυμμαχίᾳ πρὸς αὐτὸν ξυνθέμενος αὐτῷ μὲν τότε οὐκ ἔφη ἐν καιρῷ εἶναι ἐλαύνειν ἐπὶ τὸν Πόντον· Ἀρταβάζῳ δὲ τῷ Πέρσῃ, ὅτῳ τὰ Βακτρίων ἐξ Ἀλέξανδρου ἐπετέτραπτο, καὶ ὅσοι ἄλλοι πρόσχωροι τούτῳ σατράπαι ξυστήσας Φαρασμάνην ἀποπέμψει ἐς τὰ ἥθη τὰ αὐτοῦ. αὐτῷ
- 6 δὲ τὰ Ἰνδῶν ἔφη ἐν τῷ τότε μέλειν. τούτους γὰρ καταστρεφάμενος πᾶσαν ἂν ἤδη ἔχειν τὴν Ἀσίαν· ἐχομένης δὲ τῆς Ἀσίας ἐπανιέναι ἐς τὴν Ἑλλάδα· ἐκεῖθεν δὲ ἐφ' Ἑλλησπόντου τε καὶ τῆς Προποντίδος ξὺν τῇ δυνάμει πάσῃ τῇ τε ναυτικῇ καὶ τῇ περικῇ ἐλάσειν εἰς τὸν Πόντον· καὶ ἐς τὸ τότε ἡξίου ἀποθέσθαι Φαρασμάνην ὅσα ἐν τῷ παραντίκῃ ἐπηγγέλλετο.
- 7 Αὐτὸς δὲ ἐπὶ τὸν Ὠξόν τε ποταμὸν ἦει αὐτίς καὶ ἐς τὴν Σογδιανὴν προχωρεῖν ἐγνώκει, ὅτι πολλοὺς τῶν Σογδιανῶν ἐς τὰ ἐρύματα ξυμπεφευγέναι ἡγγέλλετο οὐδὲ ἐθέλειν κατακούειν τοῦ σατράπου ὅστις αὐτοῖς ἐξ Ἀλέξανδρου ἐπετέτακτο. στρατοπεδεύοντος δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τῷ ποταμῷ τῷ Ὠξῳ

4. Χωρασμίων. Das Land der Chorasmier, am Ostufer des kaspischen Meeres gelegen, begann in der Nähe des Oxus und reichte bis zum Aralsee. Dass die Chorasmier bei solcher Lage ihres Landes Nachbarn der Kolcher heissen (siehe das folgende), beruht vielleicht auf einer Verwechselung des schwarzen mit dem kaspischen Meere. — ταῖς Ἀμαζόσι. Ueber die Amazonen vgl. VII 13, 2.

5. Ἀρταβάζῳ. S. III 29, 1 τοῖς

δὲ ἄλλοις Βακτροίοις, οὐ χαλεπῶς προσχωρήσας, ἐπέταξε σατράπην Ἀρταβάζον τὸν Πέρσῃν. — ξυστήσας. συνιστάναι „vorstellen“ (lat. commendare). Vgl. Xen. Anab. III 1, 8 ὁ Ξενοφῶν συνεστάθη Κύρῳ. — ἤδη Wohnsitze wie 30, 2. V 20, 4.

6. ἀποθέσθαι eig. bei Seite legen zn späterer Verwendung, daher so viel wie aufsparen.

7. οὐδέ. S. z. c. 9, 4. —

οὐ μακρὰν τῆς σκηνῆς τῆς αὐτοῦ Ἀλεξάνδρου πηγὴ ὕδατος καὶ ἄλλη ἐλαίου πηγὴ πλησίον αὐτῆς ἀνέσχε. καὶ Πτολε- 8
μαῖω τῷ Λάγῳ τῷ σωματοφύλακι ἐπειδὴ ἐσηγγέλθη τὸ τέρας,
Πτολεμαῖος Ἀλεξάνδρῳ ἔφρασεν. Ἀλεξάνδρος δὲ ἔθυνεν ἐπὶ
τῷ φάσματι ὅσα οἱ μάντις ἐξηγοῦντο. Ἀρίστανδρος δὲ πόνων
εἶναι σημεῖον τοῦ ἐλαίου τὴν πηγὴν ἔφρασκεν· ἀλλὰ καὶ νί-
κην ἐπὶ τοῖς πόνοις σημαίνειν.

Διαβὰς οὖν ξὺν μέρει τῆς στρατιᾶς ἐς τὴν Σογδιανήν, 16
Πολυσπέρχοντα δὲ καὶ Ἀτταλον καὶ Γοργίαν καὶ Μελέαγρον
αὐτοῦ ἐν Βάκτροις ὑπολιπόμενος τούτοις μὲν παρήγγειλε τὴν
τε χώραν ἐν φυλακῇ ἔχειν, ὥς μή τι νεωτερίσωσιν οἱ ταύτῃ
βάρβαροι, καὶ τοὺς ἤδη ἀφεστηκότας αὐτῶν ἐξαιρεῖν· αὐτὸς 2
δὲ ἐς πέντε μέρη διελὼν τὴν ἅμα οἱ στρατιῶν τῶν μὲν Ἡραι-
στίωνα ἄρχειν ἔταξε, τῶν δὲ Πτολεμαῖον τὸν Λάγῳ τὸν
σωματοφύλακα· τοῖς τρίτοις δὲ Πεοδίκαν ἐπέταξε· τῆς δὲ
τετάρτης τάξεως Κοῖνος καὶ Ἀρτάβαζος ἡγοῦντο αὐτῷ· τὴν
δὲ πέμπτην μοῖραν ἀναλαβὼν αὐτὸς ἐπήει τὴν χώραν ὥς
ἐπὶ Μαράκανδα. καὶ οἱ ἄλλοι ὥς ἐκάστοις προῦχώρει ἐπ- 3
ῆσαν, τοὺς μὲν τινες τῶν ἐς τὰ ἐρύματα ξυμπεφευγόντων
βίᾳ ἐξαιροῦντες, τοὺς δὲ καὶ ὁμολογίᾳ προσχωροῦντάς σφισιν
ἀναλαμβάνοντες. ὥς δὲ ξύμπασα αὐτῷ ἡ δύναμις, ἐπελθοῦσα
τῶν Σογδιανῶν τῆς χώρας τὴν πολλήν, ἐς Μαράκανδα ἀφ-
έκετο, Ἡραιστίωνα μὲν ἐκπέμπει τὰς ἐν τῇ Σογδιανῇ πόλεις
συνοικίζειν, Κοῖνον δὲ καὶ Ἀρτάβαζον ὥς ἐς Σκῦθας, ὅτι
ἐς Σκῦθας καταπεφευγέναι Σπιταμένης αὐτῷ ἐξηγγέλλετο,
αὐτὸς δὲ ξὺν τῇ λοιπῇ στρατιᾷ ἐπιὼν τῆς Σογδιανῆς ὅσα
ἔτι πρὸς τῶν ἀφεστηκότων κατείχετο ταῦτα οὐ χαλεπῶς ἐξήρει.

μακρὰν (erg. ὁδόν) mit Genetiv auch c. 23, 5. — ἐλαίου πηγῇ. Wahrscheinlich ist an eine Quelle von Erdharz (Naphtha) zu denken, wie sich deren z. B. östlich von Samarkand im heutigen Ferghana finden.

Cap. 16.

Unterwerfung Sogdiana's. Auf-
stand des von den Massageten
unterstützten Spitamenes.

1. ἐξαιρεῖν, oft tritt βίᾳ hinzu
(so gleich unten 3).

2. ἅμα οἱ. Durchgängig gebraucht
Arrian das persönliche Pronomen

der dritten Person (οἱ, σφῶν, σφίσι, σφᾶς) unnatürlich als directes Reflexiv (c. 22, 6. 25, 3. V 16, 3).

3. ὥς ἐκάστοις προῦχώρει d. h. je nach dem ein jeder es möglich machen konnte, also mehr oder weniger rasch. Vgl. V 23, 2. VII 15, 2. — τῆς χώρας τὴν πολλήν. Häufig nimmt das Adjectiv mittelst einer Art Attraction oder Assimilation das Geschlecht des Substantivs an, anstatt dass es in der Form des Neutrum stehen sollte; am häufigsten wird so πολὺς (auch πλείων, πλείστος) und ἥμις gebraucht. Vgl. Herod. I 214 ἢ τε πολλὴ τῆς Περ-

- 4 Ἐν τούτοις δὲ Ἀλεξάνδρου ὄντος Σπιταμένης τε καὶ σὺν αὐτῷ τῶν Σογδιανῶν τινες φυγάδων ἐς τῶν Σκυθῶν τῶν Μασσαγετῶν καλουμένων τὴν χώραν ξυμπεφευγότες ξυναγαρόντες τῶν Μασσαγετῶν ἱππέας ἐξακοσίους ἀφίκοντο πρὸς
- 5 τι φρουρίον τῶν κατὰ τὴν Βακτριανήν. καὶ τῷ τε φρουρᾷ οὐδὲν πολέμιον προσδεχομένῳ ἐπιπεσόντες καὶ τοῖς ξὺν τούτῳ τὴν φυλακὴν ἔχουσι τοὺς μὲν στρατιώτας διέφθειραν, τὸν φρουράρχον δὲ ἐλόντες ἐν φυλακῇ εἶχον. θαρρήσαντες δὲ ἐπὶ τοῦ φρουρίου τῇ καταλήψει ὀλίγαις ἡμέραις ὕστερον Ζαριάσποις πελάσαντες τῇ μὲν πόλει προσβαλεῖν ἀπέγνωσαν, λείαν δὲ πολλὴν περιβαλλόμενοι ἤλαννον.
- 6 Ἦσαν δὲ ἐν τοῖς Ζαριάσποις νόσῳ ὑπολελειμμένοι τῶν ἐταίρων ἱππέων οὐ πολλοὶ καὶ ξὺν τούτοις Πείθων τε ὁ Σωσικλέους, ἐπὶ τῆς βασιλικῆς θεραπείας τῆς ἐν Ζαριάσποις τεταγμένος, καὶ Ἀριστόνικος ὁ κιθαρωδός. καὶ οὗτοι αἰσθόμενοι τῶν Σκυθῶν τὴν καταδρομὴν (ἥδη γὰρ ἐκ τῆς νόσου ἀναρρωσθέντες ὅπλα τε ἔφερον καὶ τῶν ἵππων ἐπέβαινον) ξυναγαρόντες τοὺς τε μισθοφόρους ἱππέας ἐς ὄρδοιόντα, οἱ ἐπὶ φυλακῇ τῶν Ζαριάσπων ὑπολελειμμένοι ἦσαν, καὶ τῶν παίδων τινὰς τῶν βασιλικῶν ἐκβοηθοῦσιν ἐπὶ τοὺς Μασ-
- 7 σαγέτας. καὶ τῇ μὲν πρώτῃ προσβολῇ οὐδὲν ὑποτοπήσασιν τοῖς Σκυθαῖς ἐπιπεσόντες τὴν τε λείαν ξύμπασαν ἀφείλοντο αὐτοὺς καὶ τῶν ἀγόντων τὴν λείαν οὐκ ὀλίγους ἀπέκτειναν. ἐπανιώντες δὲ αὐτοὶ ἀτάκτως, ὅτε οὐδενὸς ἐξηγουμένου, ἐνεδρευθέντες πρὸς Σπιταμένους καὶ τῶν Σκυθῶν τῶν μὲν ἐταίρων ἀποβάλλουσιν ἐπτά, τῶν δὲ μισθοφόρων ἱππέων ἐξήκοντα· καὶ Ἀριστόνικος ὁ κιθαρωδὸς αὐτοῦ ἀποθνήσκει, οὐ κατὰ κιθαρωδὸν ἀνὴρ ἀγαθὸς γενόμενος. Πείθων δὲ τρωθεὶς ζῶν λαμβάνεται πρὸς τῶν Σκυθῶν.

σικῆς στρατιᾶς (statt τὸ πολὺ τῆς Π. στ.). Wie hier V 5, 3 öft. anders III 24, 1 ἐπελθὼν δὲ τὸ πόλιν μέρος τῆς χώρας τῶν Μάρδων.

4. Μασσαγετῶν. Die Massageten wohnten an der nordöstlichen Küste des kaspischen Meeres jenseits des Jaxartes (im heut. Chiwa). Nach Herodot fand Kyros auf dem Zuge gegen sie seinen Tod.

5. οὐδὲν προσδεχομένῳ. S. z. c. 9, 5. — περιβαλλόμενος. περιβάλλεσθαι ist der eigentliche Ausdruck vom Erbeuten der Viehherden. Xen.

Hell. IV 8, 18 ἱππέας καταδραμόντας ἐκέλευσε περιβαλλομένους ἐλαύνειν ὃ τι δύναντο.

6. θεραπείας. Nach Art der persischen Königescheintsich Alexander in Baktra, wie in den übrigen bedeutenderen Städten Persiens eine Hofhaltung eingerichtet zu haben.

7. οὐ κατὰ κῖθ. nicht in der Weise eines Kitharöden. Häufig so κατ' ἀνθρώπων nach Menschen Art. Vgl. c. 25, 3 und Soph. Ajax 761 ὅστις μὴ κατ' ἀνθρώπων φρονεῖ.

Καὶ ταῦτα ὡς Κρατέρω ἐξηγγέλθη, σπουδῇ ἐπὶ τοὺς 17 Μασσαγέτας ἤλυνεν. οἱ δὲ ὡς ἐπύθοντο πλησίον ἐπελαύνοντά σφισι Κράτερον, ἔφενγον ἀνὰ κράτος ὡς ἐς τὴν ἐρήμην. καὶ Κράτερος ἐχόμενος αὐτῶν αὐτοῖς τε ἐκείνοις περιπίπτει οὐ πόρρω τῆς ἐρήμου καὶ ἄλλοις ἱππεῦσι Μασσαγετῶν ὑπὲρ τοὺς χίλους. καὶ μάχη γίνεται τῶν τε Μακεδόνων καὶ τῶν 2 Σκυθῶν καρτερά· καὶ ἐνίκων οἱ Μακεδόνες. τῶν δὲ Σκυθῶν ἀπέθανον μὲν ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα ἱππεῖς· οἱ δὲ ἄλλοι οὐ χαλεπῶς ἐς τὴν ἐρήμην διεσώθησαν, ὅτι ἄπορον ἦν προσωτέρω τοῖς Μακεδόσι διώκειν.

Καὶ ἐν τούτῳ Ἀλέξανδρος Ἀρτάβαζον μὲν τῆς σατρα- 3 πείας τῆς Βακτριῶν ἀπαλλάττει δεηθέντα διὰ γῆρας, Ἀμύνταν δὲ τὸν Νικολάου σατράπην ἀντ' αὐτοῦ καθίστησι. Κοῖνον δὲ ἀπολείπει αὐτοῦ τὴν τε αὐτοῦ τάξιν καὶ τὴν Μελαύρου ἔχοντα καὶ τῶν ἐταίρων ἱππέων ἐς τετρακοσίους καὶ τοὺς ἱππακοντιστὰς πάντας καὶ τῶν Βακτριῶν τε καὶ Σογδιανῶν καὶ ὅσοι ἄλλοι μετὰ Ἀμύντου ἐτάχθησαν, προστάξας ἅπασιν ἀκούειν Κοίνου καὶ διαχειμάζειν αὐτοῦ ἐν τῇ Σογδιανῇ, τῆς τε χώρας ἕνεκα τῆς φυλακῆς καὶ εἰ πῃ ἄρα Σπιταμένην περιφερόμενον κατὰ τὸν χειμῶνα ἐνεδρεύσαντας ξυλλαβεῖν.

Σπιταμένης δὲ καὶ οἱ ἀμφ' αὐτὸν ὡς φρουραῖς τε πάντα 4 κατελιμμένα ἐώρων ἐκ τῶν Μακεδόνων καὶ σφισιν ἄπορα πάντη τὰ τῆς φυγῆς ἐρίγνετο, ὡς ἐπὶ Κοῖνόν τε καὶ τὴν ξὺν τούτῳ στρατιὰν ἐτράποντο, ὡς ταύτῃ μᾶλλον τι ἀξιομαχοὶ ἐσόμενοι. ἀφικόμενοι δὲ ἐς Βαγάς, χωρίον τῆς Σογδιανῆς ὀχυρόν, ἐν μεθορίῳ τῆς τε Σογδιανῶν γῆς καὶ τῆς Μασσαγετῶν Σκυθῶν φκισμένον, ἀναπείδουσιν οὐ χαλεπῶς τῶν Σκυθῶν ἱππέας ἐς τρισχίλους συνεμβάλλειν σφίσιν ἐς τὴν Σογδιανήν. οἱ δὲ Σκύθαι οὗτοι ἀπορία τε πολλῇ ἔχον- 5 ται καὶ ἅμα ὅτι οὔτε πόλεις εἰσὶν αὐτοῖς οὔτε ἐδραῖοι οἱ-

Cap. 17.

Niederlage des Spitamenes und der Massageten.

3. διὰ γῆρας. Artabazos war (nach Curtius VIII 1, 19) bei seinem Uebertritt in Alexanders Heer bereits 95 Jahr alt. — Βακτριῶν τε καὶ Σογδιανῶν hängt von ὅσοι ab. — εἰ πῃ erg. γένοιτο steht zuweilen wie das lateinische *si forte* (sc. *fieri possit*) oder *si quando* nach

Art eines Adverbs ausserhalb der Construction; ebenso *εἰ πον* unten c. 30, 6. Vgl. Cic. Ep. ad fam. restat, ut in castra Sexti, aut, si forte, Bruti nos conferamus. — καὶ — ξυλλαβεῖν gibt den zweiten Zweck an und ist mit ἕνεκα τῆς φυλακῆς zu verbinden.

4. Βαγὰ, ein Platz dieses Namens wird sonst nirgends erwähnt.

5. καὶ ἅμα „auch die in den vor-

κοῦσιν, ὥς δειμαίνειν ἂν περὶ τῶν φιλτάτων, οὐ χαλεποὶ ἀναπεισθῆναι εἰσιν ἐς ἄλλον καὶ ἄλλον πόλεμον. ὥς δὲ Κοῖνός τε καὶ οἱ ἄμφ' αὐτὸν ἔμαθον προσιόντας τοὺς ξὺν Σπιταμένει ἱππέας, ἀπήντων καὶ αὐτοὶ μετὰ τῆς στρατιᾶς.
 6 καὶ γίνεται αὐτῶν μάχη καρτερὰ· καὶ νικῶσιν οἱ Μακεδόνες, ὥστε τῶν μὲν βαρβάρων ἱππέων ὑπὲρ τοὺς ὀκτακοσίους πεσεῖν ἐν τῇ μάχῃ, τῶν δὲ ξὺν Κοίνῳ ἱππέας μὲν ἐς εἴκοσι καὶ πέντε, πεξοὺς δὲ δώδεκα. οἳ τε οὖν Σογδιανοὶ οἱ ἔτι ὑπολείπουσιν ξὺν Σπιταμένει καὶ τῶν Βακτριῶν οἱ πολλοὶ ἀπολείπουσιν ἐν τῇ φυγῇ Σπιταμένην καὶ ἀφ' ἱκόμενοι παρὰ Κοῖνον παρέδωκαν σφᾶς αὐτοὺς Κοίνῳ, οἳ τε Μασσαγέται οἱ Σκύθαι κακῶς πεπραγότες τὰ μὲν σκευοφόρα τῶν ξυμπαταξαμένων σφίσι Βακτριῶν τε καὶ Σογδιανῶν διήρπασαν, αὐτοὶ δὲ ξὺν Σπιταμένει ἐς τὴν ἔρημον ἔφευγον. ὥς δὲ ἐξηγγέλλετο αὐτοῖς Ἀλέξανδρος ἐν ὁρμῇ ὦν ἐπὶ τὴν ἔρημον ἐλαύνειν ἀποτεμόντες τοῦ Σπιταμένους τὴν κεφαλὴν παρὰ Ἀλέξανδρον πέμπουσιν, ὥς ἀποστρέφοντες ἀπὸ σφῶν αὐτὸν τούτῳ τῷ ἔργῳ.

- 18 Καὶ ἐν τούτῳ Κοῖνός τε ἐς Ναύτακα παρ' Ἀλέξανδρον ἐπανέρχεται καὶ οἱ ἄμφι Κράτερόν τε καὶ Φραταφέρνην τὸν τῶν Παρθυαίων σατραπὴν καὶ Στασάνωρ ὁ Ἀρείων, πεπραγ-
 2 μένων σφίσι πάντων ὅσα ἐξ Ἀλεξάνδρου ἐτέτακτο. Ἀλέξανδρος δέ, περὶ Ναύτακα ἀναπαύων τὴν στρατιάν ὃ τι περ ἄκμαῖον τοῦ χειμῶνος ἦν, Φραταφέρνην μὲν ἀποστέλλει ἐς Μάρδους καὶ Ταπούρους, Αὐτοφραδάτην ἐπανάξοντα τὸν σατραπὴν, ὅτι πολλάκις ἤδη μετάπεμπος ἐξ Ἀλεξάνδρου
 3 γιγνόμενος οὐχ ὑπήκουε καλοῦντι. Στασάνωρ δὲ ἐς Δράγγας σατραπὴν ἐκπέμπει, ἐς Μήδους δὲ Ἀτροπάτην ἐπὶ σατραπείᾳ

hergehenden Worten: οἱ Σκύθαι οὗτοι ἀπορία τε πολλὴ ἔχονται enthaltene als blosser Umstand angegebene Aussage wird als Grund benutzt“. Sintenis. — ἐδραῖοι. Indica 40, 8 πόλις ἐπέκτισε τοῦ μὴ νομάδας ἔτι εἶναι ἀλλ' ἀροτήρας καὶ γῆς ἐργάτας καὶ ἔχειν ὑπὲρ ὧν δειμαίνοντες μὴ κατὰ ἀλλήλοισι ἐργάζωνται. — ὥς δειμαίνειν ἂν „so dass sie etwa zu fürchten hätten“. Das Verbum δειμαίνειν ist in der attischen Prosa selten.

Cap. 18.

Fortsetzung des Kampfes in Sogdiana. Alexander erstürmt das Felsenschloss des Baktrierfürsten Oxyartes, dessen Tochter Roxane er zu seiner Gemahlin erhebt.

1. Φραταφέρνην stimmt nicht mit c. 7, 1. Da eine anderweitige Sendung desselben nirgends erwähnt wird, so scheint sich Arrian geirrt zu haben.

2. ἄκμαῖον τοῦ χειμῶνος s. z. c. 7, 1. — μετάπεμπος γεγεννημένος

καὶ τοῦτον τῇ Μῆδων, ὅτι Ὁξοδάτης ἐθελοκακεῖν αὐτῷ ἐφαί-
νετο. Σταμένην δὲ ἐπὶ Βαβυλῶνος στέλλει, ὅτι Μαζαῖος
ὁ Βαβυλώνιος ὑπαρχος τετελευτημέναι αὐτῷ ἐξηγγέλλετο.
Σώπολιν δὲ καὶ Ἐπόικλλον καὶ Μενίδα ἐς Μακεδονίαν ἐκ-
πέμπει, τὴν στρατιὰν τὴν ἐκ Μακεδονίας αὐτῷ ἀνάξοντας.

Ἄμα δὲ τῷ ἤρι ὑποφαίνονται προῦχώρει ὥς ἐπὶ τὴν 4
τῇ Σογδιανῇ πέτρᾳ, ἐς ἣν πολλοὺς μὲν τῶν Σογδιανῶν
ξυμπεφευγῆναι αὐτῷ ἐξηγγέλλετο· καὶ ἡ Ὁξυάρτου δὲ γυνὴ
τοῦ Βακτρίου καὶ αἱ παῖδες αἱ Ὁξυάρτου ἐς τὴν πέτρᾳ
ταύτην ξυμπεφευγῆναι ἐλέγοντο, Ὁξυάρτου αὐτὰς ὥς ἐς
ἀνάλωτον δῆθεν τὸ χωρίον ἐκεῖνο ὑπεκθεμένον, ὅτι καὶ
αὐτὸς ἀφειστήκει ἀπ' Ἀλεξάνδρου. ταύτης γὰρ ἐξαιρεθείσης
οὐκέτι οὐδὲν ὑπολειφθήσεσθαι ἐδόκει τῶν Σογδιανῶν τοῖς
νεωτερίζειν ἐθέλουσιν. ὥς δὲ ἐπέλασαν τῇ πέτρᾳ καταλαμ- 5
βάνει πάντῃ ἀπότομον ἐς τὴν προσβολήν, σιτία τε ξυγκο-
μισμένους τοὺς βαρβάρους ὥς ἐς χρόνιον πολιορκίαν· καὶ
χιὼν πολλὴ ἐπιπεσοῦσα τὴν τε πρόσβασιν ἀπορατέραν ἐποίη-
σε τοῖς Μακεδόσι καὶ ἅμα ἐν ἀφθονίᾳ ὕδατος τοὺς βαρβάρους
διῆγεν. ἀλλὰ καὶ ὥς προσβάλλειν ἐδόκει τῷ χωρίῳ. καὶ 6
γὰρ τι καὶ ὑπέρογκον ὑπὸ τῶν βαρβάρων λεχθὲν ἐς φιλο-
τιμίαν ξὺν ὀργῇ ἐμβεβλήκει Ἀλέξανδρον. προκληθέντες γὰρ
ἐς ξύμβασιν καὶ προτεινομένου σφίσιν ὅτι σώοις ὑπάρξει
ἐπὶ τὰ σφέτερα ἀπαλλαγῆναι παραδοῦσι τὸ χωρίον, οἱ δὲ

= μεταπεμφθεῖς. Aehnliche Um-
schreibungen mit γίνεσθαι finden
sich häufig bei Herodot z. B. III
63 μεταδιωκτὸς γενομένου (= μετα-
διωχθεῖς), VI 64 ταῦτα ἀνάπυστα
γεγόμενα, VI 74 τοῦτον ἀνοίστον
γεγομένον.

3. Μαζαῖος. S. III 16, 4. — Με-
νίδα. S. VII 23, 1.

4. τῷ ἤρι des Jahres 327 v. Chr.;
für ὑποφαίνονται gebraucht Arrian
I 12, 3 ἀρχομένῳ. Wie hier VII 21,
2. — καὶ — δέ. S. z. c. 3, 6. —
δῆθεν bedeutet: seiner freilich
falschen Ueberzeugung nach;
öfter kann es durch „vermeintlich“
übersetzt werden. Wie hier VI 13,
2. VII 8, 1. 14, 5. 23, 2. Vgl. Herod.
III 74 ταῦτα δὲ οὕτω ἐνετέλλοντο
ὡς πιστοτάτου δῆθεν ἐόντος αὐτοῦ
ἐν Πέρσῃσι. — ὑπεκθεμένον. ὑπε-
κτιθέναι heisst: etwas od. jeman-

den bei Seite schaffen, um es (ihn)
in Sicherheit zu bringen. Vgl. VI
4, 3. Das Passiv bei Herod. V 65
ὑπεκτιθέμενοι γὰρ ἔξω τῆς χώρας
οἱ παῖδες τῶν Πεισιστρατιδῶν
ἤλυσαν.

5. ἐς τὴν προσβολήν. Der Artikel
auch VI 8, 8; ohne Artikel c. 21,
2. — διῆγεν. Vgl. Demosth. 18, 89
ὁ πόλεμος ἐν πᾶσι τοῖς κατὰ τὸν
πόλεμον ἀφθονατέροις διήγαγεν
ὑμᾶς τῆς νῦν εἰρήνης.

6. καὶ γὰρ καί. S. z. c. 8, 2. —
προκληθέντες καὶ προτεινομένου
(sc. αὐτοῦ), Verbindung zweier Par-
ticipien durch καί, die im Casus
verschieden sind. Vgl. I 23, 3 ἥ τε
φλόξ ἐπενεχθεῖσα καὶ τοῦ ἀνέμου
ἐπιφέροντος. Aehnlich VI 4, 5. 26,
7. S. z. c. 1, 5. — οἱ δέ nimmt den
in προκληθέντες enthaltenen Sub-
iectsbegriff der Deutlichkeit halber

σὺν γέλωτι βαρβαρίζοντες πτηνοὺς ἐκέλευον ζητεῖν στρατιώ-
 7 τας Ἀλέξανδρον, οἵτινες αὐτῷ ἐξαίρησουσι τὸ ὄρος, ὥς τῶν
 δὴ ἐκήρυξεν Ἀλέξανδρος τῷ μὲν πρώτῳ ἀναβάντι δώδεκα
 τάλαντα εἶναι τὸ γέρας, δευτέρῳ δὲ ἐπὶ τούτῳ τὰ δεύτερα
 καὶ τρίτῳ τὰ ἑφεξῆς, ὥς τελευταῖον εἶναι τῷ τελευταίῳ ἀν-
 ελθόντι τριακοσίους Δαρεικοὺς τὸ γέρας. καὶ τοῦτο τὸ
 κήρυγμα παρώξυνεν ἔτι μᾶλλον καὶ ἄλλως τοὺς Μακεδόνας
 ὠρμημένους.

- 19 Ξυνταξάμενοι δὴ ὅσοι πετροβατεῖν ἐν ταῖς πολιορκίαις
 αὐτῶν μεμελετήκησαν, ἐς τριακοσίους τὸν ἀριθμὸν, καὶ πασ-
 σάλους μικροὺς σιδηροὺς, οἷς αἱ σκηναὶ καταπεπήγμεσαν αὐ-
 τοῖς, παρασκευάσαντες, τοῦ καταπηγνύναι αὐτοὺς ἐς τε τὴν
 χιόνα ὅπου πεπηγνύα φανεῖη καὶ εἰ ποῦ τι τῆς χώρας ἐρη-
 μον χιόνος ὑποφαίνεται, καὶ τούτους καλωδίους ἐκ λίνου
 ἰσχυροὺς ἐκδήσαντες τῆς νυκτὸς προὐχώρουν κατὰ τὸ ἀπο-
 2 τομώτατόν τε τῆς πέτρας καὶ ταύτῃ ἀφυλακτότατον. καὶ τού-
 τους τοὺς πασσάλους καταπηγνύντες μὲν εἰς τὴν γῆν, ὅπου
 διαφαίνεται, τοὺς δὲ καὶ τῆς χιόνος ἐς τὰ μάλιστα οὐ θρυφ-
 θησόμενα, ἀνείλκον σφαῖς αὐτοὺς ἄλλοι ἄλλη τῆς πέτρας.

wieder auf; δὲ erklärt sich daraus, dass als Gegensatz gedacht ist: (οἱ βάρβαροι) καίπερ προκληθέντες ἐς ξυμβασιν καὶ προτεινομένου αὐτοῦ σφίσι ὅτι σώοις ὑπάρξει ἐπὶ τὰ σφέτερα ἀπαλλαγῆναι παραδοῦσι τὸ χωρίον, οἱ δὲ σὺν γέλωτι βαρβαρίζοντες — ἐκέλευον. In ähnlicher Weise steht ὁ δὲ nach einem Particip oben c. 2, 5 und I 12, 1 τῇ δὲ ὑστεραίᾳ, καίπερ τετραμένους τὸν μηρὸν ξίφει Ἀλέξανδρος, ὁ δὲ τοὺς τραυματίας ἐπῆλθε. S. auch zu c. 8, 3. — ὥς — οὕσαν. S. z. c. 4, 2. — ὦρα cura, ein öfter bei Herodot vorkommendes Wort.

7. ὥς τελευταῖον εἶναι. Der Zusammenhang lehrt, dass keineswegs allen Stürmenden ein Preis ausgesetzt war, sondern nur den ersten zwölf und zwar in absteigendem Verhältnis (der letzte erhielt ein Talent). Diese Auffassung wird durch Curtius VII 11, 12 bestätigt (der freilich nur von 10 Preisen spricht): *praemium erit ei, qui primus occupaverit verticem, talenta*

X, uno minus accipiet, qui proximus ei venerit, eademque ad decem homines servabitur portio. — Δαρεικοὺς. Hier sind ohne Zweifel die von Dareios zuerst geprägten und nach ihm benannten persischen Goldstateren (στατήρες Δαρεικοί) gemeint, die an Wert 20 attischen Silber-Drachmen, nach unserem Gelde etwa 16 Mark gleich waren (vgl. Hultsch Metrolog. p. 279).

Cap. 19.

1. αὐτῶν. Zur Stellung des partitiven Genetivs vgl. I 15, 3 οἱ πρῶτοι τῶν Μακεδόνων ἀπεκόπησαν, ἄνδρες ἀγαθοὶ γενόμενοι, ὅσοι γε μὴ πρὸς Ἀλέξανδρον πελάζοντα ἀπέκλιναν αὐτῶν. — τοῦ καταπηγνύναι. Wie hier bezeichnet der Genetiv des Infinitivs die beabsichtigte Folge V 7, 3 oft.

2. ἐς τὰ μάλιστα οὐ θρυφθ. „an den Stellen des Schnees, wo ein Lockerwerden am wenigsten zu erwarten war“. — τῆς πέτρας ab-

καὶ τούτων ἐς τριάκοντα μὲν ἐν τῇ ἀναβάσει διεφθάρησαν, ὥστε οὐδὲ τὰ σώματα αὐτῶν ἐς ταφὴν εὐρέθη, ἐμπεσόντα ἄλλη καὶ ἄλλη τῆς χιόνος. οἱ δὲ λοιποὶ ἀναβάντες ὑπὸ τὴν 3 ἔω καὶ τὸ ἄκρον τοῦ ὄρους καταλαβόντες συνδόντας κατέσειον ὡς ἐπὶ τὸ στρατόπεδον τῶν Μακεδόνων, οὕτως αὐτοῖς ἐξ Ἀλεξάνδρου παρηγγεμένον. πέμψας δὲ κήρυκα ἐμβοῆσαι ἐκέλευσε τοῖς προφυλάσσουσι τῶν βαρβάρων μὴ διατρίβειν ἔτι, ἀλλὰ παραδιδόναι σφᾶς· ἐξευρῆσθαι γὰρ δὴ τοὺς πτηνοὺς ἀνθρώπους καὶ ἔχεσθαι ὑπ' αὐτῶν τοῦ ὄρους τὰ ἄκρα· καὶ ἅμα ἐδεικνυεν τοὺς ὑπὲρ τῆς κορυφῆς στρα-
τιώτας.

Οἱ δὲ βάρβαροι ἐκπλαγέντες τῷ παραλόγῳ τῆς ὀψεως 4 καὶ πλείονάς τε ὑποτοπήσαντες εἶναι τοὺς κατέχοντας τὰ ἄκρα καὶ ἀκριβῶς ὠπλισμένους ἐνέδοσαν σφᾶς αὐτούς· οὕτω πρὸς τὴν ὄψιν τῶν ὀλίγων ἐκείνων Μακεδόνων φοβεροὶ ἐγένοντο. ἔνθα δὴ ἄλλων τε πολλῶν γυναικες καὶ παῖδες ἐλήφθησαν καὶ ἡ γυνὴ ἡ Ὁξυάρτου καὶ οἱ παῖδες. καὶ ἦν γὰρ Ὁξυάρτη 5 παῖς παρθένος ἐν ὥρᾳ γάμου, Πωξάνη ὀνόματι, ἣν δὴ καλλίστην τῶν Ἀσιανῶν γυναικῶν λέγουσιν ὀφθῆναι οἱ ξὺν Ἀλεξάνδρῳ στρατεύσαντες μετὰ γε τὴν Δαρείου γυναικα. καὶ ταύτην ἰδόντα Ἀλέξανδρον ἐς ἔρωτα ἐλθεῖν αὐτῆς· ἐρασθέντα δὲ οὐκ ἐθέλησαι ὑβρίσαι καθάπερ αἰχμάλωτον, ἀλλὰ γῆμαι γὰρ οὐκ ἀπαξιῶσαι. καὶ τοῦτο ἐγὼ Ἀλεξάνδρου 6 τὸ ἔργον ἐπαινῶ μᾶλλον τι ἢ μέμφομαι. καίτοι τῆς γε Δαρείου γυναικός, ἡ καλλίστη δὴ ἐλέγετο τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ γυναικῶν, ἡ οὐκ ἦλθεν ἐς ἐπιθυμίαν ἢ καρτερός αὐτοῦ αὐτοῦ ἐρένετο, νέος τε ὢν καὶ τὰ μάλιστα ἐν ἀκμῇ τῆς εὐτυχίας, ὁπότε ὑβρίζουσιν οἱ ἄνθρωποι· ὁ δὲ κατηδέσθη τε καὶ ἐφείσατο, σωφροσύνη τε πολλῇ διαχρώμενος καὶ δό-
ξης ἅμα ἀγαθῆς οὐκ ἀτόπῳ ἐφείσει.

hängig von ἄλλη; vgl. im Folg. ἄλλη καὶ ἄλλη τῆς χιόνος. Andere Adverbien dieser Art, die (meist in localer Bedeutung) mit Genetiv verbunden werden, sind: ἐγγὺς, πρόσω (πρόσῳ), ἐνθεν καὶ ἐνθεν, πέραν, (ἐμ)πρόσθεν, (ἐξ)ὀπίσθεν u. a.

3. συνδόντας. Curtius VII 11, 21 *vela, signum capti verticis*. — παρηγγεμένον. S. z. c. 2, 4.

4. τῷ παραλόγῳ von ὁ παράλογος = τὸ ἀπροσδόκητον. Vgl. c. 26, 4.

6. καρτερός αὐτοῦ. *Sui compos*. Das Gegentheil c. 8, 5 (οὐκ ἐν ἑαυτοῦ εἶναι). — ὁ δὲ steht dem Gedanken nach in Gegensatz zu νέος τε ὢν. S. z. V 10, 1. — οὐκ ἀτόπος völlig angemessen.

- 20 Καὶ τοίνυν καὶ λόγος κατέχει ὀλίγον μετὰ τὴν μάχην ἢ πρὸς Ἰσσοῦ Δαρείῳ τε καὶ Ἀλεξάνδρῳ συνέβη ἀποδράντα ἐλθεῖν παρὰ Δαρείου τὸν εὐνοῦχον τὸν φύλακα αὐτῷ τῆς γυναικός. καὶ τοῦτον ὥς εἶδε Δαρείος, πρῶτα μὲν πνθίσθαι εἰ ζῶσιν αὐτῷ οἱ παῖδες καὶ ἡ γυνή τε καὶ ἡ μήτηρ.
- 2 ὡς δὲ ξώσας τε ἐπύθετο καὶ βασιλίσσαι ὅτι καλοῦνται καὶ ἡ θεραπεία ὅτι ἄμφ' αὐτάς ἐστιν ἥντινα καὶ ἐπὶ Δαρείου ἐθεραπεύοντο, ἐπὶ τῷδε αὖ πνθίσθαι εἰ σωφρονεῖ αὐτῷ ἡ γυνή ἔτι. ὡς δὲ σωφρονοῦσαν ἐπύθετο, αὐτῆς ἐρέσθαι μή τι βίαιον ἐξ Ἀλεξάνδρου αὐτῇ ἐς ὕβριν ξυνέβη· καὶ τὸν εὐνοῦχον ἐπομόσαντα φάναι ὅτι, ὦ βασιλεῦ, οὕτω τοι ὡς ἀπέλιπες ἔχει ἡ σὴ γυνή, καὶ Ἀλέξανδρος ἀνδρῶν ἀριστός
- 3 τέ ἐστι καὶ σωφρονέστατος. ἐπὶ τοῖσδε ἀνατεῖναι Δαρείου ἐς τὸν οὐρανὸν τὰς χεῖρας καὶ εὐχασθαι ὧδε. ἀλλ' ὦ Ζεῦ βασιλεῦ, ὅτῳ ἐπιτέτραπται νέμειν τὰ βασιλείων πράγματα ἐν ἀνθρώποις, σὺ νῦν μάλιστα μὲν ἐμοὶ φύλαξον Περσῶν τε καὶ Μήδων τὴν ἀρχήν, ὥσπερ οὖν καὶ ἔδωκας· εἰ δὲ δὴ ἐγὼ οὐκέτι σοι βασιλεὺς τῆς Ἀσίας, σὺ δὲ μηδενὶ ἄλλῳ ὅτι μὴ Ἀλεξάνδρῳ παραδοῦναι τὸ ἐμὸν κράτος. οὕτως οὐδὲ πρὸς τῶν πολεμίων ἄρα ἀμελεῖται ὅσα σῶφρονα ἔργα.
- 4 Ὁξυνάρτης δὲ ἀκούσας τοὺς παῖδας ἐχομένους, ἀκούσας δὲ καὶ ὑπὲρ Ῥωξάνης τῆς θυγατρὸς ὅτι μέλει αὐτῆς Ἀλεξάνδρῳ, θαρσύνσας ἀφίκετο παρ' Ἀλεξάνδρου, καὶ ἦν ἐν τιμῇ παρ' αὐτῷ, ἥπερ εἰκὸς ἐπὶ ξυντυχίᾳ τοιαύτῃ.

Cap. 20.

1. καὶ τοίνυν und demgemäss dient zur näheren Begründung der eben aufgestellten Behauptung. — πρὸς Ἰσσοῦ. S. II 20, 3. III 1, 2.

2. ἐπὶ Δαρείου. ἐπὶ c. gen. wie häufig in temporaler Bedeutung (= unter D. d. i. auf Anordnung des Dar.). Vgl. II 1, 4 κατὰ τὴν εἰρήνην τὴν ἐπ' Ἀνταλκίδου γενομένην πρὸς βασιλέα Δαρείου. ἐπ' Ἀνταλκίδου unter A. d. i. auf Veranlassung des Ant. — σωφρονεῖν züchtig, treu sein. — μὴ τι. Das eigentlich der directen Frageform angehörende μὴ c. indicat. (= nonne) gebrauchten Spätere auch in der indirecten Frage (= ob nicht etwa). Vgl. VII 24, 3 (μὴ ποτε—ἔδρασε). — φάναι ὅτι. S. z. VII 14, 6. — ἐπὶ τοῖσδε. S. z. c. 9, 2.

3. Ζεῦ βασιλεῦ. So lässt Arrian von dem Standpunkt seines Glaubens aus den Dareios beten. Vgl. Herod. I 131 οἱ Πέρσαι νομίζουσι Διὶ μὲν ἐπὶ τὰ ὑψηλότατα τῶν οὐρῶν ἀναβαλόντες θυσίας ἔρδειν, τὸν κύκλον πάντα τοῦ οὐρανοῦ Δία καλέοντες. Unter Zeus ist die höchste Lichtgottheit Ahuramazda (Ormuzd) zu verstehen, welchen die Perser als Schöpfer des Weltalls verehrten. Zum Gebet des Dareios vgl. Curtius IV 8, 34. *Dū patrii, primum mihi stabilite regnum: deinde, si de me iam transactum est, precor, ne quis potius Asiae rex sit, quam iste tam iustus hostis, tam misericors victor.* — σοι, „nach deinem Willen“. — παραδοῦναι. Infinitiv in der Bedeutung eines gemilderten Imperativs auch V 2, 1. 27, 7. VII 16, 6.

Ἀλέξανδρος δέ, ὡς τὰ ἐν Σογδιανοῖς αὐτῷ διεπέπρακτο, 21 ἐχομένης ἤδη καὶ τῆς πέτρας ἐς Παραϊτάκας προῦχώρει, ὅτι καὶ ἐν Παραϊτάκαις χωρίον τι ὄχυρόν, ἄλλην πέτραν, κατέχειν ἐλέγοντο πολλοὶ τῶν βαρβάρων. ἐκαλεῖτο δὲ αὕτη Χοριήνου ἡ πέτρα· καὶ ἐς αὐτὴν αὐτὸς τε ὁ Χοριήνης ξυμπεφεύγει καὶ ἄλλοι τῶν ὑπάρχων οὐκ ὀλίγοι. ἦν δὲ τὸ 2 μὲν ὕψος τῆς πέτρας ἐς σταδίους εἴκοσι, κύκλος δὲ ἐς ἐξήκοντα· αὕτη δὲ ἀπότομος πάντοθεν, ἄνοδος δὲ ἐς αὐτὴν μία καὶ αὕτη στενὴ τε καὶ οὐκ εὐπορος, οἷα δὴ παρὰ τὴν φύσιν τοῦ χωρίου πεποιημένη, ὥς χαλεπὴν εἶναι καὶ μηδενὸς εἰργοντος καὶ καθ' ἓνα ἀνελθεῖν. φάραγξ δὲ κύκλῳ περιεῖργε τὴν πέτραν βαθεῖα, ὥστε ὅστις προσάξειν στρατιὰν τῇ πέτρᾳ ἐμελλε, πολὺ πρόσθεν αὐτῷ τὴν φάραγγα εἶναι χωστέον, ὥς ἐξ ὀμαλοῦ ὀρμᾶσθαι προσάγοντα ἐς προσβολὴν τὸν στρατόν.

Ἀλλὰ καὶ ὡς Ἀλέξανδρος ἤπτετο τοῦ ἔργου· οὕτω 3 πάντα ὥετο χρῆναι βατὰ τε αὐτῷ καὶ ἐξαιρετέα εἶναι, ἐς τοσόνδε τόλμης τε καὶ εὐτυχίας προῦκεχωρήκει. τέμνων δὴ τὰς ἐλάτας (πολλαὶ γὰρ καὶ ὑπερύψηλοι ἐλάται ἦσαν ἐν κύκλῳ τοῦ ὄρους) κλίμακας ἐκ τούτων ἐποίει, ὥς καθόδου εἶναι ἐς τὴν φάραγγα τῇ στρατιᾷ· οὐ γὰρ ἦν ἄλλως κατελθεῖν ἐς αὐτήν. καὶ τὰς μὲν ἡμέρας αὐτὸς Ἀλέξανδρος 4 ἐφεισθήκει τῷ ἔργῳ, τὸ ἥμισυ τοῦ στρατοῦ ἔχων ἐργαζόμενον· τὰς δὲ νύκτας ἐν μέρει οἱ σωματοφύλακες αὐτῷ εἰργάζοντο Περδίκκας τε καὶ Λεοννάτος καὶ Πτολεμαῖος ὁ Λάγου τῷ λοιπῷ μέρει τῆς στρατιᾶς, τριχῇ διανενεμημένῳ ὅπερ αὐτῷ

Cap. 21.

Einnahme des Chorienesfelsens in Paraetace.

1. καὶ καθ' ἓνα (= selbst einzeln). κατὰ c. acc. in distributiver Bedeutung. S. u. zu 10. — Für περιεῖργε ist mit Krüger περιεῖργε hergestellt.

3. καὶ ὥς. S. z. c. 3, 3. — ὥς c. infin. gebraucht Arrian öfter im Sinne des attischen ὥστε.

4. ἐν μέρει eig. an ihrem Teile d. i. ihrerseits, wenn an jeden die Reihe kam; daher so viel wie „der Reihe nach, einer nach dem andern“ (c. V 18. 7). Die gleiche Bedeutung hat ἐν τῷ μέρει I 12, 9. III 26, 4. VII 9, 4 und κατὰ μέρος V 12, 1. — σωματοφύλακες. Hier sind nicht

die Leibwächter (σωματοφύλακες) im niederen Sinne zu verstehen, welche den König in die Schlacht begleiteten und während derselben um ihn waren (s. z. c. 13, 1), sondern eine besondere Classe der höheren Führerschaft (Stab), welche ebenfalls σωματοφύλακες hießen; sie bildeten die nächste Umgebung des Fürsten. Es gab deren acht (VI 18, 4). Sie hatten im Feld wie im Palast den unmittelbaren Dienst um die Person des Königs, erhöhten seine Sicherheit und den Glanz seiner Hofhaltung, bildeten als Generalstab des königlichen Hauses seine Ratgeber und waren die Träger seiner Botschaften. — τριχῇ. Die

- ἐς τὴν νύκτα ἐπετέτακτο. ἦνυτον δὲ τῆς ἡμέρας οὐ πλέον ἥπερ εἴκοσι πήχεις καὶ τῆς νυκτὸς ὀλίγον ἀποδέον, καίτοι ξυμπάσης τῆς στρατιᾶς ἐργαζομένης· οὕτω τὸ τε χωρίον
- 5 ἄπορον ἦν καὶ τὸ ἔργον ἐν αὐτῷ χαλεπόν. κατιόντες δὲ ἐς τὴν φάραγγα πασσάλους κατεπήγνυνον ἐς τὸ ὄξύτατον τῆς φάραγγος, διέχοντας ἀλλήλων ὅσον ξύμμετρον πρὸς ἰσχύν τε καὶ ξυνοχήν τῶν ἐπιβαλλομένων. ἐπέβαλλον δὲ πλέγματα ἐκ λύγων εἰς γεφύρας μάλιστα ἰδέαν, καὶ ταῦτα ξυνδούντες χοῦν ἄνωθεν ἐπεφόρουν, ὥς ἐξ ὁμαλοῦ γίνεσθαι τῇ στρατιᾷ τὴν πρόσodon τὴν πρὸς τὴν πέτραν.
- 6 Οἱ δὲ βάρβαροι τὰ μὲν πρῶτα κατεφρόνουν ὥς ἀπόρου πάντη τοῦ ἐργειρήματος· ὥς δὲ τοξεύματα ἤδη εἰς τὴν πέτραν ἐξικνούντο καὶ αὐτοὶ ἀδύνατοι ἦσαν ἄνωθεν ἐξείργειν τοὺς Μακεδόνας (ἐπεποίητο γὰρ αὐτοῖς προκαλύμματα πρὸς τὰ βέλη, ὥς ὑπ' αὐτοῖς ἀβλαβῶς ἐργάζεσθαι) ἐκπλαγεῖς ὁ Χοριήνης πρὸς τὰ γιννόμενα κήρυκα πέμπει πρὸς Ἀλέξανδρον, δεόμενος Ὁξυάρτην οἱ ἀναπέμψαι· καὶ πέμπει
- 7 Ὁξυάρτην Ἀλέξανδρος. ὁ δὲ ἀφικόμενος πείθει Χοριήνην ἐπιτρέψαι Ἀλεξάνδρῳ αὐτόν τε καὶ τὸ χωρίον. βία μὲν γὰρ οὐδὲν ὅ τι οὐχ ἄλωτόν εἶναι Ἀλεξάνδρῳ καὶ τῇ στρατιᾷ τῇ ἐκείνου· ἐς πίστιν δὲ ἐλθόντος καὶ φιλίαν, τὴν πίστιν τε καὶ δικαιοσύνην μεγαλωστὶ ἐπῆνει τοῦ βασιλέως, τὰ τ' ἄλλα καὶ τὸ αὐτοῦ ἐν πρώτοις ἐς βεβαίωσιν τοῦ λόγου προφέρων.
- 8 τοῦτοις πεισθεῖς ὁ Χοριήνης αὐτὸς τε ἦκε παρ' Ἀλέξανδρον καὶ τῶν οἰκείων τινὲς καὶ ἐταίρων αὐτοῦ. ἐλθόντι δὲ τῷ Χοριήνῃ φιλάνθρωπά τε ἀποκρινάμενος καὶ πίστιν ἐς φιλίαν

andere Hälfte des Heeres (τὸ λοιπὸν μέρος), welcher der Nachtdienst zufiel, war in drei Abteilungen geteilt, deren jede unter einem besonderen Anführer ein Drittel der Nacht hindurch die Schanzarbeiten ausführte, indem sie sich gegenseitig ablösten.

5. τὸ ὄξύτατον. Vermutlich war dieser abschüssigste und vielleicht durch eine scharf vorspringende Felspitze beengteste Teil zur Ueberbrückung am meisten geeignet. — διέχοντας ἀλλ. ὅσον σύμμετρον (erg. ἦν) πρὸς. Sinn: Die Pflöcke standen so weit von einander ab als es angemessen war mit Rücksicht auf die Schwere (ἰσχύς)

des daraufgeworfenen Erd- und Flechtwerks, welches nicht auseinander fallen durfte, sondern in sich Halt (ξυνοχήν) haben musste. — εἰς γεφύρας ἰδέαν, üblicher wäre γεφύρας τρόπον.

6. ἐξικνούντο. ἐξικνεῖσθαι steht in gleicher Bedeutung c. 26, 3. — ἐκπλαγεῖς πρὸς. Ueber ἐκπλαγήναι πρὸς s. z. c. 4, 4.

7. ἐλθόντος, Χοριήνου. — τὰ τε ἄλλα καὶ τὸ αὐτοῦ, neben den anderen zur Bekräftigung seiner Worte vorgebrachten Beispielen betonte er namentlich (= ἐν πρώτοις imprimis) sein eigenes (τὸ αὐτοῦ).

δοὺς αὐτὸν μὲν κατέχει, πέμψαι δὲ κελεύει τῶν συγκα-
ελθόντων τινὰς αὐτῷ ἐς τὴν πέτραν τοὺς κελεύοντας ἐν-
δοῦναι τὸ χωρίον. καὶ ἐνδίδοται ὑπὸ τῶν ξυμπεφυγόντων, ὥ-
στε καὶ αὐτὸς Ἀλέξανδρος ἀναλαβὼν τῶν ὑπαπιστῶν ἐς
πεντακοσίους ἀνέβη κατὰ θεῶν τῆς πέτρας, καὶ τοσούτου
ἐδέησεν ἀνεπιεικὲς τι ἐς τὸν Χοριήνην ἔργον ἀποδείξασθαι
ὥστε καὶ αὐτὸ τὸ χωρίον ἐκείνο ἐπιτρέπει Χοριήνη καὶ ὑπ-
αρχον εἶναι ὅσων περ καὶ πρόσθεν ἔδωκε.

Ξυνέβη δὲ χειμῶνι τε κακοπαθῆσαι αὐτῷ τὴν στρατιὰν 10
πολλῆς χιόνος ἐπιπεσούσης ἐν τῇ πολιορκίᾳ καὶ ἅμα ἀπορία
τῶν ἐπιτηδείων ἐπέσθησαν. ἀλλὰ Χοριήνης ἐς δίμηνον
σιτία ἔφη δώσειν τῇ στρατιᾷ καὶ ἔδωκε σιτόν τε καὶ οἶνον
τῶν ἐν τῇ πέτρᾳ ἀποθέτων κρέα τε ταριχηρὰ κατὰ σκηνήν.
καὶ ταῦτα δοὺς οὐκ ἔφασκεν ἀναλῶσαι τῶν παρεσκευασμέ-
νων ἐς τὴν πολιορκίαν οὐδὲ τὴν δεκάτην μοῖραν. ἔνθεν
ἐν τιμῇ μᾶλλον τῷ Ἀλεξάνδρῳ ἢν ὥς οὐ πρὸς βίαν μᾶλλον
ἢ κατὰ γνώμην ἐνδοὺς τὴν πέτραν.

Ταῦτα δὲ καταπραξάμενος Ἀλέξανδρος αὐτὸς μὲν ἐς 22
Βάκτρα ἦει. Κράτερον δὲ τῶν ἑταῖρων ἱππέας ἔχοντα ἑξα-
κοσίους καὶ τῶν πεζῶν τὴν τε αὐτοῦ τάξιν καὶ τὴν Πολυ-
σπέρχοντος καὶ Ἀττάλου καὶ τὴν Ἀλκέτα ἐπὶ Κατάνην τε
καὶ Αὐστάνην ἐκπέμπει, οἳ δὴ μόνοι ἔτι ὑπελείποντο ἐν τῇ
Παραϊτακηνῶν χώρα ἀφεςθηκότες. καὶ μάχης γενομένης πρὸς 2
αὐτοὺς καρτερὰς νικᾶσιν οἱ ἀμφὶ Κράτερον τῇ μάχῃ καὶ
Κατάνης μὲν ἀποθνήσκει αὐτοῦ μαχόμενος, Αὐστάνης δὲ
ξυλληφθεὶς ἀνήχθη παρ' Ἀλεξάνδρον· τῶν δὲ ξὺν αὐτοῖς
βαρβάρων ἱππεῖς μὲν ἀπέθανον ἐς ἑκατὸν καὶ εἴκοσι, πεζοὶ
δὲ ἀμφὶ τοὺς χιλίους πεντακοσίους. ταῦτα δὲ ὥς ἐπράχθη
τοῖς ἀμφὶ Κράτερον, καὶ οὗτοι ἐς Βάκτρα ἦσαν. καὶ ἐν
Βάκτροις τὸ ἀμφὶ Καλλισθένην τε καὶ τοὺς παῖδας πάθημα
Ἀλεξάνδρῳ ξυνηνέχθη.

10. καὶ ἅμα ἐπέσθησαν, schliesst sich im Gedanken an κακοπαθῆσαι an, doch ist die Abhängigkeit von συνέβη aufgegeben und mit einem selbständigen Satze fortgeföhren. κατὰ σκηνήν „zeltweise“, κατὰ c. acc. hier in distributiver Bedeutung. Vgl. κατὰ λόχους c. 2, 1. κατὰ πόλεις c. 25, 7. κατ' ἱλιν V 15, 2. — πρὸς βίαν. S. z. c. 13, 2. — κατὰ γνώμην „aus freiem Entschluss“.

Cap. 22.

Alexanders Zug über den Paropamisus nach Indien, seine Ankunft am Fluss Kophen (j. Kabul), wo ihm der indische Fürst Taxiles huldigt.

2. πάθημα. S. c. 11. — ξυνηνέχθη herodoteisch = συνέβη. S. z. c. 14, 4.

- 3 Ἐκ Βάκτρων δὲ ἐξήκοντος ἤδη τοῦ ἤρος ἀναλαβὼν τὴν στρατιὰν προὔχῳρει ὡς ἐπὶ Ἰνδοῦς, Ἀμύνταν ἀπολιπὼν ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Βακτρίων καὶ ξὺν αὐτῷ ἱππέας μὲν τρις-
- 4 χιλίους καὶ πεντακοσίους, πεζοὺς δὲ μυρίους. ὑπερβαλὼν δὲ τὸν Καύκασον ἐν δέκα ἡμέραις ἀφίκετο ἐς Ἀλεξάνδρειαν πόλιν, τὴν κτισθεῖσαν ἐν Παραπαμισάδαις ὅτε τὸ πρῶτον ἐπὶ Βάκτρων ἐστέλλετο. καὶ τὸν μὲν ὑπαρχον ὅστις αὐτῷ ἐπὶ τῆς πόλεως τότε ἐτάχθη παραλύει τῆς ἀρχῆς, ὅτι οὐ
- 5 καλῶς ἐξηγεῖσθαι ἔδοξε· προσκατοικίσας δὲ καὶ ἄλλους τῶν περιοίκων τε καὶ ὅσοι τῶν στρατιωτῶν ἀπόμαχοι ἦσαν ἐς τὴν Ἀλεξάνδρειαν Νικάνορα μὲν, ἓνα τῶν ἐταίρων, τὴν πόλιν αὐτὴν κοσμεῖν ἐκέλευσε· σατράπην δὲ Τυριάσπην κατέστησε τῆς τε χώρας τῆς Παραπαμισαδῶν καὶ τῆς ἄλλης
- 6 ἑστέ ἐπὶ τὸν Κωφῆνα ποταμόν. ἀφικόμενος δὲ ἐς Νίκαιαν πόλιν καὶ τῇ Ἀθηνᾶ θύσας προὔχῳρει ὡς ἐπὶ τὸν Κωφῆνα, προπέμψας κήρυκα ὡς Ταξίλην τε καὶ τοὺς ἐπὶ τὰδε τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ, κελεύσας ἀπαντᾶν ὅπως ἂν ἐκάστοις προχωρή. καὶ Ταξίλης τε καὶ οἱ ἄλλοι ὑπαρχοὶ ἀπήντων, δῶρα τὰ μέγιστα παρ' Ἰνδοῖς νομιζόμενα κομίζοντες, καὶ τοὺς ἐλέφαντας δάσειν ἔφασκον τοὺς παρὰ σφίσιν ὄντας, ἀριθμὸν ἐς πέντε καὶ εἴκοσιν.
- 7 Ἐνθα δὴ διελὼν τὴν στρατιὰν Ἡφαιστίωνα μὲν καὶ Περγόλιν καὶ ἐκπέμπει ἐς τὴν Πενκελαῶτιν χώραν ὡς ἐπὶ τὸν Ἰνδὸν ποταμόν, ἔχοντας τὴν τε Γοργίου τάξιν καὶ Κλείτου καὶ Μελεάγρου καὶ τῶν ἐταίρων ἱππέων τοὺς ἡμίσεας καὶ τοὺς μισθοφόρους ἱππέας ξύμπαντας, προστάξας τὰ τε κατὰ τὴν ὁδὸν χωρία ἢ βίᾳ ἐξαιρεῖν ἢ ὁμολογίᾳ παρίστασθαι· καὶ ἐπὶ τὸν Ἰνδὸν ποταμόν ἀφικομένους παρασκευάζειν ὅσα

4. Καύκασος, der zum Unterschied von dem eigentlichen Kaukasos (zwischen schwarzem und kaspischem Meer) ὁ Ἰνδικός heisst oder Παροπάμισος (j. Hindu-Kusch). — παραλύει. Thuk. VII 16, 1 Νίκαιαν οὐ παρέλυσαν τῆς ἀρχῆς.

6. Νίκαια, j. Begram, Stadt zwischen den Paropamisaden und dem Kophen (j. Kabul), dem westlichen Hauptnebenfluss des Indos. — ὡς Ταξίλην. Vor persönlichen Objecten kann ὡς für πρὸς gebraucht werden. Wie hier V 20, 7 (ὡς Ἀλεξάνδρον). — Nach Curtius VIII 12,

14 (Taxilen regem appellavere populares, sequente nomine imperium in quemcunque transiret) war Taxiles stehender Name der dortigen Fürsten, gleich den Pharaonen in Aegypten. Der damalige Fürst hiess Omphis. S. z. VI 15, 5. — ἐπὶ τὰδε c. gen. s. z. c. 3, 6. — ὅπως ἂν — προχωρή d. h. je nach den zu überwindenden Schwierigkeiten; wie hier c. 16, 3. — τοὺς παρὰ σφίσιν ὄντας „die sie bei sich hatten“. Ueber σφίσι s. z. c. 16, 2.

7. Πενκελαῶτιν. Diese Landschaft lag am östlichen Ufer des Indos

ἐς τὴν διάβασιν τοῦ ποταμοῦ ξύμφορα. ξὺν τούτοις δὲ καὶ
 Ταξίλης καὶ οἱ ἄλλοι ὑπαρχοὶ στέλλονται. καὶ οὗτοι ὥς 8
 ἀφίκοντο πρὸς τὸν Ἰνδὸν ποταμόν, ἐπρασσον ὅσα ἐξ Ἀλε-
 ξάνδρου ἦν τεταγμένα. Ἀστὴς δὲ ὁ τῆς Πευκελαώτιδος
 χώρας ὑπαρχος νεωτερίσας αὐτός τε ἀπόλλυται καὶ τὴν πόλιν
 προσαπώλεσεν ἐς ἥντινα ξυμπεφεύγει. ἐξεῖλον γὰρ αὐτὴν
 ἐν τριάκοντα ἡμέραις προσκαθήμενοι οἱ ξὺν Ἡφαιστίωνι.
 καὶ αὐτὸς μὲν Ἀστὴς ἀποθνήσκει, τῆς πόλεως δὲ ἐτάχθη
 ἐπιμελεῖσθαι Σαργαῖος, ὃς ἔτι πρόσθεν πεφευγὼς Ἀστην
 παρὰ Ταξίλῃν ἡντομολήκει· καὶ τοῦτο ἦν αὐτῷ τὸ πιστὸν
 πρὸς Ἀλέξανδρον.

Ἀλέξανδρος δέ, ἄγων τοὺς ὑπασπιστάς καὶ τῶν ἐταίρων 23
 ἱππέων ὅσοι μὴ ξὺν Ἡφαιστίωνι ἐτετάχατο καὶ τῶν πεξετα-
 ρων καλουμένων τὰς τάξεις καὶ τοὺς τοξότας καὶ τοὺς
 Ἀργιᾶνας καὶ τοὺς ἱππακοντιστάς, προῦχώρει ἐς τὴν Ἀσπα-
 σίων τε καὶ Γουραίων χώραν καὶ Ἀσσακηνῶν. πορευθεὶς 2
 δὲ παρὰ τὸν Χόην καλούμενον ποταμόν ὀρεινὴν τε ὁδὸν
 καὶ τραχεῖαν καὶ τοῦτον διαβάς χαλεπῶς τὸ μὲν πεζῶν τὸ
 πληθὸς βάδην ἐπεσθαί οἱ ἐκέλευσεν· αὐτὸς δὲ ἀναλαβὼν
 τοὺς ἱππέας ξύμπαντας καὶ τῶν πεζῶν τῶν Μακεδόνων ἐς
 ὀκτακοσίους ἐπιβιβάσας τῶν ἵππων ξὺν ταῖς ἀσπίσι ταῖς
 πεζικαῖς σπουδῇ ἤρην, ὅτι τοὺς ταύτῃ οἰκοῦντας βαρβάρους
 ξυμπεφευγέναι ἐς τε τὰ ὄρη τὰ κατὰ τὴν χώραν ἐξηγγέλλετο
 αὐτῷ καὶ ἐς τὰς πόλεις ὅσαι ὀχυραὶ αὐτῶν ἐς τὸ ἀπο-
 μάχεσθαι. καὶ τούτων τῇ πρώτῃ καθ' ὁδὸν πόλει φικισμένη 3
 προσβαλὼν τοὺς μὲν πρὸ τῆς πόλεως τεταγμένους ὥς εἶχεν
 ἐξ ἐφόδου ἐτρέψατο καὶ κατέκλεισεν ἐς τὴν πόλιν· αὐτὸς
 δὲ τιτρώσκεται βέλει διὰ τοῦ θώρακος ἐς τὸν ὦμον· τὸ δὲ
 τραῦμα οὐ χαλεπὸν αὐτῷ ἐγένετο· ὁ γὰρ θώραξ ἔσχε τὸ
 μὴ οὐ διαμπᾶξ διὰ τοῦ ὦμου ἐλθεῖν τὸ βέλος· καὶ Πτολε-
 μαῖος ὁ Λάγρου ἐτρώθη καὶ Λεοννάτος.

(altind. Puschkalawati, j. Paktheli).
 — ἡ Κλείτον. Auch bei uns ist es nicht
 ungewöhnlich, dass Regimenter den
 Namen ihres längst verstorbenen
 Inhabers fortführen dürfen. Vgl. VII
 14, 10.

8. ἔτι πρόσθεν. ἔτι kann, na-
 mentlich in Verbindung mit πρό-
 σθεν, auch schon bedeuten. Wie
 hier oben c. 4, 7.

Cap. 23.

Siegreiche Kämpfe mit den
 Aspasiern. Zug gegen die Assa-
 cener.

2. Χόης (j. Kameh), Nebenfluss
 des Kophēn.

3. τὸ μὴ οὐ. Ueber μὴ οὐ s. z.
 c. 8, 3.

4 Τότε μὲν δὴ ἵνα ἐπιμαχώτατον τοῦ τείχους ἐφαίνετο
 ἐστρατοπεδεύσατο πρὸς τῇ πόλει· τῇ δὲ ὑστεραία ὑπὸ τὴν
 ἑω, διπλοῦν γὰρ τεῖχος περιεβέβλητο τῇ πόλει, ἐς μὲν τὸ
 πρῶτον, ἅτε οὐκ ἀκριβῶς τετελιγμένον, οὐ χαλεπῶς ἐβιά-
 σαντο οἱ Μακεδόνες· πρὸς δὲ τῷ δευτέρῳ ὀλίγον ἀντισχόν-
 τες οἱ βάρβαροι, ὥς αἶ τε κλίμακες προσέκειντο ἤδη καὶ
 ὑπὸ τῶν βελῶν πάντοθεν ἐπιτρώσκοντο οἱ προμαχόμενοι, οὐκ
 ἔμειναν, ἀλλὰ κατὰ τὰς πύλας ὥς ἐπὶ τὰ ὄρη ἐκίπτονται
 5 ἐκ τῆς πόλεως. καὶ τούτων οἱ μὲν ἐν τῇ φυγῇ ἀποθνή-
 σκουσιν· ὅσους δὲ ζῶντας ἔλαβον αὐτῶν, ξύμπαντας ἀπο-
 κτείνουσιν οἱ Μακεδόνες, ὅτι ἐτρώθη ὑπ' αὐτῶν Ἀλέξανδρος,
 ὀργιζόμενοι· οἱ πολλοὶ δὲ ἐς τὰ ὄρη, ὅτι οὐ μακρὰν τῆς
 πόλεως τὰ ὄρη ἦν, ἀπέφυγον· τὴν πόλιν δὲ κατασκάψας
 ἐς Ἀνθακα ἄλλην πόλιν ἤγε. ταύτην δὲ ὁμολογία ἐνδοθεῖ-
 σαν κατασχὼν Κράτερον μὲν ξὺν τοῖς ἄλλοις ἡγεμόσι τῶν
 περὶ καταλείπει αὐτοῦ ἐξαιρεῖν ὅσαι ἂν ἄλλαι πόλεις μὴ
 ἐκοῦσαι προσχωρῶσι καὶ τὰ κατὰ τὴν χώραν ὅπως ξυμ-
 φωρότατον ἐς τὰ παρόντα κοσμεῖν.

24 Αὐτὸς δέ, ἄγων τοὺς ὑπασπιστάς τε καὶ τοὺς τοξότας
 καὶ τοὺς Ἀργιᾶνας καὶ τὴν Κοῖνον τε καὶ Ἀτιάλον τάξιν
 καὶ τῶν ἱππέων τὸ ἄγλημα καὶ τῶν ἄλλων ἐταίρων ἐς τέσ-
 σαρὰς μάλιστα ἱππαρχίας καὶ τῶν ἱπποτοξοτῶν τοὺς ἡμίσεας,
 ὥς ἐπὶ τὸν ποταμὸν τὸν Εὐάσπλα προὔχῳρει, ἵνα ὁ τῶν
 Ἀσπασίων ὑπαρχος ἦν· καὶ διελθὼν πολλὴν ὁδὸν δευτε-
 2 ραῖος ἀφίκετο πρὸς τὴν πόλιν. οἱ δὲ βάρβαροι προσάγοντα
 αἰσθόμενοι Ἀλέξανδρον ἐμπρήσαντες τὴν πόλιν ἐφενγον πρὸς
 τὰ ὄρη. οἱ δὲ ἀμφ' Ἀλέξανδρον εἶχοντο τῶν φεγγόντων

4. τοῦ τείχους von ἵνα abhängig.
 ἵνα c. gen. auch V 11, 1. Vgl. c.
 25, 2 ὁρθίους ποιήσας τοὺς λόχους
 Πτολεμαῖος προσήγεν, ἥπερ ἐπι-
 μαχώτατον τοῦ λόφου ἐφαίνετο.

5. μακρὰν c. gen. wie c. 15, 7.
 V 23, 4. — Ἀνθακα. Die Lage der
 Stadt lässt sich nicht mit Sicherheit
 bestimmen, vielleicht entspricht sie
 dem Acadira des Curtius VIII 37, 19.

Cap. 24.

1. τῶν ἱππέων τὸ ἄγλημα. In der
 schweren Reiterei, die unter der
 Führung der reichen grundherr-

lichen makedonischen Ritter-
 schaft stand, bildete eine eigene, die
 16. Ile (Schwadron), das sogenannte
 ἄγλημα als königliche Reitergarde
 (ἐλὴ βασιλική), an deren Spitze in
 der Regel Alexander selbst zum
 Angriff schritt. Auch sie war ver-
 mutlich aus dem c. 13, 1 erwähnten
 Pagencorps (παῖδες βασιλικοί) ge-
 bildet und ist wie das ἄγλημα der
 Hypaspisten zu Fuss als eine Art
 Leibwache zu Pferd anzusehen. —
 Εὐάσ πλάς ist verdorben; einige
 Handschriften bieten Εὐάσπλα, doch
 existiert ein Fluss dieses Namens
 nicht.

ἔστε ἐπὶ τὰ ὄρη, καὶ φόνος πολὺς γίγνεται τῶν βαρβάρων, πρὶν ἐς τὰς δυσχωρίας φθάσαι ἀπελθόντας.

Τὸν δὲ ἡγεμόνα αὐτὸν τῶν ταύτῃ Ἰνδῶν Πτολεμαῖος 3 ὁ Λάγου πρὸς τινι ἤδη γηλόφῳ κατιδὼν ὄντα καὶ τῶν ὑπασπιστῶν ἔστιν οὓς ἀμφ' αὐτὸν ξὺν πολὺ ἐλάττοσιν αὐτὸς ὢν ὁμῶς ἐδίωκεν ἔτι ἐκ τοῦ ἵππου· ὥς δὲ χαλεπὸς ὁ γηλόφος τῷ ἵππῳ ἀναδραμεῖν ἦν, τοῦτον μὲν αὐτοῦ καταλείπει, παραδούς τινι τῶν ὑπασπιστῶν ἄγειν· αὐτὸς δὲ ὥς εἶχε πεξὸς τῷ Ἰνδῷ εἶπετο. ὁ δὲ ὥς πελάζοντα ἤδη κατεῖδε 4 τὸν Πτολεμαῖον, αὐτὸς τε μεταβάλλει ἐς τὸ ἔμπαλιν καὶ οἱ ὑπασπισταὶ ξὺν αὐτῷ. καὶ ὁ μὲν Ἰνδὸς τοῦ Πτολεμαίου διὰ τοῦ θώρακος παῖει ἐκ χειρὸς ἐς τὸ στήθος ξυστῶ μακροῦ, καὶ ὁ θώραξ ἔσχε τὴν πληγὴν· Πτολεμαῖος δὲ τὸν μηρὸν διαμπαῖς βαλὼν τοῦ Ἰνδοῦ καταβάλλει τε καὶ σκυλεύει αὐτόν. ὥς δὲ τὸν ἡγεμόνα σφῶν κείμενον οἱ ἀμφ' αὐτὸν εἶδον, 5 οὗτοι μὲν οὐκέτι ἔμενον· οἱ δὲ ἐκ τῶν ὀρώων αἰρόμενον τὸν νεκρὸν τοῦ ὑπάρχου ἰδόντες πρὸς τῶν πολεμίων ἡλγησάν τε καὶ καταδραμόντες ξυνάπτουσιν ἐπ' αὐτῷ μάχην καρτεράν πρὸς τῷ γηλόφῳ. ἤδη γὰρ καὶ Ἀλέξανδρος ἔχων τοὺς ἀπὸ τῶν ἵππων καταβεβηκότας πεξοὺς πρὸς τῷ γηλόφῳ ἦν. καὶ οὗτοι ἐπιγενόμενοι μόγις ἐξέωσαν τοὺς Ἰνδοὺς ἐς τὰ ὄρη καὶ τοῦ νεκροῦ ἐκράτησαν.

Ἵπερβαλὼν δὲ τὰ ὄρη Ἀλέξανδρος ἐς πόλιν κατήλθεν ἥ 6 ὄνομα ἦν Ἀριγαῖον· καὶ ταύτην καταλαμβάνει ἐμπερησμένην ὑπὸ τῶν ἐνοικούντων καὶ τοὺς ἀνθρώπους πεφευγότας. ἐνταῦθα δὲ ἀφίκοντο αὐτῷ καὶ οἱ ἀμφὶ Κράτερον ξὺν τῇ στρατιᾷ, πεπραγμένων σφίσι ξυμπάντων ὅσα ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἐτέτακτο. ταύτην μὲν δὴ τὴν πόλιν, ὅτι ἐν ἐπικαίρῳ χωρίῳ ἐδόκει οἰκείσθαι, 7 ἐκτειχίσαι τε προστάσσει Κρατέρῳ καὶ ξυνοικίσαι ἐς αὐτὴν τοὺς τε προσχώρους ὅσοι ἐθελονταὶ καὶ εἰ δὴ τινες ἀπόμαχοι τῆς στρατιᾶς. αὐτὸς δὲ προῦχώρει ἵνα ξυμπεφευγῆναι ἐπυνθάνετο τοὺς πολλοὺς τῶν ταύτῃ βαρβάρων. ἐλθὼν δὲ πρὸς τι ὄρος κατεστρατοπέδευσεν ὑπὸ ταῖς ὑπωρείαις τοῦ ὄρους.

2. ἔστε ἐπὶ τὰ ὄρη gehört zu εἶχοντο.

3. ἔτι ἐκ τοῦ ἵππου noch, nämlich anfänglich.

4. μεταβάλλεται schreibt Krüger für μεταβάλλει mit Berufung auf IV 26, 2. VI 7, 4. — ἔσχε (= ἀν-

έσχε) hielt aus. Vgl. I 15, 8 καὶ τοῦ μὲν κράνους τι ἀπέθρανσε, τὴν πληγὴν δὲ ἔσχε τὸ κράνος.

6. Ἀριγαῖον. Eine sonst nirgends genannte Stadt Indiens.

7. ὅσοι ἐθελονταὶ erg. ἐπυνόκησαν. — ὑπωρεῖαις. Wiewol ὑπωρεῖα zu-

- 8 Καὶ ἐν τούτῳ Πτολεμαῖος ὁ Λάγου ἐκπεμφθεὶς μὲν ὑπὸ
 Ἀλεξάνδρου ἐς προνομίην, προελθὼν δὲ προσωτέρω αὐτὸς
 ξὺν ὀλίγοις ὥς ἐς κατασκοπὴν, ἀπαγγέλλει Ἀλεξάνδρῳ πυρὰ
 κατιδεῖν τῶν βαρβάρων πλείονα ἢ ἐν τῷ Ἀλεξάνδρου στρατο-
 9 πέδῳ. καὶ Ἀλέξανδρος τῷ μὲν πλήθει τῶν πυρῶν ἡπί-
 στησεν· εἶναι δὲ τι ξυνεστηκὸς τῶν ταύτῃ βαρβάρων αἰσθό-
 μενος μέρος μὲν τῆς στρατιᾶς αὐτοῦ καταλείπει πρὸς τῷ
 ὄρει ὥς εἶχον ἐστρατοπεδευμένους· αὐτὸς δὲ ἀναλαβὼν ὅσοι
 ἀποχωρῶντες ἐς τὰ ἀπηγγελέμενα ἐφαίνοντο, ὥς πλησίον ἦδη
 10 ἀφώρων τὰ πυρὰ, τριχῇ διανέμει τὴν στρατιάν. καὶ τῷ
 μὲν ἐνὶ ἐπέταξε Λεοννάτου τὸν σωματοφύλακα, ξυντάξας
 αὐτῷ τὴν τε Ἀττάλου καὶ τὴν Βαλάκρου τάξιν· τὴν δευ-
 τέραν δὲ μοῖραν Πτολεμαίῳ τῷ Λάγου ἄγειν ἔδωκε, τῶν τε
 ὑπασπιστῶν τῶν βασιλικῶν τὸ τρίτον μέρος καὶ τὴν Φιλίπ-
 που καὶ Φιλώτα τάξιν καὶ δύο χιλιαρχίας τῶν τοξοτῶν καὶ
 τοὺς Ἀγριᾶνας καὶ τῶν ἱππέων τοὺς ἡμίσεας· τὴν δὲ τρίτην
 μοῖραν αὐτὸς ἦγεν ἵνα οἱ πλείστοι τῶν βαρβάρων ἐφαίνοντο.
- 25 Οἱ δὲ ὥς ἦσθοντο προσάγοντας τοὺς Μακεδόνας, κατ-
 εἶχον γὰρ χωρία ὑπερδέξια, τῷ τε πλήθει σφῶν θαρσύναντες
 καὶ τῶν Μακεδόνων, ὅτι ὀλίγοι ἐφαίνοντο, καταφρονήσαντες
 ἐς τὸ πεδῖον ὑποκατέβησαν· καὶ μάχη γίνεταί καρτερὰ.
 2 ἀλλὰ τούτους μὲν οὐ ξὺν πόνῳ ἐνίκα Ἀλέξανδρος· οἱ δὲ
 ἀμφὶ Πτολεμαῖον οὐκ ἐν τῷ ὁμαλῷ παρατάξαντο, ἀλλὰ γή-
 λοφον γὰρ κατεῖχον οἱ βάρβαροι, ὁρθίους ποιήσας τοὺς λό-
 χους Πτολεμαῖος προσῆγεν ἥπερ ἐπιμαχώτατον τοῦ λόφον
 ἐφαίνετο, οὐ πάντῃ τὸν λόφον κυκλωσάμενος, ἀλλ' ἀπο-
 λιπὼν, εἰ φεύγειν ἐθέλοιεν οἱ βάρβαροι, χώραν αὐτοῖς ἐς τὴν
 3 φρυγὴν. καὶ γίνεταί καὶ τούτοις μάχη καρτερὰ τοῦ χωρίου

sammengesetzt aus ὑπό und ὄρος, so wird dennoch meist noch τοῦ ὄρους hinzugefügt; vgl. Herod. II 158 τούτου τοῦ οὐρεος παρὰ τὴν ὑπαρῆν, ebenso IV 23. Aehnlich ἡ ἀκρόρεια τοῦ ὄρους (= Bergspitze).

9. ξυνεστηκὸς τι = ἀθρόον τι „eine zusammenhaltende, vereinigte Truppenabteilung“ oppos. τὸ διαλυθῆν. Vgl. Xen. Anab. VII 6, 25 οὔτε γὰρ ἱππικὸν οὔτε πελταστικὸν ἔτι ἐγὼ συνεστηκὸς κατέλαβον

παρ' οὖν. — ἀποχωρῶντες ἐς τὰ ἀπηγγελέμενα „so viel ihm auf die eingelaufenen Nachrichten zu einem erfolgreichen Kampf nothwendig erschienen“.

Cap. 25.

2. ἀλλὰ verb. mit προσῆγεν. — ὁρθίους ποιήσας τοὺς λόχους. Er bildete Colonnen mit grösserer Tiefe als Breite. S. z. c. 4, 7. — τοῦ λόφον hängt von ἥπερ ab. S. z. c. 23, 4.

τῇ χαλεπότητι καὶ ὅτι οὐ κατὰ τοὺς ἄλλους τοὺς ταύτη
βαρβάρους οἱ Ἰνδοί, ἀλλὰ πολὺ δὴ τι ἀλκιμώτατοι τῶν
προσχώρων εἰσίν. ἐξεώσθησαν δὲ καὶ οὗτοι ἀπὸ τοῦ ὄρους
ὑπὸ τῶν Μακεδόνων· καὶ οἱ ἀμφὶ Ἀσπιδόχου τῇ τρίτῃ
μοίρᾳ τῆς στρατιᾶς ὡσανύτως ἔπραξαν· ἐνίκων γὰρ καὶ
οὗτοι τοὺς κατὰ σφᾶς. καὶ λέγει Πτολεμαῖος ἀνθρώπους 4
μὲν ληφθῆναι τοὺς πάντας ὑπὲρ τετρακισμυρίους, βοῶν δὲ
ὑπὲρ τὰς τρεῖς καὶ εἴκοσι μυριάδας· καὶ τούτων τὰς καλ-
λίστας ἐπιλεξάμενον Ἀλέξανδρον, ὅτι διαφέρουσαι αὐτῷ κάλ-
λει τε καὶ μεγέθει ἐφαίνοντο, πέμψαι ἐθέλειν ἐς Μακεδονίαν
ἐργάζεσθαι τὴν χώραν.

Ἐντεῦθεν ἐπὶ τὴν τῶν Ἀσπιδόχων χώραν ἦγεν· τούτους 5
γὰρ ἐξηγγέλλετο παρεσκευάσθαι ὡς μαχουμένους, ἱππέας
μὲν ἐς δισμυρίους ἔχοντας, πεζοὺς δὲ ὑπὲρ τοὺς τρισμυρίους,
τριάκοντα δὲ ἐλέφαντας. Κράτερος μὲν δὴ, ἐκτετειχικῶς ἤδη
τὴν πόλιν ἐφ' ἧς τῷ οἰκισμῷ κατελέλειπτο, τοὺς τε βαρύ-
τερον ὠπλισμένους τῆς στρατιᾶς Ἀλεξάνδρῳ ἦγεν καὶ τὰς
μηχανάς, εἴ ποιν πολιορκίας δεήσειεν. αὐτὸς δὲ Ἀλέξανδρος, 6
τοὺς τε ἑταίρους ἱππέας ἄγων καὶ τοὺς ἱππακοντιστὰς καὶ τὴν
Κοῖνον καὶ Πολυσπέρχοντος τάξιν καὶ τοὺς Ἀργιᾶνας καὶ τοὺς
ψιλοὺς καὶ τοὺς τοξότας, ἦει ὡς ἐπὶ τοὺς Ἀσπιδόχους·
ἦγε δὲ διὰ τῆς Γουραίων χώρας. καὶ τὸν ποταμὸν τὸν 7
ἐπώνυμον τῆς χώρας τὸν Γουραῖον χαλεπῶς διέβη, διὰ
βαθύτητά τε καὶ ὅτι ὀξὺς ὁ ῥοὺς ἦν αὐτῷ καὶ οἱ λίθοι
στρογγύλοι ἐν τῷ ποταμῷ ὄντες σφαλεροὶ τοῖς ἐπιβαίνουσιν
ἐγίνοντο. οἱ δὲ βάρβαροι ὡς προσάγοντα ἤσθοντο Ἀλέ-
ξανδρον, ἀθροοὶ μὲν ἐς μάχην καταστῆναι οὐκ ἐτόλμησαν·

3. τῇ χαλεπότητι καὶ ὅτι. Einem
causalen Dativ ein Satz mit ὅτι an-
geschlossen. Vgl. unten 7 und VI
25, 2 ἀπορία τε καὶ ὅτι κατέκο-
πτον. — κατὰ τοὺς ἄλλους. κατὰ
c. acc. in der Bedeutung gemäss,
vergleichbar auch c. 16, 7. Vgl.
I 26, 4 καὶ ἐκ τούτου οὐ κατὰ
τοὺς ἄλλους προσχώρων οἱ
Σιδῆται ἐβαρβάρουν. — ἀλκιμώτα-
τοι τῶν προσχώρων kurz statt:
ἀλκιμώτεροι καὶ ἀλκιμώτατοι τῶν
προσχώρων. Zu diesem Gebrauch
des Superlativs in Verbindung mit
einem partitiven Genetiv vgl. V
4, 4 τὰ πολέμια πόλιν τι γενναί-
οτατοι τῶν γε δὴ τότε ἐποίων τῆς

Ἀσίας. Aehnlich VI 8, 7. — τοὺς
κατὰ σφᾶς (= αὐτούς) „die ihnen
gegenüberstehenden“. Vgl. c. 27, 3.
V 17, 2 (ἐπιτίθεται τοῖς καθ' αὐ-
τόν). Ueber diesen Gebrauch des
persönlichen Pronomens der dritten
Person (σφᾶς) s. z. c. 16, 2.

5. ἐφ' ἧς τῷ οἰκισμῷ. Die Prae-
position gehört zum Dativ; über-
haupt kann der Genetiv gleich nach
der Praeposition vor dem ihn re-
gierenden Nomen eintreten.

6. καὶ τοὺς ψιλοὺς ist für das
unverständliche τοὺς χιλιούς ge-
schrieben (s. c. 30, 6).

7. διὰ βαθύτητα καὶ ὅτι s. o. z.
3. — σφαλεροὶ ἐγίνοντο. Vgl. Xen.

διαλυθέντες δὲ ὡς ἕκαστοι κατὰ πόλεις ταύτας ἐπενόουν ἀπομαχόμενοι διασώζειν.

- 26 Καὶ Ἀλέξανδρος πρῶτα μὲν ἐπὶ Μάσσαγα ἦγε, τὴν μεγίστην τῶν ταύτῃ πόλεων. ὡς δὲ προσῆγεν ἤδη τοῖς τείχεσι, θαρρήσαντες οἱ βάρβαροι τοῖς μισθοφόροις τοῖς ἐκ τῶν πρόσω Ἰνδῶν, ἦσαν γὰρ οὗτοι ἐς ἑπτακισχιλίους, ὡς στρατοπεδενομένους εἶδον τοὺς Μακεδόνας, δρόμῳ ἐπ' αὐ-
 2 τοὺς ἦσαν. καὶ Ἀλέξανδρος ἰδὼν πλησίον τῆς πόλεως ἐσομένην τὴν μάχην, προσωτέρῳ ἐκκαλέσασθαι αὐτοὺς βου-
 ληθεὶς τῶν τευχῶν, ὡς εἰ τροπὴ γίνοιτο, ἐγίνωσκε γὰρ ἐσομένην, μὴ δι' ὀλίγου ἐς τὴν πόλιν καταφυγόντες εὐμαρῶς διασώζονται, ὡς ἐκθέοντας εἶδε τοὺς βαρβάρους, μεταβαλλο-
 μένους κελεύει τοὺς Μακεδόνας ὀπίσω ἀποχωρεῖν ὡς πρὸς γήλοφόν τινα, ἀπέχοντα ἀπὸ τοῦ χωρίου ἵνα περ στρατο-
 3 πεδεύειν ἐγνώκει ἐπτά πον μάλιστα σταδίου. καὶ οἱ πολέ-
 μιοι ἀναθαρσύναντες, ὡς ἐγκεκλιότων ἤδη τῶν Μακεδόνων, δρόμῳ τε καὶ ξὺν οὐδενὶ κόσμῳ ἐφέροντο ἐς αὐτούς. ὡς δὲ ἐξικνεῖτο ἤδη τὰ τοξεύματα, ἐνταῦθα Ἀλέξανδρος ἀπὸ ξυνθήματος ἐπιστρέψας ἐς αὐτοὺς τὴν φάλαγγα δρόμῳ ἀν-
 επῆγε. πρῶτοι δὲ οἱ ἱππακοντισταὶ τε αὐτῷ καὶ οἱ Ἀργῖαινες καὶ οἱ τοξοὶ ἐκδραμόντες ξυνέμιξαν τοῖς βαρβάροις· αὐτὸς
 4 δὲ τὴν φάλαγγα ἐν τάξει ἦγεν. οἱ δὲ Ἰνδοὶ τῷ τε παρα-
 λόγῳ ἐκπλαγέντες καὶ ἅμα ἐν χερσὶ γεγεννημένης τῆς μάχης

Anab. IV 3, 6 τραχὺς ἦν ὁ ποταμὸς μεγάλους λίθοις καὶ ὀλισθηροῖς und Curtius IV 9, 18 *gradum firmare vix poterant, quum modo saxa lubrica vestigium fallerent, modo rapidior unda subduceret*. — ὡς ἕκαστοι κατὰ πόλεις in suam quisque civitatem. Ueber das distributive κατὰ s. z. c. 21, 10. — ἀπομαχόμενοι. ἀπομάχεσθαι von einem höheren Standpunct herab kämpfen. Wie hier I 1, 7. Vgl. Xen. Cyrop. III 1, 1 ἐμελλε τὰ βασίλεια οἰκοδομεῖν ὡς ἂν ἱκανὰ ἀπομάχεσθαι εἴη.

Cap. 26.

Einnahme der Stadt Massaga. Die treulosen indischen Miets-
 truppen werden auf der ver-
 suchten Flucht niedergehauen.

1. Μάσσαγα. Hauptstadt der
 Assacener. Ihre feste Lage be-

schreibt des genaueren Curtius VIII 10, 22.

2. δι' ὀλίγον hier vom räum-
 lichen Abstand (von der Stadt)
 wie διὰ μακροῦ „aus weiter Ent-
 fernung“ I 19, 6 ὑδρεύεσθαι ἀπὸ
 τοῦ Μαιάνδρου ποταμοῦ τῶν ἐκ-
 βολῶν διὰ μακροῦ ἠναγκάζοντο.
 δι' ὀλίγον in temporaler Bedeutung
 (= binnen kurzem) V 7, 5 (oppos.
 διὰ μακροῦ V 2, 6), διὰ τοσούτου
 nach (Verlauf) so langer Zeit VII
 30, 2.

3. ξὺν οὐδενὶ κόσμῳ sonst meist
 ohne Praeposition wie c. 5, 7. —
 ἀπὸ ξυνθήματος. S. z. c. 4, 4. —
 ἐν τάξει noch in geschlossenen Co-
 lonnen.

4. τῷ τε παραλόγῳ. S. z. c. 20, 4.
 ἐντεῦθεν hierauf; üblicher wäre
 in diesem (temporalen) Sinne ἐν-
 ταῦθα; doch vgl. Xen. Anab. II 2, 7.

ἐγκλίναντες ἔφευγον ἐς τὴν πόλιν. καὶ ἀπέθανον μὲν αὐ-
τῶν ἀμφὶ τοὺς διακοσίους, οἱ δὲ λοιποὶ ἐς τὰ τείχη κατ-
εκλείσθησαν. καὶ Ἀλέξανδρος προσῆγε τῷ τείχει τὴν φά-
λαγγα, καὶ ἐντεῦθεν τοξεύεται μὲν ἀπὸ τοῦ τείχους ἐς τὸ
σφυρὸν οὐ χалеπῶς. ἐπαγαγὼν δὲ τὰς μηχανὰς τῇ ὕστε- 5
ραίᾳ τῶν μὲν τειχῶν τι εὐμαρῶς κατέσεισε· βιαζομένους δὲ
ταύτῃ τοὺς Μακεδόνας ἢ παρερρηκτο τοῦ τείχους οὐκ ἀτόλμως
οἱ Ἴνδοι ἡμύνοντο, ὥστε ταύτῃ μὲν τῇ ἡμέρᾳ ἀνεκαλέσατο
τὴν στρατιάν. τῇ δὲ ὕστεραίᾳ τῶν τε Μακεδόνων αὐτῶν
ἢ προσβολῇ καρτερωτέρα ἐγίνετο καὶ πύργος ἐπήχθη ξύλινος
τοῖς τείχεσιν, ὅθεν ἐκτοξεύσαντες οἱ τοξόται καὶ βέλη ἀπὸ
μηχανῶν ἀφιέμενα ἀνέστελλον ἐπὶ πολὺ τοὺς Ἴνδους. ἀλλ'
οὐδ' ὥς βιάσασθαι εἶσω τοῦ τείχους οἶοι τε ἐρένοντο.

Τῇ δὲ τρίτῃ προσαγαγὼν αὖτις τὴν φάλαγγα καὶ ἀπὸ 6
μηχανῆς γέφυραν ἐπιβαλὼν τοῦ τείχους ἢ παρερρωγὸς ἦν,
ταύτῃ ἐπῆγε τοὺς ὑπασπιστάς, οἵπερ αὐτῷ καὶ Τύρον ὡς-
αὐτως ἐξεῖλον. πολλῶν δὲ ὑπὸ προθυμίας ὠθουμένων ἄχθος
λαβοῦσα μεῖζον ἢ γέφυρα κατερράγη καὶ πίπτουσι ξὺν αὐτῇ
οἱ Μακεδόνες. οἱ δὲ βάρβαροι ἰδόντες τὸ γιννόμενον λίθους 7
τε ξὺν βοῇ ἀπὸ τῶν τειχῶν καὶ τοξεύμασι καὶ ἄλλῳ ὅτῳ
τις μετὰ χειρὸς ἔχων ἐτύγγανεν ἢ ὅτῳ τις ἐν τῷ τότε
ἐλαβεν ἐξηκόντιζον ἐς τοὺς Μακεδόνας· οἱ δὲ καὶ κατὰ
θύρας, αἵτινες αὐτοῖς κατὰ τὰ μεσοπύργια μικραὶ ἦσαν, ἐκ-
θέοντες ἐκ χειρὸς ἔπαιον τεταραγμένους.

Ἀλέξανδρος δὲ πέμπει Ἀλκίταν ξὺν τῇ αὐτοῦ τάξει τοὺς 27
τε κατατετρωμένους ἀναλαβεῖν καὶ ὅσοι προσεμάχοντο ἐπ-
ανακαλέσασθαι ὡς ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. καὶ τῇ τετάρτῃ

5. βιαζομένους. βιάζεσθαι „mit Gewalt andrängen“ wie c. 30, 2. — ἢ verbinde mit τείχους, vgl. c. 25, 2 ἢ περ τοῦ λόφου. — παρερρηκτο. S. z. c. 3, 1. — ἐκτοξεύσαντες οἱ τοξόται καὶ βέλη ἀφιέμενα, eine ähnliche Verbindung s. c. 30, 1. — οὐδ' ὥς. S. z. c. 3, 3.

6. γέφυραν ἐπιβαλὼν. Ebenso liess Alexander bei der Erstürmung von Tyros (s. das Folg.) Fallbrücken auf die Breschen werfen (II 22, 7 τότε μὲν δὴ ὅσον ἐπιβαλὼν γε-
φύρας ἢ ἐρήριπτο τοῦ τείχους, ἀπ-
επειράθη ἐς ὀλίγον τῆς προσβολῆς). Für γέφυρα ist c. 27, 1 ἐπιβάθρα

gesetzt. — τοῦ τείχους abhängig von ἢ wie oben 5. — παρερρωγὸς in gleichem Sinne ist II 23, 1 τὸ παρερρηγμένον gesetzt. S. z. c. 3, 1. — Τύρον. S. II 23, 4 ff.

7. ἄλλῳ ὅτῳ τις — ἔχων, eine bei diesem Relativpronomen ziemlich ungewöhnliche Assimilation. — κατὰ θύρας, über den fehlenden Artikel s. z. c. 8, 9. — μεσοπύργια was II 23, 6 und bei Thuk. III 23 μετα-
πύργιον heisst (= paries intergeri-
vus Plin. 35, 14 Courtine). — ἐκ χειρὸς im Handgemenge. Vgl. Xen. Hellen. VII 2, 14 ἐκ χειρὸς ἐμάχοντο. Bei Arrian noch VII 10, 2.

ὡσαύτως ἐπ' ἄλλης μηχανῆς ἄλλη ἐπιβάθρα αὐτῷ προσήγετο πρὸς τὸ τεῖχος.

2 Καὶ οἱ Ἰνδοί, ἕως μὲν αὐτοῖς ὁ ἡγεμὼν τοῦ χωρίου περιῆν, ἀπεμάχοντο καρτερῶς· ὥς δὲ βέλει ἀπὸ μηχανῆς τυπεῖς ἀποθνήσκει ἐκεῖνος, αὐτῶν τε οἱ μὲν τινες πεπτω-
3 καὶ ἀπόμαχοι ἦσαν, ἐπεκηρυκεύοντο πρὸς Ἀλέξανδρον. τῷ δὲ ἀσμένῳ γίνεται ἄνδρας ἀγαθοὺς διασῶσαι· καὶ ξυμβαίνει ἐπὶ τῷδε Ἀλέξανδρος τοῖς μισθοφόροις Ἰνδοῖς ὡς κατα-
ταχθέντας ἐς τὴν ἄλλην στρατιὰν ξὺν αὐτῷ στρατεύεσθαι. οἱ μὲν δὴ ἐξῆλθον ξὺν τοῖς ὅπλοις, καὶ κατεστρατοπέδευσαν κατὰ σφᾶς ἐπὶ γηλόφῳ ὃς ἦν ἀντίπορος τοῦ τῶν Μακεδό-
νων στρατοπέδου. νυκτὸς δὲ ἐπενόουν δρασμῷ διαχωρησάμενοι ἐς τὰ σφέτερα ἦθ' ἀπαναστῆναι, οὐκ ἐθέλοντες ἐναντία
4 αἰρεσθαι τοῖς ἄλλοις Ἰνδοῖς ὅπλα. καὶ ταῦτα ὡς ἐξηγγέλθη Ἀλεξάνδρῳ, περιστήσας τῆς νυκτὸς τῷ γηλόφῳ τὴν στρατιὰν πᾶσαν κατακόπτει τοὺς Ἰνδοὺς ἐν μέσῳ ἀπολαβῶν, τὴν τε πόλιν αἰρεῖ κατὰ κράτος, ἐρημωθείσαν τῶν προμαχομένων, καὶ τὴν μητέρα τὴν Ἀσσακήνου καὶ τὴν παῖδα ἔλαβεν. ἀπ-
έθανον δὲ ἐν τῇ πάσῃ πολιορκίᾳ τῶν ξὺν Ἀλεξάνδρῳ ἐς πέντε καὶ εἴκοσιν.

5 Ἐνθεν δὲ Κοῖνον μὲν ὡς ἐπὶ Βάξιρα ἐκπέμπει, γνώμην ποιησάμενος ὅτι μαθόντες τῶν Μασσάγων τὴν ἄλωσιν ἐν-
δῶσουσι σφᾶς αὐτούς. Ἀτταλον δὲ καὶ Ἀλκétαν καὶ Δημή-
τριον τὸν ἱππάρχην ἐπὶ Ὄρα στέλλει, ἄλλην πόλιν, παρ-
αγγείλας περικτεχίζειν τὴν πόλιν ἔστ' ἂν ἀφίκηται αὐτός.
6 καὶ γίγνεται ἐκδρομὴ τῶν ἐκ τῆς πόλεως ἐπὶ τοὺς ἀμφὶ Ἀλκétαν. οὐ χαλεπῶς δὲ τρεψάμενοι αὐτοὺς οἱ Μακεδόνες εἶσω τοῦ τεύχους ἐς τὴν πόλιν ἀποστρέφουσι. καὶ Κοῖνῳ

Cap. 27.

1. ἐπιβάθρα. S. z. c. 26, 6.

3. ἀσμένῳ γίνεται. S. z. c. 9, 5.
— ἐπὶ τῷδε ea conditione ut auch I 19, 6 (σπένδεται πρὸς ἐπὶ τῷδε ὡς αὐτῷ ξυστρατεύειν). — κατὰ σφᾶς. S. z. c. 25, 3 (ἐνίκων οὗτοι τοὺς κατὰ σφᾶς). — διαχωρησάμενοι hier in anderer Bedeutung als c. 8, 9. — ἦθ'. S. z. c. 15, 5.

4. κατακόπτει. Plut. Alex. 59 rügt dieses Verfahren (τοῦτο τοῖς πολέμικοις ἔργοις αὐτοῦ τάλλα νο-

μίμως καὶ βασιλικῶς πολέμησαντος ὡς κηλὶς πρόσσεστιν). — τὴν μητέρα τὴν Ἀσσακήνου. Curtius VIII 10, 22 ipse ad Mazagas venit. Nuper Assacano, cuius regnum fuerat, demortuo regioni ubique praeerat mater eius Cleophris.

5. Βάξιρα, Stadt diesseits des Indus, deren Lage sich nicht genau bestimmen lässt; dasselbe gilt von dem gleich im folgenden erwähnten Ὄρα. — γνώμην ποιησάμενος. γνώμην ποιείσθαι sic eine Meinung bilden auch c. 29, 5.

οὐ προχωρεῖ τὰ ἐν τοῖς Βαζίοις, ἀλλὰ πιστεύοντες γὰρ τοῦ χωρίου τῇ ὀχυρότητι, ὅτι ὑπερύψηλόν τε ἦν καὶ πάντῃ ἀκριβῶς τετειχισμένον, οὐδὲν ξυμβατικὸν ἐνεδίδοσαν.

Ταῦτα μαθὼν Ἀλέξανδρος ὥρμητο μὲν ὡς ἐπὶ Βάξιρα· 7 γνούς δὲ ὅτι τῶν προσοίκων τινὲς βαρβάρων παριέναι ἐς τὰ Ὄρα τὴν πόλιν λαθόντες μέλλουσι, πρὸς Ἀβισάρου ἐπὶ τῷδε ἐσταλμένοι, ἐπὶ τὰ Ὄρα πρῶτον ἦγε· Κοῖνον δὲ ἐπιτειχίσαι τῇ πόλει τῶν Βαζίων καρτερόν τι χωρίον προσέταξε, καὶ ἐν τούτῳ φυλακὴν καταλιπόντα ἀποχωρῶσαν, ὡς μὴ ἄδεια εἴη τοῖς ἐν τῇ πόλει χρῆσθαι τῇ χώρᾳ, αὐτὸν ἄγοντα τῆς στρατιᾶς τὴν λοιπὴν παρ' αὐτὸν ἰέναι. οἱ δὲ ἐκ τῶν 8 Βαζίων ὡς εἶδον ἀπιόντα ξὺν τῷ πλείστῳ τῆς στρατιᾶς τὸν Κοῖνον, καταφρονήσαντες τῶν Μακεδόνων, ὡς οὐ γενομένων ἂν σφισιν ἀξιωμαχῶν, ἐπεκθέουσιν ἐς τὸ πεδίον· καὶ γίνε-
ται αὐτῶν μάχη καρτερά. καὶ ἐν ταύτῃ λίπτουσι μὲν τῶν βαρβάρων ἐς πεντακοσίους, ζῶντες δὲ ἐλήφθησαν ὑπὲρ τοὺς ἑβδομήκοντα· οἱ δὲ λοιποὶ ἐν τῇ πόλει ξυμφυγόντες βεβαί-
ότερον ἤδη εἰργοντο τῆς χώρας ὑπὸ τῶν ἐκ τοῦ ἐπιτειχί-
σματος. καὶ Ἀλεξάνδρῳ δὲ τῶν Ὄρων ἡ πολιορκία οὐ χα- 9
λεπὴ ἐγένετο, ἀλλ' εὐθύς ἐξ ἐφόδου προσβαλὼν τοῖς τείχεσι τῆς πόλεως ἐκράτησε, καὶ τοὺς ἐλέφαντας τοὺς ἐγκαταλεί-
φθέντας ἔλαβε.

Καὶ ταῦτα οἱ ἐν τοῖς Βαζίοις ὡς ἔμαθον, ἀπογνόντες 28
τὰ σφέτερα πράγματα ἀμφὶ μέσας νύκτας τὴν πόλιν ἐκλεί-

6. οὐδὲν ξυμβατικὸν ἐνδιδόναι. Gleichbedeutend ist die Wendung οὐδὲν ἐνδόσιμον παρασχεῖν ἐς ξύμ-
βασιν I 7, 8.

7. Ἀβισάρου. Er war Bruder des Assacenus (c. 30, 5) und König der Berginder (V 8, 3). — ἐπιτειχίσαι τῇ πόλει. ἐπιτειχίζειν τῇ πόλει (χώρᾳ) ist der eigentliche Ausdruck von der Aufführung eines festen Castells (φρουρίου, καρτερόν χωρίου) gegen eine feindliche Stadt (oder Land), um sie von dort aus zu beunruhigen. Vgl. I 24, 6 συνεξαίρει φρουρίον ὀχυρόν, ἐπιτειχισμένον τῇ χώρᾳ πρὸς Πισιδῶν, ὅθεν ὁρῶμενοι πολλὰ ἐβλαπτον τοὺς τὴν γῆν ἐρα-
ζομένους. — χρῆσθαι τῇ χώρᾳ um sich den Bedarf an Lebensmitteln daraus zu verschaffen (oppo. εἰργε-
σθαι τῆς χώρας, unten 8).

8. ὡς οὐ γενομένων ἂν ist auf den Opt. mit ἂν zurückzuführen (οὐκ ἂν σφισι ἀξιόμαχοι γίνοντο). — ἐν τῇ πόλει ξυμφυγόντες ist gegen die gute Graecität, in welcher ἐν (statt εἰς) sich nur mit Perf. oder Plusquamperf. verbunden findet. Krüger hat daher ἐν τῇ πόλει ξυμπεφευγότες geschrieben, während Sintonis ξυμφυγόντες beibehält, aber ἐν τῇ πόλει in εἰς τὴν πόλιν änderte. Beide Aende-
rungen haben wenig Wahr-
scheinlichkeit für sich.

9. εὐθύς ἐξ ἐφόδου eig. vom Ausmarsch aus d. i. statim primo impetu. S. z. c. 2, 3. — τοὺς ἐλέ-
φαντας. S. c. 30, 8.

- πουσιν, ἔφυγον δὲ ἐς τὴν πέτραν. ὥς δὲ καὶ οἱ ἄλλοι
 βάρβαροι ἔπραττον· ἀπολιπόντες τὰς πόλεις ξύμπαντες ἔφυ-
 γον ἐς τὴν πέτραν τὴν ἐν τῇ χώρᾳ Ἰορνον καλουμένην.
 μέγα γάρ τι τοῦτο χρῆμα πέτρας ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἐστί,
 καὶ λόγος ὑπὲρ αὐτῆς κατέχει οὐδὲ Ἡρακλεῖ τῷ Διὸς ἀλ-
 2 τὸν γενέσθαι τὴν πέτραν. εἰ μὲν δὴ καὶ ἐς Ἰνδοὺς ἀφίκετο
 ὁ Ἡρακλῆς ὁ Θηβαῖος ἢ ὁ Τύριος ἢ ὁ Αἰγύπτιος ἐς οὐ-
 δέτερα ἔχω ἰσχυρίσασθαι· μᾶλλον δὲ δοκῶ ὅτι οὐκ ἀφίκετο,
 ἀλλὰ πάντα γὰρ ὅσα χαλεπὰ οἱ ἄνθρωποι ἐς τοσούδε ἄρα
 αὖξουσιν αὐτῶν τὴν χαλεπότητα ὥς καὶ τῷ Ἡρακλεῖ ἄν
 ἄπορα γενέσθαι μυθεύειν. κἀγὼ ὑπὲρ τῆς πέτρας ταύτης
 οὕτω γινώσκω, τὸν Ἡρακλέα ἰς κόμπον τοῦ λόγον ἐπιφημι-
 3 ζεσθαι. τὸν μὲν δὴ κύκλον τῆς πέτρας λέγουσιν ἐς δια-
 κοσίους σταδίους μάλιστα εἶναι, ὕψος δὲ αὐτῆς, ἵναπερ
 χθαμαλώτατον, σταδίων ἔνδεκα, καὶ ἀνάβασιν χειροποίητον
 μίαν χαλεπὴν· εἶναι δὲ καὶ ὕδωρ ἐν ἄκρᾳ τῇ πέτρᾳ πολὺ
 καὶ καθαρόν, πηγὴν ἀνίσχουσαν, ὥς καὶ ἀπορρεῖν ἀπὸ τῆς
 πηγῆς ὕδωρ, καὶ ὕλην καὶ γῆν ἀγαθὴν ἐργάσιμον ὅσῃν καὶ
 χιλίοις ἀνθρώποις ἀποχρῶσθαι ἂν εἶναι ἐργάζεσθαι.
 4 Καὶ ταῦτα ἀκούοντα Ἀλέξανδρον πόθος λαμβάνει ἐξελεῖν
 καὶ τοῦτο τὸ ὄρος, οὐχ ἥμισυ ἐπὶ τῷ ἀμφὶ τὸν Ἡρακλέα

Cap. 28.

Eroberung des Felsenschlosses
 Aornos. Erste Elephantenjagd
 am Indos. Hephästion und Per-
 diceas schlagen eine Brücke über
 den Indos.

1. ὥς δέ = οὕτω δέ. S. z. 3, 3.
 — Ἰορνον. Dieser unverkennbar
 griechische Namen soll eine selbst
 für Vögel schwer erreichbare Höhe
 bezeichnen. Vgl. Strabo 15, 1 Ἰορ-
 νον δέ τινα πέτραν, ἧς τὰς ὀρέας
 ὁ Ἰνδὸς ὑπορρεῖ πλησίον τῶν πε-
 γῶν, Ἀλέξανδρον κατὰ μίαν προσ-
 βολὴν ἐλόντος σεμνύοντες ἔφασαν
 τὸν Ἡρακλέα τρεῖς μὲν προσβαλεῖν
 τῇ πέτρᾳ, τρεῖς δ' ἀποκρουσθῆναι.
 Neuere Reisende glauben diese
 Felsenhöhe im Tafelberg Makabun
 (nahe am rechten Ufer des Indus)
 gegen 60 Meilen oberhalb seines
 Zusammenflusses mit dem Kabul
 wiedergefunden zu haben, während

andere sie mit dem heutigen Berge
 Azarneh identificieren.

2. ὁ Τύριος. Ueber den in Tyros
 verehrten Herakles vgl. II 16, 1,
 über den aegyptischen II 16, 3. —
 — ἐς οὐδέτερα ἔχω ἰσχυρίσασθαι
 in neutram partem habeo asseve-
 rare. — πάντα dem folgenden Re-
 lativ (ὅσα) assimiliert (assimilatio
 inversa); wir erwarteten πάντων,
 worauf auch das diesen Begriff
 wiederaufnehmende, der Deutlich-
 keit halber hinzugefügte αὐτῶν
 (= πάντων ὅσα χαλεπὰ) hinweist.
 — Vor ἄπορα bieten die Handschr.
 ἄν, was getilgt ist, weil es den
 Sinn stört.

3. πηγὴν ἀνίσχουσιν isterklärende
 Apposition zu ὕδωρ πολὺ τι καὶ
 καθαρόν. Zur Bedeutung von ἀν-
 ίσχειν s. z. VI 1, 3. — ὥς καὶ ἀπορ-
 ρεῖν begründet εἶναι δὲ καὶ ὕδωρ
 πολὺ. Gedanke: Sie hatten solchen
 Ueberfluss an Quellwasser, dass sie
 es nicht alles verbrauchten.

μύθῳ πεφημισμένῳ. τὰ μὲν δὴ Ὠρεα καὶ τὰ Μάσσαγα
φρούρια ἐποίησεν ἐπὶ τῇ χώρᾳ· τὰ Βάξιρα δὲ πόλιν ἐξ-
ετείχισε. καὶ οἱ ἀμφὶ Ἑφαιστίωνά τε καὶ Περδίκκην αὐτῷ 5
ἄλλην πόλιν ἐκτείχισαντες, Ὀροβάτις ὄνομα τῇ πόλει ἦν,
καὶ φρουρὰν καταλιπόντες, ὡς ἐπὶ τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν ἦσαν·
ὡς δὲ ἀφίκοντο, ἔπρασσον ἤδη ὅσα ἐς τὸ ξεῦξαι τὸν Ἰνδὸν
ὑπὸ Ἀλεξάνδρου ἐτέτακτο.

Ἀλέξανδρος δὲ τῆς μὲν χώρας τῆς ἐπὶ τὰς τοῦ Ἰνδοῦ 6
ποταμοῦ σατράπην κατέστησε Νικάνορα τῶν ἐταίρων. αὐτὸς
δὲ τὰ μὲν πρῶτα ὡς ἐπὶ τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν ἦγε, καὶ πό-
λιν τε Πευκελαῶτιν οὐ πόρρω τοῦ Ἰνδοῦ ὠκισμένην ὁμο-
λογία παρεστήσατο καὶ ἐν αὐτῇ φρουρὰν καταστήσας τῶν
Μακεδόνων καὶ Φίλιππον ἐπὶ τῇ φρουρᾷ ἡγεμόνα, ὃ δὲ
καὶ ἄλλα προσηγάρετο μικρὰ πολίσματα πρὸς τῷ Ἰνδῷ πο-
ταμῷ ὠκισμένα· ξυνεῖποντο δὲ αὐτῷ Κωφαῖός τε καὶ Ἀσ-
σαγέτης οἱ ὕπαρχοι τῆς χώρας. ἀφικόμενος δὲ ἐς Ἐμβόλιμα 7
πόλιν, ἣ ξυνεγγυς τῆς πέτρας Ἀόρουν ὠκεῖτο, Κράτερον
μὲν ξὺν μέρει τῆς στρατιᾶς καταλείπει αὐτοῦ, σιτόν τε ἐς
τὴν πόλιν ὡς πλεῖστον ξυνάγειν καὶ ὅσα ἄλλα ἐς χρόνιον
τριβὴν, ὡς ἐντεῦθεν ὀρωμένους τοὺς Μακεδόνας χρόνιῳ
πολιορκίᾳ ἐκτρυχῶσαι τοὺς κατέχοντας τὴν πέτραν, εἰ μὴ
ἐξ ἐφόδου ληφθεῖη. αὐτὸς δὲ τοὺς τοξότας τε ἀναλαβὼν 8
καὶ τοὺς Ἀργιᾶνας καὶ τὴν Κοίνου τάξιν καὶ ἀπὸ τῆς ἄλλης
φάλαγγος ἐπιλέξας τοὺς κουφοτάτους τε καὶ ἅμα εὐοπλοτά-
τους καὶ τῶν ἐταίρων ἱππέων ἐς διακοσίους καὶ ἱπποτοξότας
ἐς ἑκατὸν προσῆγε τῇ πέτρᾳ. καὶ ταύτῃ μὲν τῇ ἡμέρᾳ
κατεστρατοπεδεύσατο ἵνα ἐπιτήδειον αὐτῷ ἐφαίνετο· τῇ δὲ
ὑστεραίᾳ ὀλίγον προελθὼν ὡς πρὸς τὴν πέτραν αὐτῆς
ἐστρατοπεδεύσατο.

Καὶ ἐν τούτῳ ἦκον παρ' αὐτὸν τῶν προσχώρων τινὲς, 29
σφᾶς τε αὐτοὺς ἐνδιδόντες καὶ ἡγήσασθαι φάσκοντες ἐς τῆς
πέτρας τὸ ἐπιμαχώτατον, ὅθεν οὐ χαλεπὸν αὐτῷ ἔσεσθαι

4. ἐπὶ τῇ χώρᾳ gegen das Land, um es im Zaume zu halten. S. z. c. 27, 7 (ἐπιτείχισαι τῇ πόλει).

5. Ὀροβάτις. In erläuternden Sätzen, welche den Namen angeben, ist das Asyndeton nicht ungewöhnlich. Wie hier V 22, 2.

6. ὁμολογία παρεστήσατο, gleichbedeutend ist ὁμολογία προσαγεσθαι

I 28, 8 (oppos. βία ἐξελεῖν). — ὃ δὲ nimmt wie c. 12, 2. II 7, 9 das Subiect αὐτός δὲ wieder auf.

7. ὅσα ἐς. ὅσος ἐς ausreichend zu s. z. VI 17, 3. — ἐξ ἐφόδου. S. z. c. 27, 9.

Cap. 29.

1. ὅθεν — ἔσεσθαι. Die Zeit-

- ἐλεῖν τὸ χωρίον. καὶ ξὺν τούτοις πέμπει Πτολεμαῖον τὸν
 Λάγρον τὸν σωματοφύλακα, τοὺς τε Ἀργιᾶνας ἄγοντα καὶ
 τοὺς φιλοὺς τοὺς ἄλλους καὶ τῶν ὑπασπιστῶν ἐπιλέκτους,
 2 προστάξας, ἐπειδὴν καταλάβῃ τὸ χωρίον, κατέχειν μὲν αὐτὸ
 ἰσχυρᾶ φυλακῇ, οἳ δὲ σημαίνειν ὅτι ἔχεται. καὶ Πτολεμαῖος
 ἐλθὼν ὁδὸν τραχεῖάν τε καὶ δύσπορον λανθάνει τοὺς βαρ-
 βάρους κατασχὼν τὸν τόπον· καὶ τοῦτον χάρακι ἐν κύκλῳ
 καὶ τάφρῳ ὀχυρώσας πυρσὸν αἶρει ἀπὸ τοῦ ὄρους ἐνθεν
 ὀφθῆσθαι ὑπ' Ἀλεξάνδρου ἔμελλε. καὶ ὥφθη τε ἅμα ἡ
 φλόξ καὶ Ἀλέξανδρος ἐπῆγε τῇ ὑστεραίᾳ τὴν στρατιάν·
 ἀμυνομένων δὲ τῶν βαρβάρων οὐδὲν πλέον αὐτῷ ὑπὸ δυσ-
 χωρίας ἐγίνετο. ὥς δὲ Ἀλέξανδρῳ ἄπορον τὴν προσβολὴν
 3 κατέμαθον οἱ βάρβαροι, ἀναστρέψαντες τοῖς ἀμφὶ Πτολεμαῖον
 αὐτοὶ προσέβαλλον· καὶ γίνεται αὐτῶν τε καὶ τῶν Μακε-
 δόνων μάχῃ καρτερᾷ, τῶν μὲν διασπᾶσαι τὸν χάρακα σπου-
 δὴν ποιουμένων, τῶν Ἰνδῶν, Πτολεμαῖου δὲ διαφυλάξαι τὸ
 χωρίον· καὶ μείον σχόντες οἱ βάρβαροι ἐν τῷ ἀκροβολισμῷ
 νυκτὸς ἐπιγενομένης ἀπεχώρησαν.
 4 Ἀλέξανδρος δὲ τῶν Ἰνδῶν τινα τῶν αὐτομόλων, πιστόν
 τε ἄλλως καὶ τῶν χωρίων δαήμονα ἐπιλεξάμενος, πέμπει
 παρὰ Πτολεμαῖον τῆς νυκτὸς γράμματα φέροντα τὸν Ἰνδόν,
 ἵνα ἐγγράπτο, ἐπειδὴν αὐτὸς προσβάλλῃ τῇ πέτρᾳ, τὸν δὲ

coniunctionen ὥς, ὅτε, ἐπεὶ, ἐπειδὴ
 so wie Pronomina relativa werden
 in oratione obliqua mit Infinitiv
 verbunden. So z. B. nach ὅστις
 VI 14, 2 (ἦν τινα — εἶναι).

2. τῇ ὑστεραίᾳ ist wahrscheinlich
 zu streichen, da es mit der Satz-
 verbindung ἅμα τε — καί, durch
 welche die Gleichzeitigkeit
 zweier Handlungen ausgedrückt
 wird, in Widerspruch steht. — οὐ-
 δὲν πλέον — ἐγίνετο. οὐδὲν πλέον
 γίνεταί μοι „ich kann nichts vor-
 wärtsbringen (ausrichten)“ ist eine
 bei Arrian öfter wiederkehrende
 Wendung. Vgl. III 27, 3. Aehnlich
 Herod. IX 41 μέχρι μὲν νυν δέκα
 ἡμερῶν οὐδὲν ἐπὶ πλέον ἐγίνετο
 τούτων.

3. σπουδὴν ποιουμένων (= σπευ-
 δόντων). Aehnliche Umschreibungen
 mit ποιεῖσθαι sind θαυμά ποιεῖσθαι
 (= θαυμάζειν), βουλὴν ποιεῖσθαι
 (= βουλευέσθαι), ὁργὴν ποιεῖσθαι

(= ὀργίζεσθαι) u. ä. Wie hier
 σπουδὴν ποιεῖσθαι auch V 16, 4.
 — τῶν Ἰνδῶν. Zur Stellung des
 erläuternden Zusatzes vgl. I 15, 4
 ἄνδρες ἀνδράσιν ἡγωνίζοντο οἳ μὲν
 ἐς τὸ πεδίον βιάσασθαι τοὺς Πέρ-
 σας, οἱ Μακεδόνες, οἳ δὲ εἰσβαί-
 τε αὐτῶν τὴν ἔκβασιν, οἱ Πέρσαι.
 — μείον σχόντες. μείον ἔχειν
 (= μειονεκεῖν) inferiorem esse
 auch III 23, 5.

4. δαήμον ein mehr dichterisches
 Wort; auch VII 28, 2. — τὸν Ἰν-
 δόν, wiewol schon τῶν Ἰνδῶν τινα
 vorausgegangen. Zu der aus dem
 Streben nach Deutlichkeit hervor-
 gehenden Wiederholung des Nomens
 vgl. VII 3, 4 ὅς τε ἱπποὶ διαφαινό-
 μενοι διὰ τῶν ἱππαγωγῶν πλοίων,
 οὐ πρόσθεν ἱπποὶ ἐπὶ νεῶν ὀφθέν-
 τες ἐν τῇ Ἰνδῶν γῇ. Aehnlich c.
 3, 7 (Φαρνούχη), VI 1, 5 und V
 14, 4. — τὸν δὲ ἐπιέναι hängt von
 ἐνεγγράπτο ab, das einen Befehl

ἐπιέναι τοῖς βαρβάροις κατὰ τὸ ὄρος, μηδὲ ἀγαπᾶν ἐν φυ-
λακῇ ἔχοντα τὸ χωρίον, ὥς ἀμφοτέρωθεν βαλλομένους τοὺς
Ἰνδοὺς ἀμφιβόλους γίνεσθαι. καὶ αὐτὸς ἅμα τῇ ἡμέρᾳ 5
ἄρας ἐκ τοῦ στρατοπέδου προσῆγε τὴν στρατιὰν κατὰ τὴν
πρόσβασιν ἣ Πτολεμαῖος λαθὼν ἀνέβη, γνώμην ποιούμενος
ὥς εἰ ταύτῃ βιασάμενος ξυμμίξει τοῖς ἀμφὶ Πτολεμαῖον, οὐ
χαλεπὸν ἔτι ἐσόμενον αὐτῷ τὸ ἔργον. καὶ ξυνέβη οὕτως.
ἔστε μὲν γὰρ ἐπὶ μεσημβρίαν ξυνειστήκει καρτερὰ μάχῃ τοῖς 6
τε Ἰνδοῖς καὶ τοῖς Μακεδόσιν, τῶν μὲν ἐκβιαζομένων ἐς
τὴν πρόσβασιν, τῶν δὲ βαλλόντων ἀνιόντας· ὥς δὲ οὐκ
ἀνίσταν οἱ Μακεδόνες, ἄλλοι ἐπ' ἄλλοις ἐπιόντες, οἱ δὲ
πρόσθεν ἀναπανόμενοι, μόγισ δὴ ἀμφὶ δέλην ἐκράτησαν
τῆς παρόδου καὶ ξυνέμιξαν τοῖς ξὺν Πτολεμαίῳ. ἐκείθεν
δὲ ὁμοῦ ἤδη γενομένη ἡ στρατιὰ πᾶσα ἐπήγετο αὐθις ὥς
ἐπ' αὐτὴν τὴν πέτραν· ἀλλὰ γὰρ ἔτι ἄπορος ἦν αὐτῇ ἡ
προσβολή. ταύτῃ μὲν δὴ τῇ ἡμέρᾳ τοῦτο τὸ τέλος γίνεται.

ὑπὸ δὲ τὴν ἑω παραγγέλλει στρατιωτῇ ἐκάστῳ κόπτειν 7
χάρακας ἑκατὸν κατ' ἄνδρα. καὶ οὗτοι κεκομμένοι ἦσαν καὶ
αὐτὸς ἐχώννυνεν ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου ἵνα
ἐστρατοπεδευκότες ἦσαν ὥς ἐπὶ τὴν πέτραν χῶμα μέγα, ἐν-
θεν τοξεύματά τε ἂν ἐξικνεῖσθαι ἐς τοὺς προμαχομένους

in sich schliesst. δέ nach τόν ist
das sogen. δέ ἀποδοτικόν, welches
den logischen Nachsatz zu einem
dem Vordersatz (hier: ἐπειδὴν
αὐτὸς προσβάλλῃ) beigeordneten
Sätze gestaltet, der aber durch δέ
einen besonderen Nachdruck erhält.
Vgl. Herod. V 73 εἰ μὲν διδοῦσι
βασιλεῖ Λακείῳ γῆν τε καὶ ὕδωρ,
ὃ δὲ συμμαχίην σφι συντίθεται.
Aehnlich Arrian V 11, 4 (σὺ δέ).
16, 1. 20, 1. VI 18, 1 öft. — μηδέ,
wo ein Attiker καὶ μὴ gesetzt ha-
ben würde. S. z. c. 9, 4. — ὥς —
ἀμφιβόλους γίνεσθαι „so dass sie
in ihrer Bedrängnis zweifelhaft
waren, nach welcher von beiden
Seiten hin sie sich wenden sollten“.
Die Wendung auch II 23, 3 ὥς
πανταχόθεν βαλλομένους τοὺς Τυ-
ρίους ἐν τῷ δεινῷ ἀμφιβόλους γίνε-
σθαι und V 8, 2. 15, 3. An sämt-
lichen Stellen hat Arrian ἀμφί-
βολος in übertragenem Sinne ge-
braucht (= nicht wissend, zwei-

felhaft), während es bei Thukyd.
IV 36 (οἱ Λακεδαιμόνιοι βαλλόμενοι
ἀμφοτέρωθεν — ἀμφίβολοι ἤδη
ὄντες οὐκ ἐτί ἀντείχον), welche Stelle
Arrian im Sinne hatte, nichts an-
deres bedeuten kann als „von allen
Seiten angegriffen“, indem es nach
der Parenthese nur eine variierte
Wiederaufnahme des βαλλόμενοι
ἀμφοτέρωθεν ist.

5. γνώμην ποιούμενος wie c. 27,
5. Hiervon ist ὥς οὐ χαλεπὸν ἔτι
ἐσόμενον als Inhalt des γνώμην ποι-
εῖσθαι abhängig gedacht.

6. ξυνειστήκει μάχῃ. S. z. V 17, 3.
— τῶν μὲν. οἱ μὲν (ὁ μὲν) bezieht
sich zuweilen auf den nächst vor-
hergehenden Begriff, während οἱ δέ
(ὁ δέ) auf den entfernteren hinweist.
— οἱ πρόσθεν, ἐπιόντες.

7. αὐτὸς ἐχώννυνεν. αὐτὸς stimmt
nicht zu dem Folgenden καὶ αὐτὸς
ἐφειστήκει θεατῆς καὶ ἐπαινέτης
τοῦ ἔργου, weshalb Krüger statt

δυνατὰ αὐτῷ ἐφαίνετο καὶ ἀπὸ μηχανῶν βέλη ἀφιέμενα· καὶ ἐχώννουν αὐτῷ πᾶς τις ἀντιλαμβανόμενος τοῦ ἔργου· καὶ αὐτὸς ἐφειστήκει θεατῆς καὶ ἐπαινέτης τοῦ ξὺν προθυμίας περαινομένου, κολαστῆς δὲ τοῦ ἐν τῷ παραχοῆμα ἐκλιποῦς.

30 Τῇ μὲν δὴ πρώτῃ ἡμέρᾳ ὡς ἐπὶ στάδιον ἔχωσεν αὐτῷ ὁ στρατός. ἐς δὲ τὴν ὑστεραίαν οἱ τε σφενδονῆται σφενδονῶντες ἐς τοὺς Ἰνδοὺς ἐκ τοῦ ἤδη κεχωσμένου καὶ ἀπὸ τῶν μηχανῶν βέλη ἀφιέμενα ἀνέστελλε τῶν Ἰνδῶν τὰς ἐκδρομὰς τὰς ἐπὶ τοὺς χωννύοντας. καὶ ἐχώννυντο αὐτῷ ἐς τρεῖς ἡμέρας ξυνεχῶς τὸ χωρίον. τῇ τετάρτῃ δὲ βιασάμενοι τῶν Μακεδόνων οὐ πολλοὶ κατέσχον ὀλίγον γήλοφον ἰσόπεδον τῇ πέτρᾳ. καὶ Ἀλέξανδρος οὐδὲν τι ἐλινύων ἐπῆγε τὸ χῶμα, ξυνάψαι ἐθέλων τὸ χωννύμενον τῷ γηλόφῳ ὄντινα οἱ ὀλίγοι αὐτῷ ἤδη κατεῖχον.

2 Οἱ δὲ Ἰνδοὶ πρὸς τε τὴν ἀδιήγητον τόλμαν τῶν ἐς τὸν γήλοφον βιασάμενων Μακεδόνων ἐκπλαγέντες καὶ τὸ χῶμα ξυνάπτον ἤδη ὀρῶντες, τοῦ μὲν ἀπομάχεσθαι ἔτι ἀπείχοντο· πέμψαντες δὲ κήρυκα σφῶν παρ' Ἀλέξανδρον ἐθέλιν ἐφασκον ἐνδοῦναι τὴν πέτραν, εἰ σφισι σπένδοιτο. γνώμην δὲ ἐπεποιήντο ἐν τῷ ἔτι διαμέλλουσι τῶν σπονδῶν διαραγόντες τὴν ἡμέραν νυκτὸς ὡς ἕκαστοι διασκηδάννυσθαι ἐπὶ τὰ σφέ-
3 τερα ἦθη. καὶ τοῦτο ὡς ἐπύθετο Ἀλέξανδρος, ἐνδίδωσιν αὐτοῖς χρόνον τε ἐς τὴν ἀποχώρησιν καὶ τῆς φυλακῆς τὴν κύκλωσιν τὴν πάντῃ ἀφελεῖν. καὶ αὐτὸς ἔμενεν ἔστε ἥρξαντο τῆς ἀποχώρησεως· καὶ ἐν τούτῳ ἀναλαβὼν τῶν σωματοφυλάκων καὶ τῶν ὑπασπιστῶν ἐς ἑπτακοσίους κατὰ τὸ

des ersten αὐτὸς εὐθύς zu lesen vorschlägt. — τοῦ ἐκλιποῦς. Ueber die Bedeutung des substantivischen Neutrums der Adjectiva s. z. V 7, 5.

Cap. 30.

1. οἱ σφενδονῆται σφενδονῶντες καὶ ἀπὸ τῶν μηχαν. βέλη ἀφιέμενα. S. c. 26, 5 οἱ τοῖοι ἐκτοξεύσαντες καὶ βέλη ἀφιέμενα. — ἐλινύων, ein herodoteisches Wort. Vgl. Herod. VIII 71 ἐλινύον οὐδένα χρόνον οὔτε νυκτὸς οὔτε ἡμέρας.

2. βιασάμενων. S. z. c. 26, 5. — ἐκπλαγέντες πρὸς, wie V 14, 2. — ξυνάπτον, τῷ γηλόφῳ. — ἀπο-

μάχεσθαι. S. z. c. 25, 7. — γνώμην δὲ ἐπεποιήντο. γνώμην ποιῆσθαι heisst hier den Entschluss fassen wie III 19, 1. Anders oben c. 27, 5. 29, 5. — ἐν τῷ ἔτι διαμέλλουσι τῶν σπονδῶν. τὸ διαμέλλω „die Verzögerung“ bis zum Abschluss des Vertrags; während derselben glaubten sie in der Nacht ihre Flucht bewerkstelligen zu können. Ueber den Gebrauch des Participis s. z. V 7, 5. — ὡς ἕκαστοι. S. z. c. 25, 7. — ἦθη. S. z. c. 15, 5.

3. χρόνον τε καὶ ἀφελεῖν. Vgl. II 12, 5 τῇ μητρὶ καὶ τῇ γυναικὶ Λαγείῳ ξεγχωρεῖ Ἀλέξανδρος τὴν

ἐκλειμμένον τῆς πέτρας ἀνέρχεται ἐς αὐτὴν πρῶτος, καὶ οἱ Μακεδόνες ἄλλος ἄλλη ἀνιμῶντες ἀλλήλους ἀνῆσαν. καὶ 4 οὔτοι ἐπὶ τοὺς ἀποχωροῦντας τῶν βαρβάρων τραπόμενοι ἀπὸ ξυνθήματος, πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἐν τῇ φυγῇ ἀπέκτειναν· οἱ δὲ καὶ πεφοβημένως ἀποχωροῦντες κατὰ τῶν κρημνῶν ῥίψαντες σφᾶς ἀπέθανον. εἶχετο τε Ἀλεξάνδρῳ ἡ πέτρα ἡ τῷ Ἡρακλεῖ ἄπορος γενομένη, καὶ ἔθνευ ἐπ' αὐτῇ Ἀλέξανδρος καὶ κατεσκεύασε φρούριον, παραδοὺς Σισικώτῳ ἐπιμελεῖσθαι τῆς φρουρᾶς, ὃς ἐξ Ἰνδῶν μὲν πάλαι ἠντομολῆκει ἐς Βάκτρα παρὰ Βῆσσου, Ἀλεξάνδρου δὲ κατασχόντος τὴν χώραν τὴν Βακτριάν ξυνεστράτευνέ τε αὐτῷ καὶ πιστὸς ἐς τὰ μάλιστα ἐφαίνετο.

Ἄρας δ' ἐκ τῆς πέτρας ἐς τὴν Ἀσσακηνῶν χώραν ἐμ- 5 βάλλει. τὸν γὰρ ἀδελφὸν τὸν Ἀσσακηνοῦ ἐξηγγέλλετο τοὺς τε ἐλέφαντας ἔχοντα καὶ τῶν προσχώρων βαρβάρων πολλοὺς ξυμπεφευγέναι ἐς τὰ ταύτῃ ὄρη. καὶ ἀφικόμενος εἰς Αὐρτα πόλιν τῶν μὲν ἐνοικούντων οὐδένα καταλαμβάνει οὐδὲ ἐν τῇ χώρᾳ τῇ πρὸς τῇ πόλει· ἐς δὲ τὴν ὑστεραίαν Νεάρχον τε καὶ Ἀντίοχον τοὺς χιλιάρχους τῶν ὑπάσπιστων ἐκπέμπει καὶ Νεάρχῳ μὲν τοὺς Ἀργιᾶνας καὶ τοὺς φιλοὺς ἄγειν ἔδω- 6 κεν, Ἀντιόχῳ δὲ τὴν τε αὐτοῦ χιλιαρχίαν καὶ δύο ἐπὶ ταύτῃ ἄλλας. ἐστέλλοντο δὲ τά τε χωρία κατοψόμενοι καὶ εἴ ποῦ τινες τῶν βαρβάρων ξυλλαβεῖν ἐς ἔλεγχον τῶν κατὰ τὴν χώραν, τῶν τε ἄλλων καὶ μάλιστα δὴ τὰ ἀμφὶ τοὺς ἐλέφαντας ἔμελλεν αὐτῷ μαθεῖν.

Αὐτὸς δὲ ὡς ἐπὶ τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν ἤδη ἦγε, καὶ ἡ 7 στρατιὰ αὐτῷ ὁδοποιεῖτο πρόσω ἰοῦσα ἅπορα ἄλλως ὄντα τὰ ταύτῃ χωρία. ἐνταῦθα ξυλλαμβάνει ὀλίγους τῶν βαρ-

βασιλικὴν θεραπείαν καὶ τὸν ἄλλον κόσμον καὶ καλεῖσθαι βασιλίσσας. — τὸ ἐκλειμμένον τῆς πέτρας. Vgl. II 23, 2 τὸ κατερηγμένον τοῦ τείχους. So können Participia und Adiectiva in substantivischer Bedeutung zur Bezeichnung einer Oertlichkeit gebraucht werden.

4. ἀπὸ ξυνθήματος. S. z. c. 4, 4.

5. χώρα hat hier wegen des Gegensatzes zu πέτρα die Bedeutung Flachland, denn auch der Aornos lag, wie oben erzählt, im Lande der Assacener.

6. Vor τοὺς φιλοὺς ist mit Gro-novius καὶ eingeschoben (s. c. 25, 6.) — εἴ πον. S. z. c. 17, 3. — τῶν τε ἄλλων καὶ μάλιστα — ξμελε, das was zu erfahren ihm am meisten am Herzen lag, ist durch einen selbständigen Satz hervorgehoben, der einem Satztheil (τῶν τε ἄλλων) angeschlossen ist. Einfacher war: τῶν τε ἄλλων καὶ μάλιστα δὴ τῶν ἀμφὶ τοὺς ἐλέφαντας. Aehnlich VI 23, 1.

7. ὁδοποιεῖ ist statt des wenig gebräuchlichen handschriftlich überlieferten ὁδοποιεῖτο mit Krüger

βάρων, καὶ παρὰ τούτων ἔμαθεν ὅτι οἱ μὲν ἐν τῇ χώρᾳ Ἰνδοὶ παρὰ Ἀβισάρῃ ἀποπεφευγότες εἶεν, τοὺς ἐλέφαντας δὲ ὅτι αὐτοῦ κατέλιπον νέμεσθαι πρὸς τῷ ποταμῷ τῷ Ἰνδῷ· καὶ τούτους ἡγήσασθαι οἱ τὴν ὁδὸν ἐκέλευσεν ὡς ἐπὶ τοὺς
 8 ἐλέφαντας. εἰσὶ δὲ Ἰνδῶν πολλοὶ κυνηγέται τῶν ἐλεφάντων, καὶ τούτους σπουδῇ ἅμφ' αὐτὸν εἶχεν Ἀλέξανδρος, καὶ τότε ἐθῆρα ξὺν τούτοις τοὺς ἐλέφαντας· καὶ δύο μὲν αὐτῶν ἀπόλλυνται κατὰ κρημνοῦ σφᾶς θίψαντες ἐν τῇ διώξει, οἱ δὲ ἄλλοι ξυλληφθέντες ἔφερόν τε τοὺς ἀμβάτας καὶ τῇ
 9 στρατιᾷ ξυνετάσσονται. ἐπεὶ δὲ καὶ ὕλῃ ἐργασίμῳ ἐνέτυχε παρὰ τὸν ποταμόν, καὶ αὕτη ἐκόπη αὐτῷ ὑπὸ τῆς στρατίας καὶ ναῦς ἐποιήθησαν. καὶ αὗται κατὰ τὸν Ἰνδὸν ποταμόν ἤγοντο ὡς ἐπὶ τὴν γέφυραν ἦντινα Ἑφαιστίων καὶ Περδίκκας αὐτῷ ἐξφοδομηκότες πάλαι ἦσαν.

APPIANOY
 ANABASEΩΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

BIBAION ΠΕΜΠΤΟΝ.

- 1 Ἐν δὲ τῇ χώρᾳ ταύτῃ, ἦντινα μεταξὺ τοῦ τε Κωφῆνος καὶ τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ ἐπῆλθεν Ἀλέξανδρος, καὶ Νῦσαν πόλιν οἰκεῖσθαι λέγουσι· τὸ δὲ κτίσμα εἶναι Διονύσου· Διόνυσον δὲ κτίσαι τὴν Νῦσαν ἐπεὶ τε Ἰνδοὺς ἐχειρώσατο, ὅστις δὴ οὗτος ὁ Διόνυσος καὶ ὁπότε ἢ ὄθεν ἐπ' Ἰνδοὺς

hergestellt. — εἶεν — κατέλιπον. Der Wechsel des Modus beruht auf der Verschiedenheit der Auffassung beider Nebensätze. „Der Optativ stellt den Satz als Aussage des Meldenden hin, während der Indicativ die Tatsache als solche im Sinne des Schriftstellers auffasst“ (Sintenis). — κατέλιπον νέμεσθαι πρὸς τῷ ποταμῷ. Es ist also an die Jagd gezähmter Elephanten zu denken, welche von den Indern auf den Weideplätzen zurückgelassen waren.

9. ὕλῃ ἐργασίμῳ. ἐργάσιμος steht hier, wie der Zusammenhang lehrt, im Sinne von ναυπηγίσιμος.

Buch V.

Cap. 1.

Alexander in Nysa. Er lässt aus Ehrfurcht vor Dionysos den Einwohnern Freiheit und Selbstständigkeit.

1. ἦντινα — ἐπῆλθεν. Dieser Zug Alexanders ist IV 22 erzählt und dorthin gehört eigentlich, was hier über Nysa und den Dionysoscult berichtet wird. — Νῦσαν. Die Lage der Stadt lässt sich nicht näher bestimmen. — ἐπεὶ τε. Diese ionische Form (= ἐπει) gebraucht vorzugsweise Herodot, Arrian nur hier.